ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 • Serie nouă
■ Anul XXI (LV) ■ Nr. 8 (470) ■ August 2021 ■ 5 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

MIMI ȘARAGA MAXY - Tristețe

Eveniment editorial

Vladimir Streinu, „Opere complete"

Când a fost la Teiu la 30 mai 2015, academicianul Eugen Simion a făcut o promisiune. Că o să-l publice pe Vladimir Streinu în „Pléiade". Şi s-a ţinut de cuvânt! Iată, au apărut, în sfârşit, primele două volume din „Opere complete" de Vladimir Streinu, sub egida Academiei Române, în colecţia „Pléiade", volume la care au contribuit cercetătorii Nicolae Mecu (cel mai important istoric literar argeşean), Oana Soare şi George Neagoe. Greul a fost dus de către eminentul cercetător Nicolae Mecu, cel care, cu acribie şi erudiţie, a realizat majoritatea notelor şi comentariilor. Mă bucur că au fost citate, de multe ori, „Caietele Vladimir Streinu" editate de către Centrul Cultural Piteşti între 2006-2008 (şi subsemnatul, dar nu vreau să pară lipsă de modestie). Este vorba de o ediţie gândită la 50 de ani de la dispariţia fizică a lui Vladimir Streinu, apărută cu puţină întârziere, şi care va continua în anii următori, publicându-se tot ce a scris (volume, articole, corespondenţă etc).

Într-o discuţie avută cu George Muntean, la Teiu, în anul 2000, cel care îi publicase cinci volume de „postume", acesta opina că operele marelui critic ar „ocupa" circa 20 de volume. Seria „„Pléiade" e mai consistentă, dar, după cum am aflat de la Nicolae Mecu, retras la Călineşti, are în lucru alte cinci-şase volume masive.

Istoria literară este o ştiinţă exactă, precum matematica. Nu te joci, nu faci „literatură", cum se mai întâmplă. Apropó de Streinu. În anul 2000, într-o notă de subsol la volumul „semnat" de N. Steinhardt, „Dumnezeu în care spui că nu crezi... Scrisori către Virgil Ierunca: 1967-1983", apărut la Editura Humanitas, îngrijitoarea ediţiei Monica Manu scria că Vladimir Streinu a fost membru al Gărzii de Fier!!! Cum minciuna era atât de gogonată, editura a dat, în cele din urmă, o dezminţire. În zadar. Cartea a rămas aşa, iar dezminţirea a fost citită de câţiva.

De le Vladimir Streinul... legionarul, s-a trecut la Vladimir Streinul... torţionarul! Dintr-un articol din „România literară", mi-am dat seama cât de puţin se ştie încă despre viaţa şi activitatea marelui critic literar Vladimir Streinu. Astfel, cunoscutul Stelian Tănase a telefonat, pe când lucra la „Anatomia mistificării", la Paris, Monicăi Lovinescu pentru a o informa că a descoperit, în arhive, nu numai denunţurile lui Ion Caraion, dar şi pe cele ale lui Vladimir Streinu. Conştiincioasă, fata lui E. Lovinescu notează, rece, „întâmplarea" în jurnal. Adevărul este că, la ieşirea din detenţia politică, Vladimir Streinu a fost constrâns să semneze un „angajament-tip", ca şi alţi mari intelectuali (Constantin Noica etc.), căruia nu i-a dat curs niciodată. După apariţia „jurnalului" în cauză la Humanitas, din fericire, deşi la o vârstă înaintată, atentă la ce se scrie prin reviste şi un exemplu pentru oricine are ochi să vadă în privinţa apărării şi promovării posterităţii unei personalităţi, fiica lui Vladimir Streinu, actriţa Ileana Iordache, trimite un drept la replică: „Am citit acest dosar în două rânduri şi în el am constatat că nu există nici un fel de notă, de raport informativ sau denunţ care să fie semnate cu numele tatălui meu. Am găsit o scrisoare, niciodată expediată familiei, prin care tatăl meu solicita o «nouă proteză dentară». La data arestării, dantura sa era în perfectă stare".

Mai trist este că şi unii dintre cei care se declară preţuitori ai lui Vladimir Streinu perpetuează erori, prin omisiune. Nefiind la curent cu tot ce s-a publicat, îndeosebi după '90, apelând la bibliografii ce se opresc la anii '70 - '80, unii autori „sar" peste două decenii din viaţa criticului. Am citit, în câteva rânduri, cu stupoare, că şi-a întrerupt strălucita carieră cărturărească doar din cauza bolii! În 2020! Nici un cuvânt că a cunoscut prigoana, că a fost înlăturat din învăţământ, că i s-a intentat un odios proces politic şi a trecut prin iadul temniţelor comuniste! După anul 1947 se invocă, de regulă, că: „Starea sănătăţii îl obligă câţiva ani să se retragă din activitatea productivă şi literară. Abia în anul 1964 îşi reia activitatea şi preocupările literare"!

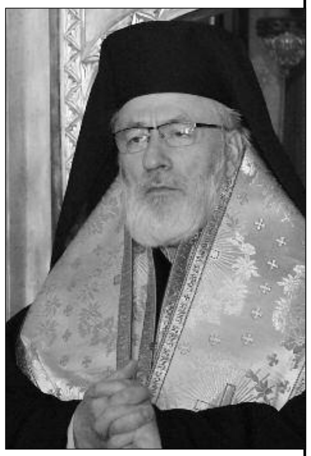
Nu poţi scrie nimic, dacă nu eşti la curent cu tot ce se publică. Deja, Ioana Diaconescu, cercetător la C.N.S.A.S., publicase probe zdrobitoare că Vladimir Streinu nu a colaborat cu Securitatea. Dimpotrivă, verticalitatea sa morală a fost atât de pregnantă încât organele de Securitate au menţionat „judecând după poziţia pe care el a adoptat-o, considerăm că acesta nu merită încrederea pe care noi i-am acordat-o".

Şi mai e ceva. E de datoria argeşenilor de a-l omagia pe Vladimir Streinu. Ultima oară a fost sărbătorit la Teiu, de către... Prefectura Argeş, în cadrul proiectului „Valori argeşene, valori naţionale", în 2017, unde am fost invitat. Din fericire, prin Nicolae Mecu, integrala „Operei" e în curs de apariţie.

JEAN DUMITRAȘCU

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

Cred că nu este izbândă mai mare în viața noastră decât a ferici pe alții. Pentru a face acest lucru pentru alții, trebuie să știm mai întâi a fi fericiți noi. Nu putem da fericire, iubire, iertare, altora dacă noi suntem pustii de aceste bunătăți.

Cel mai greu lucru din viață este să fim în pace cu toți oamenii. Oricât ne străduim, nu putem elimina definitiv gâlceava, nemulțumirile, ura și supărările de zi cu zi. Sau, și mai grav, dușmănia și mânia care sapă cu vârtoșenie la temelia de liniște și pace. Fratele câștigat cu pace și întru răbdare ne deschide ușa Raiului!

Chemarea la apostolat, de la persoană la persoană, înseamnă să ne lepădăm de nimicurile care tulbură pacea minții. Nu trebuie să uităm că viața noastră este mult prea prețioasă pentru a fi sacrificată celor trecătoare și mărunte. Ignoră totul fără cruțare și rămâi pururea consecvent chemării lui Iisus!

Când vom învăța să avem liniște deplină, gândurile noastre vor putea străbate pe deasupra munților, până-n Pleiade și Orion. Vom simți briza peste văi și peste culmile cele înalte, iar atunci vom avea liniștea pleoapei coborâte peste pacea din adâncul inimii.

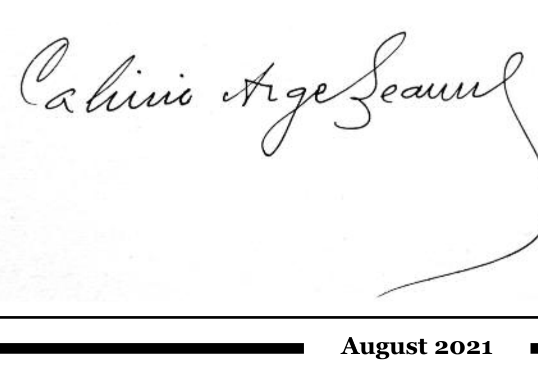
Când scriu sau mă gândesc la cuvântul bunătate, în fața ochilor îmi apare o pâine mare, dolofană, aurie, care iese din cuptor. Când omul este ca pâinea caldă, poți să asemuiești acel om cu un înger care împarte merindea caldă și hrănitoare. Când cineva ne supără în multe chipuri fără măcar să-i pară rău sau să-și ceară iertare, să fim buni.

Greu este să rămâi în sfera liniștită a modestiei și a bunei cuviințe! De câte ori nu ajungem bătaia de joc a celor înțelepți, obiect de admirație al naivilor, idoli lingușiți și robi ai propriilor noastre dorințe de a fi ridicați în slăvi?!...

Cred că nimic pe lume nu-i mai prețios ca mila. Mila față de oameni, de animale, de natură. Când auzi de un om milos, ți se așază o mare pace în suflet și nu-ți mai este teamă de nimic. Parcă totul în jur capătă sens și lumină. Mai ai curajul să trăiești o vreme pe pământ.

Întotdeauna, de când mă știu, m-am bucurat să întâlnesc și să lucrez cu oameni deștepți, chiar dacă uneori, cu înțelepciunea mai aveau încă de lucru. Este de preferat, de obicei, un „descurcăreț" decât un „târâie-brâu" care stă ca obiect de inventar și-și mută „inteligența" de pe un scaun pe altul.

Arma inteligentului ipocrit este lingușeala. El împrăștie în jur, cu mână largă, puzderia de laude. Naivul imbecil gustă până la saturație debitul lăudabil al șiretului lingușitor. Când un filozof a fost întrebat care era animalul de care ar trebui să se teamă omul, a răspuns: Dintre animalele sălbatice, de calomniator, dintre cele domestice, de lingușitor!

Gheorghe Grigurcu

„Pe cărarea din pădure”

■ Dorința: accepția idealizată a posibilității.

■ A. E.: „Oricum, iubirea e o imprudență”.

■ „Arta a fost totdeauna pasiunea lui. A copiat-o” (S. J. Lec).

■ O posibilă autocaracterizare a lui Malraux, așa cum afirmă un exeget al său, prin intermediul baronului Clappique, din ***La condition humaine***: „Cînd spunea că se va omorî, el nu credea asta, însă pentru că ea îl credea, intra într-o lume în care adevărul nu mai exista. Nu era nici adevărat, nici fals, ci trăit. Și pentru că nu exista nici trecutul său pe care tocmai îl inventase, nici gestul elementar presupus atît de aproape pe care se bazau raporturile sale cu această femeie, nu mai exista nimic. Eliberat, el nu mai trăia decît în universul romanesc pe care îl crease”.

■ Fiecare creație, o luptă cu imposibilul, cu rezultat imprevizibil.

■ Conștiință însîngerată precum o mînă rănită.

■ *Qui scribit, bis legit* (Cine scrie, citește de două ori).

■ Senectute. Viața ta se alcătuiește acum din alăturarea unor piese tot mai puține, simple. Un soi de domino, cînd nici nu-ți dai seama. Se recompune în fapt întregul său de odinioară, dar acesta, nemaiinteresînd pe nimeni, începe a nu te mai interesa nici pe tine însuți.

■ Camil Resu, după cum își amintea elevul său Alin Gheorghiu, avea obiceiul de-a distruge desenele studenților. Așa le făcea el „corectura”. Motivația: „O să-l faci a doua oară. Dacă ți-a reușit doar din întîmplare, nu-i nici o pagubă; dacă există în tine talentul, o să-l faci bine și a doua oară”.

■ În Statele Unite ființează un program tv., **Miau**, care transmite imagini și muzică pentru animalele de companie rămase singure în casă.

■ „Între un bătrîn și un copil se află o viață. Dar o viață înseamnă atît de puțin” (proverb breton).

■ O senzație de incomodă răceală, aidoma unei uși deschise iarna, într-o încăpere încălzită, ne-o provoacă acei autori pe care i-am întîlnit înconjurați de haloul unei fatuități în exces. De aici o preaposibilă explicație a rezervei de care au parte în istoria literară: A. E. Baconsky sau Eugen Jebeleanu (acesta din urmă acum înghesuit implacabil în colț, după ce vreme îndelungată s-a bucurat de o nemotivată apologie). Parțial, Marin Preda. Interesant ce se va petrece cu Nicolae Breban...

■ A te confesa în scris înseamnă, a uita cîte un lucru spre a ți-l putea aminti în noua perspectivă.

■ „*Kitsch* nu poate fi evaluat după criterii estetice, ci, mai simplu, trebuie judecat ca o ființă mîrșavă, ca un răufăcător care vrea răul din rădăcină. (...) *Kitsch*-ul trebuie să fie considerat un rău nu numai pentru artă, ci și pentru orice sistem de valori care nu sunt imitative. (...) Toate perioadele istorice în care valorile suferă un proces de degradare sunt perioade de mare înflorire a *Kitsch*-ului. Perioada de sfîrșit a Imperiului Roman a produs *Kitsch* și epoca actuală, care se găsește la sfîrșitul procesului de disoluție a concepției medievale despre lume, nu poate să nu fie reprezentată și ea de răul estetic. Epocile caracterizate printr-o pierdere definitivă a valorilor se bazează pe rău și pe teama de rău, iar o artă care vrea să fie expresia adecvată a acestor epoci trebuie să fie și expresia răului care acționează în ele” (Hermann Broch).

■ Scriptor. Confesiunea nu e, cum se crede îndeobște, doar un act al subiectivității, ci și o obiectivare disperată, o impersonalizare *in extremis*. Totodată ea conține și o anume prezumție personală, deoarece, mărturisindu-te, ai tendința de-a te vărsa în Celălalt.

■ Pe cărarea din pădure pe care o străbat aproape zilnic, un șoricel mort. Delicat, de un cenușiu catifelat, complementar la mormanele de frunze galbene căzute în jur. Minuscula sa ființă neajutorată stă de astădată demnă în fața grandorii universului, nu prin viața, ci prin moartea sa.

■ 5 octombrie. Ziua zîmbetului.

■ „Acolo unde textele sunt sacre cuvîntul scris devine vehiculul primordial al comunicării, calea paradigmatică de a da experienței o expresie permanentă și plină de înțeles. Și alte texte capătă o aură de sfințenie și sunt studiate pentru înțelesurile lor mai adînci. Această atitudine față de cuvîntul scris ilustrează din nou continuitatea dintre cultura înaltă și o tradiție religioasă, și sugerează că cea dintîi e construită pe temelia celei de-a doua” (Roger Scruton).

■ Lauda oferită lui Dumnezeu de către un lingușitor patentat e neverosimilă, astfel cum o laudă la adresa unui potentat al momentului pe buzele unui actor comic devine ridicolă (Toma Caragiu sau Dem Rădulescu sau Horațiu Mălăele evitau ori erau obligați a evita să-l celebreze pe „geniul Carpaților”). În economia lumii, lingușitorul face o figură de clovn.

■ Dumnezeu te caută doar acolo unde te afli realmente. Simulacrele de orice natură ies din joc.

■ „Filosofia mea este un fel de pozitivism al misterelor. Așa cum filosofia lui Mach este un pozitivism al senzațiilor, și cum filosofia lui Husserl este un pozitivism al esențelor. Inițial, diferența dintre aceste pozitivisme se reduce la simple deplasări de accent, dar la ce avalanșe de divergențe se ajunge prin consecințe” (Blaga).

■ A. E.: „Trist. Numele cîtorva semeni pe care din păcate i-ai cunoscut, pe care nu poți a le resimți altminteri decît impure, astfel cum unele religii consideră porcul sau cîinele”.

■ P. G. mi-a relatat o vorbă a lui N. Steinhardt: „Deosebirea dintre un tip care face pe nebunul și un nebun adevărat, e următoarea: pe cînd cel dintîi sparge ferestrele locuinței vecinului, cel de-al doilea sparge ferestrele propriei sale locuințe”.

■ Percepem viitorul atunci cînd apare ceva imprevizibil, semnificativ, marcînd o mutație. Altminteri acesta rămîne captiv al prezentului care nu se îndură a-l elibera.

■ „Una dintre cele mai vechi forme de divinație este aeromanția, o metodă de prezicere a viitorului în funcție de condițiile atmosferice. (...) Cuvîntul aeromanție derivă din grecescul «aero» (aer) și «mantea» (divinație). În viziunea adepților aeromanției, vîntul, forma și viteza de deplasare a norilor, curcubeul, halourile solare, tunetele și fulgerele, ba chiar și trecerea cometelor pe cer puteau reprezenta indicii prețioase privind viitorul. Aeromanția este de altfel atît de complexă, încît există mai multe subtipuri ale acestei practici străvechi, precum austromanția (care derivă din observarea vîntului), ceraunoscopia (care se bazează pe observarea fulgerelor și tunetelor), nefelomanția (observarea norilor) și meteoromanția (observarea stelelor căzătoare). Aeromanția a fost consemnată și în Vechiul Testament, de unde aflăm că Moise a condamnat-o cu strășnicie, alături de alte forme de ghicit în viitor” (**Formula As**, 2020).

■ Senectute. Nu mai poți clădi, doar drege.

■ Scriptor. Neavînd nici vechimea sunetului, nici a culorii sau a gustului, cuvîntul suferă de un complex de inferioritate care-i stimulează complexitățile. Supremația compensatoare a sensului frecvent multiplu pînă la nuanță, operație pe viu a conștiinței.

■ Degas, dacă nu mă înșel, vorbea despre fragranța unei picturi.

■ Suflet rațional, mișcîndu-se cu disciplina unor ace de ceasornic.

■ „Ceea ce spui despre tine însuți e, totdeauna, poezie” (Juvenal).

■ O bunică aparent ideală prin înfățișare, pe care o întîlnesc nu o dată ducîndu-și grijulie nepoții la școală. Observ o ambiguitate respectabilă a mișcărilor sale, pe de-o parte dovedind dificultatea vîrstei, pe de alta acea precipitare domestică intrată în sînge ca atunci cînd se repede să ia o cratiță de pe foc sau o rufă de pe sîrmă pe care e gata s-o smulgă vîntul. Dar, vai, ce s-a întîmplat într-o dimineață? Venind cu o pungă de mîncare pentru cîinele din curtea liceului cărbuneștean, așa cum obișnuiesc zi de zi, nu l-am găsit. L-am chemat, dar fără rezultat. Amabila bunicuță, așezată pe banca din fața porții, mi-a spus spre mirarea mea că animălutul a coborît la vale, însoțind cîțiva băieți, așa cum știam că nu s-a mai întîmplat. Mi-a cerut să-i dau punga, urmînd să aștepte ea sosirea cîinelui (locuiește alături). Dar peste cîteva clipe a apărut și acesta, venind ca de obicei de la o margine a curții școlare. Avidă și mincinoasă prin urmare, admirabila bătrînă, plecîndu-și ochii, mi-a restituit plasticul cu chiftele. Alteori, crezînd că n-o observ, am surprins-o cînd izgonea cățelul spre a-i lua mîncarea. Din vorbele pe care le-a adresat nepoților, mi-am dat seama pe deasupra că urăște cîinii. Bunicuța cea de zahăr...

■ „Nu putem avea niciodată amor propriu față de cei pe care îi iubim și care ne iubesc” (Baudelaire).

■ Somnul: o paradoxală fugă de tine însuți prin adîncirea în tine însuți. Ambivalența pînă și a acestei experiențe abisale.

■ „Nu încape în pielea sa, nu încape nici în pielea altuia” (proverb ucrainian).

■ Moment negru. Ostentația începutului, ipocrizia continuării.

■ Un incontestabil precursor al unor Stalin și Hitler, Robespierre: „Mila este trădare”.

■ „Trei picturi realizate de cimpanzeul Congo, care au fost scoase la licitație la Londra alături de tablouri de Renoir, Fernand Leger și Andy Warhol, au fost adjudecate contra sumei de 14.400 de lire sterline (21.600 de euro). Estimate la sume cuprinse între 600 și 800 de lire sterline de casa de licitație Bonham, cele trei tablouri au fost achiziționate de americanul Howard Hong, care se vrea a fi «un mare amator de pictură modernă și contemporană». Supranumit «Cezanne-ul lumii maimuțelor», Congo a realizat peste 400 de desene și picturi în anii '50, încurajat de antropologul Desmond Morris. (...) Se spune că însuși Picasso ar fi atîrnat pe perete în atelierul său un tablou de Congo, al cărui stil l-ar fi apreciat ca fiind «un expresionism abstract»” (**Adevărul**, 2005).

■ De la o vîrstă încolo memoria slăbește printr-un proces natural. E aidoma alimentelor pe care le-am consumat de-a lungul timpului, dispărute în structura și fiziologia organismului supraviețuitor, tot mai uzat.

■ Senectute. Timpul se scurtează. În două ore de lucru nu mai izbutești a face ceea ce făceai nu demult într-una singură. În tot mai mare măsură devii propriul tău timp avariat.

■ Un hippy cărbuneștean? Pe „ulița mare”, într-o zi de decembrie, un vlăjgan cu palton, căciulă și pantaloni scurți.

■ A. E.: „Trebuie să fii o poetă ca Angela Marinescu pentru a-ți încheia un interviu declarînd: «Eu nu am fost intelectuală niciodată»”.

■ „Goethe simțea că «Natura» lasă loc «Istoriei» și pentru el asta înseamnă aculturalizare, haos și sterilitate. (...) De la Goethe încoace «Natura» a continuat să fie desacralizată și vidată de semnificații culturale și, în cele din urmă, filosofice. Cred că mă număr printre puținii europeni care au reușit să revalorizeze «Natura», descoperind dialectica hierofaniilor și structura religiozității cosmice. Asta mi se pare cu atît mai important cu cît, spre deosebire de Nietzsche, bunăoară, care încerca regăsirea «Naturii» prin tehnici și valori *culturale* (Dionysos este înainte de toate un «subiect al filologiei clasice»), eu am ajuns la sacralitățile cosmice reflectînd la experiența de toate zilele a țăranilor români sau bengalezi. (...) Cred că omul modern a regăsit – în cărțile mele – o dimensiune a sacralității cosmice, care să nu fie nici creație lirică, nici invenție filosofică; pentru că am avut întotdeauna grijă să-i dau atît *faptele*, cît și interpretarea lor de către cei care participă încă la un univers religios pre-creștin” (Mircea Eliade).

■ A. E.: „A rezolva o problemă? A-i găsi punctul slab”. Dar dacă aceasta n-are, pentru conștiință, un atare punct? „Atunci, colega, e preaposibil să ai de-a face cu un mister”.

■ Pentru scriptor prestigiul rațiunii scade. Decît ceea ce e programat, controlat, îi reușesc mai bine spontaneitățile, impromptuurile. Ca-n copilărie.

■ „Du-l pe om în atmosfera ce nu i se potrivește și nimic nu va funcționa cum ar trebui. El va apărea nesănătos în toate elementele constituției sale. Adu-l din nou în elementul ce i se potrivește și totul se va dezvolta și va apărea sănătos. Dacă el nu este însă în elementul ce i se potrivește? Atunci el trebuie să se împace cu gîndul de-a apărea ca invalid” (Wittgenstein).

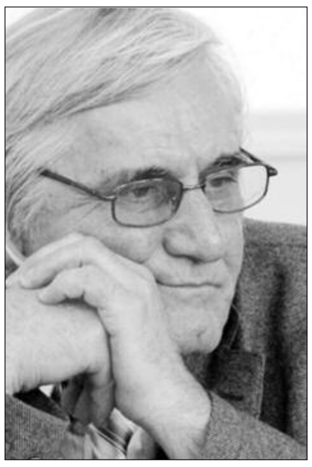
■ Un caracter nu se poate forma satisfăcător fără o sumă de decepții.

■ Prostia e în speță impertinentă, nu o dată agresivă spre a-și contracara lipsa de autoritate pe care o percepe reflex. Lașitatea prostiei e deja o benefică notă de cedare a sa.

Scriptor. Neavînd nici vechimea sunetului, nici a culorii sau a gustului, cuvîntul suferă de un complex de inferioritate care-i stimulează complexitățile. Supremația compensatoare a sensului frecvent multiplu pînă la nuanță, operație pe viu a conștiinței.

jurnal

Nicolae Oprea

Interferând planurile biograficului şi mitologicului până la confuzie, Gheorghe Izbăşescu realizează un ansamblu poetic armonios, în cadrul căruia lirismul coabitează cu epicul epopeic, trăgându-şi substanţa deopotrivă din memoria afectivă şi cea livrescă.

Cronica întârziată

Manuscrisul întrerupt

Cu excepţiile favorizate de forţa grupărilor studenţeşti omogene din principalele centre universitare, Bucureşti, Cluj şi Iaşi – *Cenaclul de Luni, Echinocţiu* şi *Alma mater* –, majoritatea optzeciştilor debutează cu silită întârziere, mulţi după evenimentele din 1989, când dispare cenzura (şi, implicit, autocenzura). Cred că prin intervenţia intempestivă a cenzurii comuniste („desfiinţată" în ultimii ani, în fapt mascată sub inofensiva titulatură de „Direcţia presei") s-a creat o situaţie nefirească în dinamica literaturii contemporane, un decalaj anormal. Dar optzecistul prin adopţie Gheorghe Izbăşescu (născut la doi ani după Nichita Stănescu!) îi depăşeşte în aşteptare cu un deceniu, în vitregia vremurilor totalitariste, ajungând să debuteze aproape de cincizeci de ani. Fără să-şi trădeze vârsta, ignorându-şi aievea generaţia biologică, poetul din Muscel, adoptat în Oneşti, se integrează firesc în poetica anilor '80, deşi se alătură unor congeneri aflaţi deja la a doua sau a treia carte. Aşa se face că primul său volum *Viaţa în tablouri*, din 1984, va fi apreciat pe măsură şi fără complezenţă de critica literară în exerciţiu, începând cu Laurenţiu Ulici, criticul dedicat cu totul debutanţilor prin rubrica sa *Prima verba* din „România literară" (devenită carte) şi încheind cu autorul primei istorii a generaţiei tragice din *întunecatul deceniu nouă*, Radu G. Ţeposu. Primul apreciază fără rezerve debutul întârziat cu *Viaţa în tablouri*: „Carte de debut meticulos şi savant alcătuită, cu ochi de arhitect şi ureche de simfonist, unitară deopotrivă tematic şi stilistic, având aspectul unui poem în trei părţi (...); nu încape îndoială că autorul, departe de a fi un începător a avut ambiţia lăudabilă de a nu debuta editorial oricum, ci printr-un corpus semnificativ." Iar criticul optzecist - încadrându-l pe Izbăşescu în secţiunea *Cotidianul prozaic şi bufon* -, remarcă: „Poetul îmblânzeşte mitologia, o coboară în spaţiul domestic, o hărţuieşte tandru şi a adulează şiret, fie pentru a-şi sacraliza propria biografie, fie pentru a da consistenţă existenţei ameninţate cu deriziunea."

Deloc întâmplător, Gheorghe Izbăşescu a fost distins cu unul dintre premiile Colocviului Naţional *Generaţia '80 la maturitate* de la Piteşti din 2010, când îl denumeam *veteranul generaţiei*. Prin vârstă, el s-ar situa în afara generaţiei optzeciste, fiind mai aproape de Nichita Stănescu, Cezar Baltag şi Ilie Constantin – deschizătorii şaizecismului poetic. În cazul lui, însă – caz rarisim – trebuie luat în seamă nu timpul biologic, ci timpul creaţiei (şi *timpul lecturii*, aş adăuga). Pentru că s-a format / afirmat efectiv în spiritualitatea optzecismului postmodern. Fără să adere la unul dintre cenaclurile prin care se afirmă generaţia, tânărul plecat din Lăicăii Muscelului s-a automodelat în singurătatea sa oneşteană prin lecturi şi experienţe dintre cele mai diverse, cu har înzestrat, dar şi cu multă trudă şi tenacitate întru poezie. Interferând planurile biograficului şi mitologicului până la confuzie, Gheorghe Izbăşescu realizează un ansamblu poetic armonios, în cadrul căruia lirismul coabitează cu epicul epopeic, trăgându-şi substanţa deopotrivă din memoria afectivă şi cea livrescă.

În ultimii ani de viaţă, Gheorghe Izbăşescu (1935-2017) a proiectat o antologie exhaustivă din opera sa în cinci volume de *Scrieri*, primele trei reunind toate poeziile împrăştiate în mai multe volume, inclusiv antologice. Acest volum fatalmente postum, *Ulise al oraşului*, a fost gândit ca o trilogie care să cuprindă trei secvenţe unitare, corespondente volumelor: *Viaţa în tablouri, Garsoniera 49* (publicate înainte de '89) şi *Coborârea din tablouri* (din 1993). În această primă parte a *Scrierilor* – singura definitivată – poetul reproduce doar volumul de debut, completat, probabil, cu poemele respinse de cenzură. În fapt, el reface întregul din perspectiva prezentului, introducând şi poeme mai noi sau modificând titlurile în chip expresiv. Faţă de alcătuirea volumului din 1984, grupajul de-acum începe cu poemul *Scările de marmură (Scrisoare către Orfeu)*, înlocuind *Concert de dimineaţă*, care, în această ediţie definitivă, are cu totul altă compoziţie. Apoi, a treia parte din grupajul debutului nu se mai intitulează *Arhivele de duminică*, ci *Foile de temperatură*. Iar în cadrul acestei secţiuni, titlurile poemelor sunt înlocuite cu denumirea generică *Foaia de temperatură* şi sunt numerotate ca atare în şase secvenţe. Frontiera dintre poemele originare şi inedite este greu de precizat, întrucât poetul rescrie febril poemele de odinioară, adaugă şi restructurează asiduu, uneori fără avertisment, dând alt contur ciclurilor anterioare.

Viaţa în tablouri - publicată la doi ani după câştigarea Concursului de debut al Editurii Albatros din 1982 - era, într-adevăr, o carte omogenă, construită expert în jurul a două motive ordonatoare de sorginte mitologică: al călătoriei iniţiatice, în primul rând, şi motivul orfic; pendulând între figurile lirice ale lui Ulise şi Orfeu. În volumul actual, devine mai pregnant principiul ordonator al călătoriei iniţiatice întreprinsă sub semnul confuziei dintre vis şi real. Poetul străbate *drumul contemplativ*, cum îl denumeşte metaforic, cu privirea bifurcată spre mitologie şi realitate. Planurile se suprapun aievea printr-un *acord perfect* (cu titlul unei arte poetice) încheiat între poet şi mitograf în scopul concilierii dintre poezia cotidianului şi perspectiva mitologică. Deşi induce cititorului convingerea că procedează recapitulativ la modul fidel, el îşi recompune universul poetic printr-o dispunere în trepte, marcând mai apăsat etapele cunoaşterii şi autocunoaşterii. Din asemenea versuri şi, în genere, din poemele de temelie ale antologiei transpare sentimentul dedublării poetice, în regimul mişcării oscilatorii între planurile de referinţă ale viziunii: mitic sau biografic. „Ulise şi Scribul: convenţia semiotică a unui singur bărbat" – enunţă poetul care şi-a stabilit promontoriul în *garsoniera 49*, topos liric insolit în perimetrul căruia devine posibilă întrepătrunderea ficţiunii epopeice cu realitatea cotidiană.

Doborât de o boală necruţătoare, Gheorghe Izbăşescu s-a stins din viaţă în 9 octombrie 2017, în singurătatea apartamentului său din Oneşti – echivalentul *garsonierei 49*, toposul poetic instituit la debut -, departe de prietenii din Filiala Piteşti a Uniunii Scriitorilor (numărându-se printre fondatorii ei) şi rudele din Târgovişte care l-au susţinut. În ultimele zile de viaţă a reuşit să definitiveze primul volum din seria *Scrieri*, dar s-a oprit pe la mijlocul referinţelor critice. Pagina rămasă în maşina de scris (culegerea computerizată fiind realizată de un admirator de-al său) apare întreruptă la începutul comentariului lui Octavian Soviany; a fost găsită de sora sa din Târgovişte, Cecilia Tudor, prin grija căreia apare acest volum.

(Prefaţă la antologia postumă *Scrieri, I / Ulise al oraşului*, în curs de apariţie)

Magda Grigore

În numele poemului
(femeie de august)

tu vii de departe
din templul alb-negru al timpului
cu graţie cobori în poiene însorite, te aşezi
în leagăn laolaltă cu fluturii.

apusul este o floare
care lacom înghite culorile răsăritului,
dar rănile tale nici nu mai dor.
te-ai născut fără aripi
însă aripile ţi-au apărut uşor, uşor,
lumea aceasta sensibil nepotrivită
nu le-a oprit creşterea.

apusul este un zid de foc
pe care aripile tale transparente
nu-l vor trece. ştii şi aştepţi
nu te temi, ai curajul să uiţi.

în timp ce frumuseţea ta
e lesne de înţeles,
faptul că poţi vedea diferit,
că trupul tău se poate preschimba
în spirit, nedestăinuindu-se nimănui,
că trupul întreg atârnă uneori
cât o petală de trandafir,
e ceva de neînţeles
pentru lumea din jur. ştii şi aştepţi.
nu te temi. ai curajul să uiţi

– e un miracol că îţi poţi deschide aripile,
că te dai în leagăn cu fluturii,
că poţi să doreşti...
şi să zbori !

Biblioraft:

Victor Munteanu, *Cămaşă suferită pe trup*, antologie poetică, Ed. TracusArte, Bucureşti; 2021;

Mihai Stan, *Picătura de neuroni. Jurnal din pandemie*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2021; idem, *Drumul cărţii. Din jurnalul unui editor*, vol. II, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2021;

Stoian G. Bogdan, *Când inspiri mă iubeşti, când expiri mă adori*, Editura pentru Inteligenţă şi Geniu, Comăneşti, 2020;

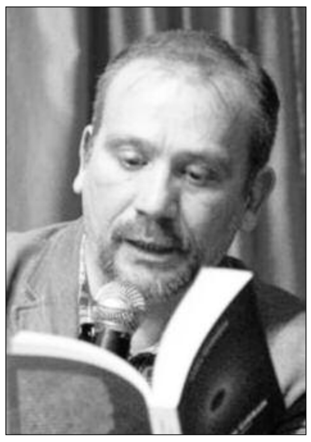
Liliana Rus, *De limpezit inima / Însemnări (2015-2017)*, Ed. Brumar, Timişoara, 2020;

Virgil Diaconu, *Poezie canonică românească, anchetă*, Ed. Contrast, Bucureşti, 2021;

Ion Toma Ionescu, *Crucea de piatră, Mică antologie*, Ed. Act Creativ, Bucureşti, 2021; idem, *Fotografii mişcate, Poezie şi tablete*, Ed. Ecreator, Baia Mare, 2020;

Mihai Petre, *Caragiale. Lecturi, Relaţii, Perspective*, Ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2021.

Horia Vicențiu Pătrașcu

Sindromul picioarelor neliniștite

FOILETON. EPISODUL 2

Prin natura poziției sale în policlinică, Traian Stanciu fusese nevoit să păstreze contactul cu cercetarea – câmpul său experimental fiind destul de limitat, spre deosebire de ceilalți colegi, mai ales față de colegii din spitale. Nu avea acces decât la simptomatologie – un termen inadecvat dacă ne gândim că acoperă o gamă de sunete nearticulate, de exprimări greoaie, agramate, confuze, de bătăi neregulate ale inimii, hârâieli ale respirației, reflexe dereglate. Stetoscopul și ciocănelul, o lupă și tensiometrul epuizau instrumentarul lui uzual. Pentru a nu risca nimic, Traian Stanciu obișnuia să le recomande pacienților un set complet de analize, le scria trimiteri către aproape toate specialitățile medicale, cu recomandarea de a nu mai reveni la el decât cu rezultatele la toate solicitările lui. Rareori se întâmpla ca vreunul dintre pacienți să se mai întoarcă fie că, prinși în malaxorul controalelor și părerilor avizate, erau reținuți pentru investigații suplimentare unde li se descoperea o afecțiune nebănuită, fără legătură cu vreunul dintre simptomele inițiale, fie că... Dar chiar și în acele rare cazuri când – după o vreme îndelungată – câte un pacient se întorcea la el cu un frumos dosar plin de hârtii, de răspunsuri larg documentate de la specialiștii consultați, de radiografii, tomografii, ecografii, encefalograme și cu interpretările lor – ce diferență! Parcă i se lua o legătură de pe ochi, pacientul din fața lui devenea vizibil, vizibil prin interior – ceea ce este tot ce contează pentru un medic. În sfârșit, îl putea vedea! Sigur, „îl văzuse" și înainte – cel puțin așa se obișnuia să se spună – dar de fapt abia dacă reușise să-i distingă câteva contururi, să audă, fără să înțeleagă, câteva mormăieli și gemete, acum însă, cu dosarul medical în mână, pacientul său îi era transparent, aproape că devenea o ființă imaterială și ideală. Gușa dezgustătoare ce împodobea gâtul unei femei trecute de șaizeci de ani avea frumusețea unei formule matematice când era prezentată în termenii unei manifestări patologice a dereglării tirodiene...

În aceste condiții – interpretările specialiștilor îl obligau să țină pasul cu literatura de specialitate din mai toate domeniile. Pentru a înțelege unii termeni era nevoit să consulte din nou dicționarele sau în fața unor expuneri sofisticate făcute de unii colegi mai prețioși să scoată din rafturile bibliotecii ultimele numere din *American Journal of Medicine Studies*.

În plus, el avea de a face cu pacientul întreg, nu doar cu inima sau rinichii lui, cu ficatul sau cu creierul lui. Trebuia să integreze – fie și numai după ureche – rezultatele din diferite specialități pentru a reasambla toate bucățile disfuncționale într-un aranjament cât de cât funcțional. Pacientul vine la el descompus în bucăți: esofag, stomac, suprarenale, splină – și el trebuie să le pună în ordine, să refacă conexiunile, să le reintegreze în corp. Spre deosebire de specialiști, trebuie să țină seama de toate elementele implicate – împotriva cardiologului care voia să obțină doar o inimă frumoasă și sănătoasă, fără să-i pese că inima înflorea pe seama veștejirii rinichilor sau a ficatului. Generaliștii trebuiau să țină seama de vechile principii ale medicinii și nu exista nici un medic de familie care să nu-și pavoazeze cabinetul medical cu cuvintele lui Aristotel: „Întregul precede partea!"

Așa se poate explica și hotărârea lui de a aborda problema actuală pe căile ocolite ale unor subiecte paralele, legate de ea numai prin asocieri naive, denominative, cum este de exemplu... migrația. Traian Stanciu se apucă să consulte tomurile dedicate nomadismului la om și la animale, să urmărească în documentare științifice comportamentele, rămase într-o mare măsură misterioase, ce se activau la un moment dat în bancurile de pești, în cârduri de felurite păsări, în turme de cornute și elefanți, în mușuroaiele de furnici și în câteva hoarde mongoloide și africane. Cercetase cu de-amănuntul dar aflase doar că nu se știa nimic despre ce anume declanșa punerea în mișcare a acestor nefericite făpturi care simțeau, cu o exactitate de ceasornic, o dată sau de două ori pe an, o puternică nemulțumire de a se afla într-un anumit loc, o repulsie față de pământul de sub picioare, un dor comparabil cu cele mai fine instrumente geodezice. Nimeni nu știa nimic despre modul în care inimile acestor viețuitoare se transformau în busole și ce forță oarbă le făcea să înainteze, indiferente la intemperii și primejdii, prin întinsele deșerturi ale cerului și ale pământului, ale mărilor și ale văpăii. Forță anti-inerțială, aflată în contra principiilor de bază ale fizicii și ale biologiei, căci fizicienii ne învață că orice corp tinde să-și mențină starea proprie iar biologii că orice viețuitor luptă pentru propria sa supraviețuire, a sa și/sau a speciei sale. Era însă un fapt dovedit că migratorii își riscau viața nu doar la nivel individual ci și existența la nivelul speciei, turma ajungând decimată la destinație – în cazul fericit în care nu pierea cu totul pe drum.

Înainte de începerea ședinței de dimineață, Traian Stanciu îi întrebă pe colegii cu care obișnuia să colaboreze îndeaproape, Paula Bloomfield și Stelian Dăbulescu dacă, nu cumva, în urma vastei lor experiențe, le-a trecut vreodată prin cap că sângele, viscerele, carnea suferă și ele de o nevroză *a lor*... Paula Bloomfield își trecu mâna prin părul încă blond, doar ușor înspicat de trecerea celor patruzeci de ani, apoi cu un gest voit profesoral își trase ochelarii pe vârful nasului, privindu-l pe Traian cu ochii ei de un albastru visător:

- Iar filosofezi, Traiane? Ți-ai ratat vocația. Dar poate nu e prea târziu, criza de la mijlocul vieții i-a făcut pe mulți să schimbe macazul.

Stelian Dăbulescu râse gros și se uită la ceilalți colegi înșirați la masa lungă din sala de consiliu în așteptarea șefului clinicii pentru prezentarea raportului de dimineață.

- Uite, zise el, dacă mă uit la Teodorescu (Ioan Teodorescu era medicul pneumatolog), pot spune că ai dreptate. Nasul lui pare că a înnebunit de tot. Cred că suferă de delir de grandoare. Când am intrat în policlinică avea încă niște dimensiuni decente, își știa – cum se zice? – lungul, lungimea optimă și nu voia să o depășească. De câțiva ani nasul lui a luat-o razna și crește, crește și continuă să crească...

Paula îl apostrofă cu o grație care-l făcu pe Traian să-și amintească de vremea când fusese îndrăgostit de ea:

- Și al tău cum crezi că e? Uită-te în oglindă înainte să-i comentezi pe alții. După o vârstă toate cartilagiile tind să crească, iar dacă mă uit la urechile tale clăpăugite pot să spun sigur că ai trecut de cincizeci... Mai bine am răspunde serios la ce ne întreabă Traian, fără să ne eschivăm cu miștocăreli ieftine. Și trebuie să recunosc că aceeași întrebare mi-am pus-o și eu văzând afecțiuni ale cordului inexplicabile prin etiologiile obișnuite. Pacientul avea inima bolnavă cu toate celelalte analize *perfecte*, mă înțelegi?, *perfecte*. Și, ca și Traian, m-am întrebat și eu – dar dacă inima pacientului meu e bolnavă mintal, dacă există o minte a inimii, neștiută de mintea situată în creier și despre care noi, medicii cardiologi, am jurat că nu există. Aritmii, palpitații, fibrilații... În mod obișnuit le explici prin dereglări fiziologice, prin deficit de calciu sau magneziu, prin depuneri de colesterol, prin obezitate... Dar ce te faci când nici o explicație nu te mai ajută, când restul corpului e sănătos, când mintea cardiacului merge brici și debordează de bună dispoziție, optimism și echilibru? Acum trei săptămâni – îți amintești, Dăbulescu? – mi-a

...el avea de a face cu pacientul întreg, nu doar cu inima sau rinichii lui, cu ficatul sau cu creierul lui. Trebuia să integreze – fie și numai după ureche – rezultatele din diferite specialități pentru a reasambla toate bucățile disfuncționale într-un aranjament cât de cât funcțional.

(continuare în p. 25)

Iudita Dodu Ieremia

Corect/Incorect

Destinul unui popor depinde de starea gramaticii sale. Nu există mare națiune fără proprietatea limbii. **(Fernando Pessoa)**

INVENȚIE GASTRONOMICO-LINGVISTICĂ

Îmi place să gătesc, vreau să mă perfecționez și de aceea urmăresc cu interes emisiunea „Chefi la cuțite". Nu chiar de la început, deoarece credeam că este vorba de un chef la care petrecăreții s-au bătut cu cuțitele și mie nu-mi place violența. Dar pluralul substantivului „chef" este „chefuri". Ceva nu se potrivea. Până la urmă, m-am dumirit: este vorba de cuvântul „șef" franțuzit, cu desinență românească. Într-adevăr, dacă denumirea emisiunii ar fi fost „Șefi la cuțite", iar s-ar fi născut confuzii. Eventual „Șefi bucătari la cuțite", însă cuvântul „șef", precum și cuvântul „coafor" (= bărbat care are meseria de a coafa) ne trimit în cartiere mărginașe, dacă ne situăm în centru, zicem „chef" și „hair stylist".

În sfârșit, m-am luat cu vorba și m-am abătut de la marea invenție făcută de „chefi la cuțite". Descoperire epocală dublă: și lingvistică, și gastronomică! Au inventat mujdeiul de... ceapă! Hai să ne lămurim!

Substantivul „mujdei" este un compus din „must + de + ai". „Must", adică „zeamă" și „ai", adică „usturoi". Pronunțarea rapidă a acestui compus a dus la aglutinarea/contopirea elementelor alcătuitoare: „mujdei" sau „mojdei". „Ai" provine din latinescul *alium*, printr-o serie de modificări fonetice care s-au petrecut începând cu latina dunăreană: căderea consoanei finale [m], palatalizarea, pronunțarea muiată, a consoanei [l], până când a rămas [i]: *alium>al'u* (ai=usturoi); Cuvântul „ai" (usturoi) intră într-o serie de compuse: ai-sălbatic, aiul-șarpelui, ai-de-pădure, ai-de-munte, ai-de-toamnă. S-ar putea prepara și ceapa la fel ca usturoiul însă acest preparat s-ar numi must-de-ceapă, domnilor „chefi"!

Iubesc cuvântul „ai", pentru că, alături de formele palatalizate intermediar „cun'u" (cui) (< lat. *cuneum*) și „călcân'u" (călcâi) < (lat. *calcaneum*) cu [n'] muiat, se păstrează și astăzi în graiul din Banat, constituind o dovadă a existenței populației daco-romane în această zonă cu mult înainte de sosirea/năvălirea altor neamuri.

A DUBLA PUȚIN

Cine trece pe lângă o gogoșărie și nu se lasă ispitit de mirosul îmbietor al acestui desert popular? Rotunde, calde, cu vanilie, cu ciocolată, cu dulceață! Îmi lasă gura apă! Dar când văd uleiul înnegrit din oala uriașă, neschimbat de cine știe când, renunț să cumpăr. Pofta însă nu trece. Va trebui să le prepar eu însămi. Cărți de bucate nu am, așa că încep să caut pe internet. Am găsit! Copiez lista de ingrediente: lapte, drojdie, ulei, ouă, făină, esențe de tot felul, lămâi bio, cremă de ciocolată, de vanilie, dulceață și plec la cumpărături. Trei feluri de umpluturi voi face! Deja mi le închipui sfârâind în ceaunul cu ulei fierbinte. Vin acasă și trec la modul de preparare. Respect cu sfințenie toate indicațiile și reușesc să fac aluatul. În acest moment însă, mă blochez. Iată ce scrie: „aluatul se lasă la dospit până își dublează puțin volumul". Ce înseamnă „a dubla puțin"? Caut în DEX sensul verbului „a dubla": „a face să devină sau a deveni de două ori mai mare". Dar „a dubla puțin" înseamnă că nu se dublează! Ce mă fac? E prea profund pentru mine și am nevoie de timp de gândire. Și tot stând eu să descifrez misterul, aluatul... se dublează. Na! Am stricat gogoșile! S-a dublat... prea mult! Cu lacrimi în ochi am aruncat aluatul și mi-am pus pofta în cui. Mă voi duce totuși să cumpăr.

Dragi cititori, ați înțeles, „a dubla puțin" este un nonsens.

UN MOFT

Pe lângă greșelile semnalate până acum, ceea ce urmează pare a fi doar un moft.

Îmi aduc aminte îngrijorarea unui tată, în legătură cu efortul fiicei sale de a învăța grupurile de consoane care nu se supun regulii generale de despărțire în silabe, cum ar fi: **lpt** (*sculp-tor*), **nct** (*punc-taj*), **rtf** (*jert-fă*) etc., afirmând că dumnealui desparte corect, fără să poată enumera respectivele grupuri. Sigur că a uitat regula, dar, la rândul său, când era de vârsta fiicei, învățase. Uitase regula însă rămăsese deprinderea. Grav este când nu rămâne mai nimic, când regula este uitată, deprinderea nu a fost formată, simțul limbii nu funcționează.

Așadar, vom fi învățat vreodată că este corect să construim complementul comparativ de egalitate cu conectorii ***ca, precum, cât: iute ca săgeata, tot așa de prețios precum diamantul, înalt cât casa.*** De asemenea, vom fi învățat să construim complementul comparativ de inegalitate cu conectorul ***decât: mai iute decât săgeata*** (nu *mai iute ca săgeata*), ***mai puțin prețios decât diamantul*** (nu *mai puțin prețios ca diamantul*) ***mai înalt decât casa***. Iată că e chiar avantajos conectorul *decât*, ferindu-ne de cacofonie. Norma literară preferă folosirea conectorului **decât** pentru comparativul de inegalitate. (GALR, vol. II, p. 476)

litere

Constanța Popescu

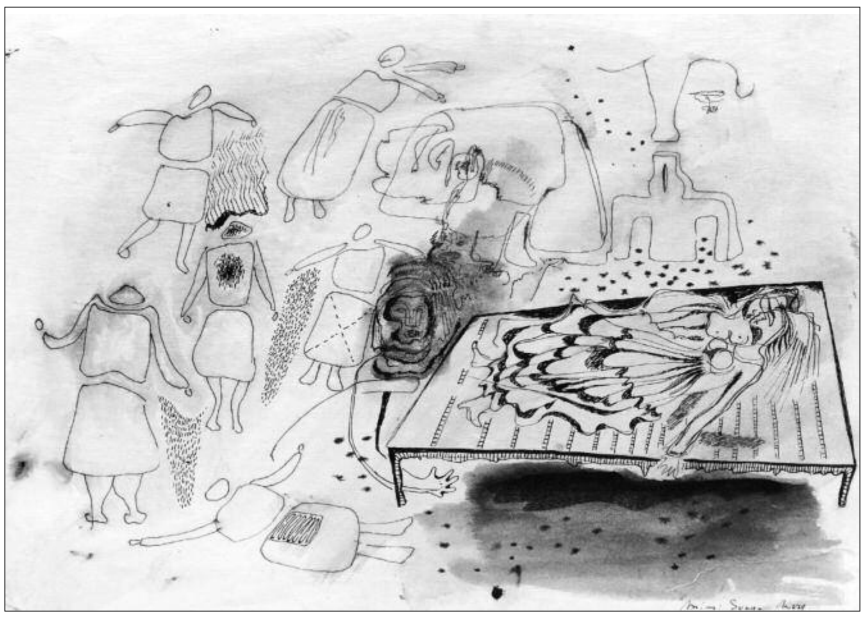
Bucurii de spălat clipa

Mama mă ținuse strâns la piept,
cu puterea ei de mamă,
îmi spăla toate neliniștile,
îmi sorta visele pe anotimpuri,
oprindu-se la cele mai năstrușnice,
gânduri necontrolate...
curăța crevata de neliniști,
încurajând zborul promis.
Te-ai grăbit mamă să-mi dai drumul,
nu învătasem toți pașii,
iar acum improvizez,
cum făceam când nu-mi învățasem lecția.
Sunt acum eu, o mamă improvizată...
Cuvintele nu mai așteapă,
prietenii mei sunt cei din scrisorile
legate cu fundiță, pe anotimpuri
și doruri, pe bucurii neonorate.
Acopăr neliniștea cu zâmbete desenate,
înghesui tristețea în tomberonul
zilelor moarte și-l scot la licitație,
poate mai găsesc
bucurii de spălat clipele...

Pe la noi

Pe la noi,
femeile învață devreme
să-și ascundă durerile.

Dimineața pun broboada cu flori
și strâng cu putere nodul șorțului,
în care adună neputințele voastre,
greșelile copiilor, lipsurile
și toate stricăciunile de prin ogradă.

Mai dau cu mătura un gând trist,
udă cu agheasmă pragul
pe care-l treci și uneori îl uiți,
aprind candela,
să îndepărteze furtuna dintre vorbe,
netezesc cu sfială perna-ți pe la ziuă
și trec din rană, în rană
cu plasturele de iubire.

Mai uită uneori ciorba pe foc,
și mămăliguța nesărată,
dar doar atunci când sufletul ei, speriat,
nu se mai poate ascunde,
dar dimineața
pictează cu un dermatograf bont,
zâmbet în privire.

Molecula primară

Formula mea, a uitat-o și mama,
nu ai răbdare să faci săpături,
iei totul de-a gata,
între cer și pământ
maculatoare întregi de scenarii,
cad încet și ne încurcă pașii,
cuvintele nu-și mai țin echilibrul,
și rostogolite își uită sensul,
noi alergăm să salvăm o iubire,
să scriem o poveste,
să ștergem niște ferestre spre cer
acolo era o stea și nu
mă putei localiza,
mâine e alt secol
și din molecula primară
am devenit femeie.
Poate trebuia să mai aștept
o viață...

Șotron cu îngerul

Am avut și zile mai bune,
când jucam șotron cu îngerul,
cel mai bun prieten al meu,
nu știa cât îl iubeam
și am rămas așa,
vinovată că nu-i eram perfectă.
De la Adam încoace,
toate am avut nesăbuirea să încercăm
și era așa de simplu să primim
iubire.
Acum între rugăciuni și penitențe
deschidem zile albe, zile negre,
alergăm și ne întrecem cu furtuna,
ne desenăm bucurie în privire,
amăgind toamnele care
curăță locul
spre o albă poveste nescrisă.
Piramida răsturnată a dorințelor
îmi mai lasă timp,
exercițiul răbdării călește oțelul
din care arcul mirărilor
te aduce mai aproape
și-ți pot citi viitorul în ochi.
Eram din altă viață,
când ne cunoșteam...

Zăpada

Voi picta
les neiges d”antant,
pe cerul tău abstract,
la mijloc de cale ne contopim
depărtările și cuvintele se topesc
și ne curg pe obraji,
semn că ne suntem...
fără fular și mănuși,
fără cizme și căciulă,
alergăm prin soartă,
păstrând insomniile intacte,
când visul ne ținea de mână.
De la fereastra mea,
cerul tău are are urme de lună,
câțiva pumni de stele,
ce nevoie ai mai avea,
să adaug eu zăpada?

Felia de fericire

Noi nu existăm,
suntem o stare de spirit,
mereu schimbătoare,
ne împrumutăm semnele de punctuație,
ca să aducem mirările
în fața tăcerilor
și să dăm din cerul fiecăruia,
o bucată senină, unde luna
să ni se arate în același timp,
ca o felie de fericire
când împărțeam singurătăți
aliniate după Venus...

Mai tânără ca zăpada

Mi-am dansat prima ninsoare,
pe muzica lui Nat King Col,
îmi spunea că cineva mă iubește,
mă luam la întrecere cu fulgii
grei de așteptare,
mă topeam cu ei,
hrănind pământul sufletului,
eram o altă stare,
desprinsă dintr-un anotimp uitat.
Cuvintele se scriu la fel
doar dragostea nu mai are
litere disponibile,
în marea liniște,
în iarna fără ger
și fără zăpada,
fardul femeilor îndrgostite,
înebunite să-și trăiască anotimpul
care le crește pe umeri, și le intră
în carne
și sunt mai tinere cu o ninsoare...

Promisiuni onorate

Anotimp cu muchii ascuțite,
opusul rotundului din mine,
tot mai mic, până la punct,
acoperit cu zăpada anevoios
de tânără și rece
ca o iubire de după,
toamnă, cu belșug
și promisiuni onorate,
cât de târziu am putut.
Sunt într-un joc cu ecuația
amintirilor în genunchi,
mă rog să se facă liniște
între cuvinte,
doar așa ne ascultăm inimile,
ne mai putem privi ochii
și aburim oglinzile...

Infinitul pe bucăți

Am strâns vocalele
și cu verbele ajutătoare
pictez icoane sfinților obosiți,
să ne atingă tăcerea din suflete,
unde tristețea de cinci stele
umple candelele până la ziuă.
Noi, trecători prin soartă,
topim inutil lumânările
viselor de taină
și nu va mai curge ceara
să ne încălzească gândul.
Nu suntem doi în oglindă,
ci doar suportul
celui ce nu ajunge la lumină...
Între infinit și durere,
iubirea curăță cărările
înțelenite și suportă
costurile
plătite cu viață...

Zarul câștigător

O noapte, o mie și una de zile
cu poveștile lor,
mă strâng,
ca un preludiu infinit
de unsprezece minute,
unde zarul zace pe roșu,
mereu același număr,
indecis să mă nască bucurie...
Călătoria în bărcuța de hârtie,
nu atinge Americi
și nici un înger
nu-mi scutură mirarea
cu care-ți ating privirea.
Neștiind că exist,
pedeapsa se prescrie
și rămâne valabilă singurătatea,
penitența uitării.
Doar dacă ne-am iubi,
aș mai juca o tură
și îngerul meu ar aplauda...

Iulia Anamaria Ghidiu

paradis de hârtie (poem în izolare)

Mi-am imaginat întotdeauna Paradisul ca o bibliotecă.
(Jorge Luis Borges, *Cărțile și noaptea*)

biblioteca din paradisul verde
își redeschide porțile
pentru marele public
la capătul unui timp
de hârtie
în care am scris mult
acoperind distanța
dintre
trup
și
suflet

nădejde

locuiesc în timp
cetate rece
deschizând
fereastra clipei
primesc
din zborul tăcut
primul ajutor
în caz de iarnă subită

șezătoare la oraș

în mijlocul străzii
înfundate de timp
viața
se strânge în cerc
oameni colorați se întrec
cu vorbe de duh

natură moartă cu îngeri

din tabloul cu fructe pestrițe
îngerii veghează
căderea în păcat
în jocul cu umbrele amiezii

azi

acul acesta arată drumul spre vechiul oraș
dealurile coboară curba timpului galben
la mijlocul vieții
voi veni înapoi
să mă caut
să ascult numărătoarea
cântărețului din turn

Colindăm, Doamne, amândoi

o pasăre matinală rămasă în urma vremii
îmi bate ritmic în geam
nu cumva să uit că azi e ziua colindului
ziua când trebuie să scot din piept
câteva catrene din bătrâni
pentru mai multe instituții din oraș

îl iau pe bunicul de mână
el poartă căciula de lână
păstrată special pentru astfel de zile

steaua e cu noi
steaua din carton
steaua în miniatură

iarna soarele mai întârzie puțin

cotim pe străzi numai de noi umblate
ne unim în șir indian cu alți copii
la un semnal feminin
începem marșul domol prin zăpadă

ne așezăm umili în fața portocalei-trofeu
dincolo de zidurile școlii
copii mai mici liberi
de orice ascultare la lecție
își trag alene sanie săracă

doi dintre ei Parcă sunt Ciuk și Gek
așa cum îi știu
de pe coperta cărții Gaidar
rătăcită printre jucării

în mijlocul străzii
înfundate de timp
viața
se strânge în cerc
oameni colorați se întrec
cu vorbe de duh

Carolina Baldea

ÎN DOR DE FLOARE ALBĂ

Deschide-te mugur și mă eliberează
Din cercul de-ntuneric al scoarței cenușii,
Mi-e sete și mă doare să ies iar la lumină
Cu subțiori de frunze, nerăbdătoare, vii!

Prin vena ostenită îmi curge înfrunzirea
Şi revărsare-mi caut prin ochi crescuți în ram,
E-un val ce mă inundă sub coaja amorțită,
Năvalnică trezire ce n-o pot ține-n ham!

Şi vreau să ies la soare și vreau ca să respir,
În dor de floare albă la frunză să mă-nchin,
Flămând m-așteaptă fructul cu ochii luminați
Și ceru-n nesfârșire, în valuri de senin!

MIRELE VERII

Pe patul de ierburi cosite, iubite,
Tâmpla mi-o culcă-n culori parfumate,
Sărutul de mire mi-l lasă pe buze
Cu gust de răcoare și fructe-aromate!

Pe deget îmi pune verigă de raze
Strecurate prin geana albastrului vast,
Margarete pe frunte-mpletite cunună
Cu tainicul mugur al fiorului cast!

Mă strângi lângă tine... mi-e teamă și-mi place
Cum mâna ta-mi umblă sub cămașa de rouă,
În vârtejuri nebune te sorb în adâncuri
Cum face pământul cu apa când plouă!

O,mire frumos...! Tu, mire al verii
Stăpân peste zare și flori cu parfum,
Privește-ți mireasa virginelor ierburi
Fecioară în zori și femeie de-acum...!

NEATINGERI

Nemaiatingîndu-te de veacuri,
palmele mele
s-au prefăcut în frunze
și-mi cad pe podeaua sufletului
rănindu-l...

Ochii mei,
înveliți în ceața depărtărilor,
scrutează la cotitura timpului
cărarea pașilor tăi,
implorând lumină.

Anotimpurile
îmi calcă nemilos pe ochii pierduți
printre frunze rănite...

PĂDURE NENUNTITĂ

Din poala lui de abur, un înger al pădurii
Aruncă din văzduh cu vârfuri de lumină,
Le fărâmă în pulberi strecurându-le-n crengi
Şi le cerne-n frunziș într-o aură fină!

Pădure nepătrunsă, cu pântec veșnic umed,
Niciodată nuntită de vreun soare avid,
În umbre-ntunecate doar mușchiul o cuprinde
Împânzindu-i răcoarea languros și perfid!

La rădăcini de arbori, plăpândă și sfioasă,
Doar firavă verdeață cu ochi întredeschiși,
E mult prea scurtă ziua și raza-i prea săracă
Pe creștet să-i aștearnă cununi de miri promiși!

Cu ascunzișuri sobre și țarcuri laminate,
În limbi amestecate, concerte-n glas vioi,
Cu ochi sclipind în noapte pândind năluci fugare,
Pădurea-i veșnic trează, hrănind mereu nevoi!

Poteci cătând izvorul sub boltă de verdeață,
Mereu pădurea cheamă în ea ca să te pierzi,
Ce-așează toamna-n straturi foșnind a viață stinsă
Învie primăvara, râzând cu muguri verzi!

poesis

Din poezia lumii

Paul VALÉRY (1871 – 1945)

În traducerea lui LEO BUTNARU

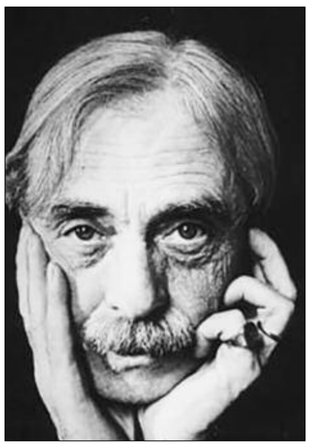
S-a născut în Sète. După absolvirea liceului, în 1889 se înscrie la facultatea de drept din Montpellier. În același an publică primele versuri de nuanță simbolistă (în „Revue maritime de Marseille"). În 1892 se stabilește la Paris, frecventând cercul poeților grupați în jurul lui Stéphane Mallarmé, face cunoștință cu André Gide, se împrietenește cu pictorul Edgar Degas.

Poemele din perioada 1889-1898, afine creației lui Mallarmé și celei a lui Verlaine, le va publicate mai târziu („Album de vers anciens", 1921).

Din 1892 ține caiete cu note, ce aveau să fie publicate după moartea sa în 29 de volume („Cahiers", 1957-1961), inserând reflecții, eseuri, anecdote, aforisme și desene, cu tematică diversă, amplă, de la structuri fizico-matematice la comentarii despre viața intimă, emoțiilor resimțite în timpul creației, proceselor de conștiință sau viselor.

În anii 1894-1900 este redactor cultural la ministerul de război, apoi, până în 1922, – secretarul lui Édouard Lebey, directorul agenției de informații „Havas". Curând ajunge un fel de „poet oficial" al Franței, din 1924 fiind președintele „Pen Clubului", iar în anul următor fiind membru al Academiei Franceze". Din 1937 deține catedra de poezie la „Collège de France". În cel de-al doilea război mondial refuză să colaboreze cu autoritățile de ocupație germane, fiind suspendat din funcția de administrator al centrului universitar din Nisa.

Principalele sale cărți de poeme: „La jeune parque" (1917), „Album des vers anciens" (1920), „Le cimetière marin" (1920), „Charmes" (1922).

Mă locuieşte foc distinct, dar geroasă

Viaţa mi-o văd violent înfăţişată...

Nu iubesc decât în vis, când luminoasă

Fapta e cu tandreţe străluminată.

În noapte, vin zilele să mă privească

După o parte-a visului nefericit;

Când nefericirea-i în bezna cerească,

Vrând să convieţuim, privindu-mă tacit.

traduceri

Elena

Azur! sunt eu... Venind din grotele morţii
S-aud valul spart în sonore gradaţii
Şi revăd galere-n a zorilor spaţii
Din umbră urcând peste vâsle aurii.

Braţele-mi solitare cheamă monarhii
Ce-n bărbi de sare-mi primeau degete pure;
Plângem. Dânşii cântau triumfuri obscure
Şi golful fugi spre ei, cei din bărci negri.

Aud scoici şi cornuri sunând din adâncuri,
Soldaţii ritmează zborul vâslelor mari;
Cântul năierilor răzbate-n depărtări

Şi Zei, cu arcuri eroic încordate
În surâsuri de spume ornamentate
Îmi întind braţe miloase şi sculptate.

Orfeu

...Eu compun în spirit, sub mirţi zvelţi, Orfeu
Admirabil!... Din circ foc pur coboară,
Transformând munte chel în mare trofeu,
De la zeu vine fapta-n fapt de seară.

Cânt zeiesc sfarmă-altar atotputernic;
Astrul vede-ngrozit zdruncin de pietre;
Jelirea orbeşte ziduri pe colnic
Şi-n templu tihna oricărui perete.

La poala superbului cer cânţi, Orfeu!
Piatra păşeşte, se-mpiedică stei greu,
Simţind povară sub azuru-n delir!

Templu pustiu scaldă-al serii patrafir
Ce se-adună, potrivindu-şi aurul,
În imn de liră, imens ca sufletul.

Naşterea zeiţei Venus

Din mama sa, încă rece, aburoasă,
Chiar în pragul bătut de furtună, carnea
A vomitat-o amar la soare marea,
Salvând firea de diamante, angoasă.

Surâsu-i apărea, urmând mâini frumoase
Ce jeleau orientul de umăr zdrobit,
Al nimfei Thetis păr umed şi unduit,
Cosiţa blondă ce-i fremăta pe coapse.

Prundişul ce-i stropeşte glezna agilă,
Fărâme, rumoarea setei şi uşorul
Nisip ce-i bea sărutarea puerilă;

Însă cu mii de priviri vagi, sau chiar rele,
Ochiu-i se-amestecă-n al apei pericol
Ce râde în dans de valuri infidele.

Scalda

Un fruct de carne se scaldă într-un luciu lighean,
Însă din apă (Azur prin grădini lin fremătând)
Izolează forţă de coif răsucit în mărgean
Căpetenia-n licăr auriu de pe mormânt.

Frumuseţea este cu spini şi roză de capă!
Iese din oglinda ce-adună salbele sale.
Bizar foc în scântei, buchetul căruia-nţeapă
Urechea dată slovelor în ritmuri astrale.

Iar un braţ neclar inundă neantul limpede,
Pentru ca umbra flori-n van să fie jertfită,
Undele înguståndu-se în jubilări vide,
Dacă-o alta se curbează pe bolta-nsorită
Printre imense plete-n umede reflecte,
Care-n aurul lor captează-un zbor de insecte.

În pădurea adormită

Prinţesa în vast palat de un roz pur,
Doarme la umbră în freamăt, în murmur,
Iar coralul schiţează cuvânt obscur
Când păsări îşi muşcă inel de aur.

Ea n-aude stropii în căderea lor,
Dangăt de clopot devastând comoară,
Când vântul din flautul ramurilor
Prelung scoate zvon de corn ce-nfioară.

Din nou în ecou adoarme Diana
Mlădie semănând mult cu liana,
Ce-n legănat te-atinge peste pleoape.

Lângă tâmpla-ţi, roza în clătinare
Nu curmă de pliseuri încântare,
Supusă razei ce-i tot mai aproape.

Cezar

Cezar, calm Cezar, totu-având sub călcâi,
Cu barba în pumn şi ochiul adumbrit
De vulturi, lupte scrutezi în asfinţit
Şi inima-ţi simte Cauza Dintâi.

În van lacul patul roz şi-ar tremura,
Geaba aurul trece-n grâne coapte;
Ţepene-s încheieturile-ţi toate,
Dar ordinul îţi va deschide gura.

Lumea de după orizontul imens,
Imperiu-aşteaptă fulger, decret, sens
Ce-ar schimba seara-n cruntă auroră.

Pe unde, ferice, un simplu pescar
Undeşte, cântă, fără griji, ignoră
Fulger, decret, venite de la Cezar.

Pădurea prietenă

Noi ne-am gândit la lucruri pure
Împreună mergând prin lume,
Mână-n mână, fără a spune
Un cuvânt... Printre flori obscure.

Ca într-o logodnă antică
Rătăceam prin noapte luncilor,
Împărţind cel fruct al zânelor –
Luna ce-i cu proştii amică.

Şi ne-am dat ultima suflare
Pe muşchi, fiind singuri, în umbra
Pădurii noastre-n fremătare,

Iar unde domneau raze-n tării
Ne-am regăsit sub plânsul de stea,
Dragul meu herald al tăcerii.

Un foc distinct

Mă locuieşte foc distinct, dar geroasă
Viaţa mi-o văd violent înfăţişată...
Nu iubesc decât în vis, când luminoasă
Fapta e cu tandreţe străluminată.

În noapte, vin zilele să mă privească
După o parte-a visului nefericit;
Când nefericirea-i în bezna cerească,
Vrând să convieţuim, privindu-mă tacit.

Iar bucuria de-ar veni, spre-a mă trezi
Doar un mort pe malu-mi de carne ar zvârli,
Şi râsetul străin de urechi mi-atârnă.

Când în scoica vidă marea se îngână,
Îndoiala e-n schimb cu minunea-n extaz, –
De-aş mai fi, dacă-am fost, de dorm sau de sunt treaz?

Episod

Seara, favorizând sublimii porumbei,
Fecioara se piaptănă în blândul soare.
Cu degetu-atinge-n unde alba floare,
Apoi să-şi încălzească mâinile s-a dus,
Rozele lor clare, transparente-n apus.
Uneori, pielea-i fină-n a undei tumult
Tremură, cum zice proverbul de demult.
Flaut vinovat cu dinţi de piatră-albie
Schiţează-n van vânt umbros şi feerie
Şi cu sărutări oculte prin flori riscă,
Dar indiferent la lacrimi ce se iscă,
Şi nici divinizându-se prin vreun cuvânt
Şi rozei îi descâlceşte nimb greu de cânt;
Din gâtlej scoţând plăceri în răsucire,
Strânge-n pumn mănunchi de aur şi safire;
Lumina lor curge printre degete-ncet!
...O frunză moare pe umărul său umed,
Din flaut cade-un strop, unda spre-a agita,
Iar glezna fină se teme ca pasărea
Îmbătată de umbră...

Valvins

De vrei să-nţelegi codrul ce te-mprospătează,
Te-afunzi ferice-n frunzişul său, dacă mai eşti
În iola literară fluidă-n amiază
Trăgând după ea aştri ardenţi pe căi cereşti.

Spre albul flancului său, mângâiat de Sena
Mişcat, sau presimţind al zilei cânt revărsat,
Când pădurea împleteşte scumpă canava,
Pânza ta ca dar dintr-o vară de aşteptat.

Dar mereu lângă tine de tăcere cuprins
În multe strigăte din brut şi aspru azur
Umbra unei pagini de carte ce nu s-a scris

Tremură-n reflecţii vagabonde de-argint pur
Peste-a râului verde ten, tâmple pudrate
Printre-ale Senei priviri prelungi, migdalate

Paşii

Copil din calmul ce mi-e dat,
Paşii tăi, cald sentiment,
Spre-al jinduirii mele pat
Abia simţiţi vin indolent.

Fiinţă pură, duh divin,
Umbră cu paşii negrăbiţi!
O, zei!... ce-o fi ca să devin
Vine cu paşii ei desculţi!

Din buzele întredeschise
Râvneşti setos, atât de mult,
Celui ce-n mine stă închis
Să-i dai ofrandă un sărut.

Nu grăbi tainica faptă
Între a fi şi a nu fi,
Căci averea ce mi-e dată
Cu paşii tăi poate veni.

Vasile Ernu

Colocviile Municipiului Pitești

Adolescență și sfârșitul comunismului

Despre: Sălbaticii copii dingo

Despre melancolie

Eu îmi construiesc cartea de aproape 400 de pagini după un scenariu. Am o narațiune amplă pe care vreau să o acopăr: adolescența. Dar ea se întîmplă într-o epocă concretă. Adolescența este o temă al naibii de atractivă, mai ales că noi, acum, sîntem la vîrsta în care avem copii adolescenți. Cam fiecare scriitor rus important a dedicat o carte acestei vîrste. E o temă care îi frămîntă pe toți.

De ce? Ce este adolescența? Adolescența este un soi de vîrstă de frontieră – între hotare: *no man's land*. O vîrstă între raiul copilăriei și iadul maturității. E vîrsta în care corpul o ia razna și emoțiile explodează. E vîrsta cînd ești, poate pentru singura dată în viață, autentic și sincer, independent și autonom, revoltat și nesupus. E vîrsta care-i sperie pe toți – e singura vîrstă neinstituționalizată. Toți se tem de această vîrstă explozivă: și părinții, și Statul. Încerc să pătrund în aceste taine prin propria experiență și experiența generațională.

Al doilea lucru pe care îl am în vedere este epoca. Adolescența este o experiență universală, are patternuri comune. Însă există o marcă a vremii. *Generația dingo*, ultimii copii ai imperiului, ultimii copii sub comunism au o experiență foarte complexă. Nu doar corpul și emoțiile o iau razna, ci și societatea. Copiii dingo prind explozia extraordinară care are loc în anii '87-'89: societatea se dizolvă, Statul se năruie, imperiul se sfarmă, regimul cade, vechii idoli sînt aruncați la gunoi, fascinația noilor idoli le ia mințile. Acești adolescenți trebuie să-și gestioneze nu doar propriile probleme, ci și să-și trăiască viața într-o demență socială totală. E aproape ca la război – dar războiul e doar anunțat: războiul sînt canibalii ani '90. Aveau să urmeze: să nu ne grăbim. În ciuda faptului că în anii '85-'89 noi trăiam ceva destul de diferit față de România, există anumite patternuri sociale care se păstrează, sînt comune în tot Estul.

Tema melancoliei este foarte importantă, cred că e „pasta" în care ne naștem. Ea nu este direct o marcă a generației mele, ci a celor din generația anilor 1970: părinții, frații mai mari. Noi ne naștem și ne trăim copilăria în epoca brejnevistă, epoca stagnării. Marca acestei epoci este melancolia totală.

Cînd am început noi să trecem dinspre copilărie spre adolescență, acesta era sentimentul dominant: melancolia, o marcă destul de burgheză. Însă melancolia sovietică, puternic burgheză – epoca acumulării, a confortului, a comodității, descoperirea privatului, a apartamentului, a casei de odihnă, a mașinii, a carierei comode – este marcată și de un sentiment de oprire a timpului și a istoriei. Pămîntul se oprise, timpul părea că e un soi de borcan cu miere care curge greu, istoria nu mai producea decît ritualuri. E destul să dai drumul la un post de radio sau o emisiune de atunci și totul îți devine clar – toată cinematografia sovietică e despre asta, toată estrada pop e despre asta: *Melancolie, dulce armonie*, cum cînta Sofia Rotaru. De asta eu încerc în cîteva capitole să explic ce e cu anii '70. Și în acest context se declanșează nebunia *Perestroika*, care ne va arunca lumea în aer. În ce privește furia și ruptura între copiii dingo, copiii generației *Perestroika* și părinți, e puțin altfel.

Spiritul epocii – chipul veacului

Miza mea foarte mare e să marchez nu atît elementul politic, cît „noua sensibilitate" și „transformările materiei". Încerc să schimb radical grila mea de interpretare de pînă acum. Eu nu mai privesc istoria prin prisma factuală, evenimențială, ci prin „noile sensibilități" și prin felul în care se transformă materia. Cred că asta ajută mult mai mult la înțelegerea acelei epoci și a noastră în acea epocă.

Încerc să răspund la întrebări de tipul: care sînt mărcile sensibile, noua sensibilitate a epocii, a tinerilor și care sînt mărcile centrale în ce privește transformarea materiei – materialitatea din jurul nostru. De asta merg mult pe descifrarea emoțiilor, a sentimentelor centrale, a modelor, transformarea hainelor, a uniformelor, a locurilor de întîlnire, a ritualurilor, petrecerea timpului liber. Pentru că asta este fundamental pentru a prinde spiritul epocii – chipul veacului. Pentru a înțelege asta e nevoie să faci un pas în spate. Eu cred că noi putem înțelege cît de cît mai bine maximum două generații anterioare. Mai departe, percepția ne e strict speculativă. Generația mea, de exemplu, nu pricepe mai nimic din epoca stalinistă. Nu are o experiență a ei directă, căci ea este filtrată foarte puternic, chiar dacă anumite elemente s-au transmis: prin imagini, prin poveștile celor în vîrstă, prin anumite materii și sentimente, pentru că istoria are continuitate, curge din una în alta, chiar dacă apar filtre și baraje.

Anii 1960 sînt ceva mai clari – o generație pe care cumva am prins-o în plină viață, chiar dacă deja în forma anilor '70. Generația '60, generația Sputnik (generația Beat), este definită de explozia speranței, a poftei nebune de viață și decolare – s-au aruncat în cosmos. Este cea mai optimistă și pozitivă generație a secolului al XX-lea: este generația decolării și construcției. Pentru ei, totul era posibil, nimic nu-i speria: credința nebună în rațiune, știință, frumos, umanism. În Est este marca epocii dezghețului. Ea nu a durat foarte mult: undeva după moartea lui Stalin și Congresul al XX-lea, cu denunțarea sistemului stalinist (anii 1953-1956), pînă în 1968 – intervenția sovieticilor în Praga. Acolo se frînge acea epocă.

După '68, intrăm în epoca lungă a stagnării brejneviste marcate de ceea ce spuneam: stabilitate, conformism, acumulare, îmburghezire. Timpul devine materie, se oprește, iar speranța se transformă în dorință de acumulare. E generația care aterizează. Cum o numește un bun prieten: generația dembel – generația demobilizării. Noi nu mai vrem să luptăm pentru un vis: aterizăm din cosmos și începem să săpăm după comori în pămînt – descoperim petrolul și resursele naturale. Descoperim stihia pămîntului: revenim la glie, cultură rurală, religie, națiune, intimitate, privat, etno. Revenim la humus, sînge, privat. Totul, într-un conformism teribil.

În ciuda acestei aterizări, epoca stagnării marcată de o teribilă melancolie și de o stabilitate de oțel este ultima renaștere estică, fie și descompusă, pentru că s-a produs imens în acea epocă puțin înțeleasă și studiată. Și, culmea, s-a construit imens de mult, poate cel mai mult. Ea durează între ruptura 1968 pînă spre 1984-1985. Se rupe cu Andropov, iar cu Gorbaciov începe altceva. Din punct de vedere ideologic, va deveni o epocă foarte liberală și conservatoare. Societatea și „elita" au un contract social stabil cu puterea: conformism pe toată linia – noi respectăm ritualurile, voi ne lăsați în pace. Anii '70 reprezintă marca a unui soi de *U-turn*: intelighenția sovietică/comunistă estică devine ultima intelighenție salvatoare la nivel global a liberalismului de tip capitalist nou, dar mai ales a conservatorismului. Marele paradox. Astăzi vedem rezultatele.

Și apărem noi pe scenă: copiii acestor oameni care trăiau stabil, binișor, confortabil și destul de unitar. Cîinii dingo sînt foștii cîini sălbatici, ca orice animal cîndva sălbatic, acum domestic. Însă *canis lupus dingo* – sînt cîinii domestici, lăsați liber, care au redevenit sălbatici. Asta e metafora. Reacția noastră la cultura părinților noștri e foarte stranie: eu o numesc *pofig* –miserupism. Este un soi de refuz existențial. Adică, în timp ce ei investesc în noi enorm de mult și ne spun că pentru a reuși nu trebuie decît să păstrăm convențiile și ritualurile, noi spunem „nu". Dar nu e un „nu" de confruntare, căci noi nu ne confruntăm cu ei, ci le abandonăm proiectul. Melancolia este înlocuită de *gruz*, o tristețe existențială feroce, dar care nu e depresie. Noi nu mai vrem să purtăm nici măcar uniforma aia banală de școală – o purtăm pe dos, aiurea, fără noimă. Un soi de plictis existențial. Nici măcar în bănci sau în rînd nu mai vrem să stăm – ne întindeam pe asfalt, ne retragem în subsoluri. E un fenomen foarte interesant – nu cucerim universitățile și locurile centrale pregătite pentru noi, ci le refuzăm și ne refugiem în subterană. Nu mai visăm să fim ingineri, medici și cosmonauți, ci măturători și fochiști. Imnul și lozinca noastră erau: „Vrem să devenim măturători de stradă și paznici de noapte". Iată cum se schimbă noile sensibilități și forme ale materiei.

Eu încerc să ies din această logică dominantă, teribil de nedreaptă, care reduce experiența a milioane de grupuri de o varietate copleșitoare, a unei țări de peste 300 milioane de locuitori, la experiența unui grup restrîns precum cel al disidenței. Și ea prost tratată, pentru că ni se prezintă numai două-trei grupuri disidente. Căci nu știe mai nimeni ce s-a întîmplat cu disidența grupurilor socialiste, a grupurilor religioase, a grupurilor științifice și chiar cu disidența marxistă din URSS, cu diversele grupuri culturale și etnice sau cu disidența feministă și cea a minorităților sexuale. Ca să nu mai vorbesc de grupurile economice și de piața neagră, una dintre cele mai autentice disidențe: bandiții și sectanții au făcut cam singura disidență structurală, restul nu. Grupurile disidente nu sînt nereprezentative pentru experiența colosală a acestui spațiu, cu tot respectul pentru ei. Ea este strict un instrument politic pentru lupta globală și discursul cultural hegemonic. Pe mine asta nu mă interesează, e prea simplist. Eu încerc să arăt din alt unghi cum e structurată societatea pentru un adolescent care se învîrte în mai multe medii, între periferia și centrul orașului, între diverse grupuri, pături sociale și culturi, într-un oraș mediu din URSS în acea epocă. Iar asta mi se pare teribil de interesant și mult mai revelator pentru a înțelege o epocă.

(continuare în p. 23)

După '68, intrăm în epoca lungă a stagnării brejneviste marcate de ceea ce spuneam: stabilitate, conformism, acumulare, îmburghezire. Timpul devine materie, se oprește, iar speranța se transformă în dorință de acumulare. E generația care aterizează.

Mircea Bârsilă

Amplele poeme în vers liber au statutul unor *structuri duble.* „Relatarea” realistă, care constituie textura referenţială, se prelungeşte, alegoric (sau chiar anecdotic), prin semnificaţiile conţinute, spre anumite teme culturale generice: dedublarea, conflictul cu propriul alter ego, asumarea necesarei măşti protectoare, metamorfozele proteice, soarta ingrată, condiţia creatorului (etc.).

cronici

Poezia lui Mihail Soare

Volumul lui Mihail Soare **Scripturalia** (Antologie (2007 - 2020), publicat în 2020, la Editura Eikon, cuprinde poezii selectate din volumele **Înger de prisos** (2007), **Gâlceava mea cu Haydn sau despre Romanţa pentru clopot la patru mâini** (2010), **Eu, Nietzscheanul** (2012), **Sfântul Cutare Poetul** (2015), **Iubirea ca o sârmă ghimpată** (2016), **Zavera îngerilor** (2016) şi **Ars profetica** (2019).

Stilistic, poeziile se grupează în două serii lirice. Unele aparţin unei paradigme în care textele beneficiază, într-un registru modern, de aportul rimei şi cel al ritmului. Altele se desfăşoară în versuri albe, în cadrul unui discurs cu un puternic filon epic.

Poeziile din prima serie, în care poetul utilizează cu dexteritate rime şi cuvinte care atrag atenţia prin sonorităţile lor speciale, sunt întru totul surprinzătoare prin frumuseţea lor (şi este de mirare că nu au fost remarcate de critica literară *de vârf*, aşa cum s-a întâmplat, din păcate, şi cu prozele sale din volumele **Dragoste, pupeze şi colaci**, 2017; **Moaştele şi alte povestiri**, 2018, şi mai ales cu excepţionalul roman intitulat **Livrescu** (publicat în 2014, la Editura Self Publishing, şi reeditat, în 2019, la Editura Eikon). În acelaşi timp, poezia sa, „încredinţată limbajului”, etalează nonconformiste voluptăţi teatrale asimilabile clovneriei: „Am meşteşug de ataman sadea/Înşir carmace, strune şi chiostecuri/ Strecor prin ave delte şi cafea/Nădesc din gros cu trufe şi fursecuri//Pândesc prin copci deschise-n gheţuri moi/ Printre utrenii mirosind a lotcă/Bacaliarii dezgheţaţi în ploi/Căzute toamna-n aburii din vodcă// Anghilele îşi vând la cherhana/Pe sulimanuri, ţărmul de Sargassă,/Barbunii strălucind a tinichea,/Pe stridii acre, solzii de angoasă//Un submarin cu bronhii argintii/Şi burdihanul înţesat de vise/Cerşeşte-n crânguri de corali, pustii,/ Printre dorade, sâmburi de caise//În dimineţi boite cu cadran/Cu un harpon meşteşugit din fulger/Încerc s-agăţ prin valuri de mărgean,/ Dintr-un ostrov, dorsala unui înger” (*Am meşteşug*). Sau: „Negustoreau solstiţii zarafii prin taverne/Şi colerete strâmte meşteşugite-n ştreanguri/Meloane fără ţeste, dogite, neeterne,/Blazoane ruginite, cusururi fără ranguri,/Oceane-n scoici perfide şi meştere-n hârjoane,/Potcoave surghiunite în rătăciri mişele,/Bucăţi de curcubeie, curvărăsite toane,/Îngenuncheri de-a-ndoase, deliruri menestrele,/Jiletci, peruci, odăjdii, năzdrăvănii, căinţe,/Pendule eşuate în limbi de bronz de clopot,/Dregătorii, judeţe, maimuţăreli, credinţe,/Ierni albe, veri buimace cu tot cu ploi în ropot,/Negustoreau zarafii descântece-n lăute,/Blesteme căţelandre lătrând în solz de peşte,/Otrăvuri, paraclise sau deznădejdi ciufute,/Refluxuri nisipoase tălăzuind orbeşte,/Vindeau armuri în sânge călări pe hărţi pătate,/Corăbii fără pânze, aripi, dar nu şi zboruri,/De lişiţi, ibişi, îngeri sau alte ’naripate/Pumnale, nu şi inimi, atingeri, nu şi doruri” (*Negustoreau solstiţii zarafii*).

Forfota lexicală – amintind sub acest aspect de poezia lui Leonid Dimov – oglindeşte o ironică libertate combinatorie şi o stare de spirit a cărei mobilitate este asigurată de o necontenită atitudine ludică. Surâsul amar, de bufon (de curte regală), alternează cu cel sarcastic, iar jovialitatea face casă bună cu aluzia livrescă: „M-am dus la editura de ciclopi/Să-mi public manualul de sarcasm,/Mânat de tremurul închis în spasm,/Un personaj uşor grotesc de basm/ Cu trefla rătăcită printre popi// Am şperţuit zeţarii cu moşii/Înzăpezite, din ţinuturi reci,/Prin care whisky-ul cântă-n lilieci/Un foxtrot de prin anii patruzeci,/Amestec de delir şi infamii// Din lujerele fistichii de şpalt/ Îşi saltă-al naibii plumbul fanfaron/ Dezgustul scris în slove de jargon,/ Maimuţărit, dar trist, ca un bufon/ Care sădeşte îngeri în asfalt// Caligrafii de rictusuri în tuş,/Batjocuri cârtitoare, ironii/ Am adunat în carte, mărturii/ Din zilele în care-n prăvălii/ Găseai pe raft aripi de zbor-târâş” (*Am şperţuit zeţarii*).

Neologismele, regionalismele, cuvintele rare convieţuiesc, în astfel de texte, asemenea obiectelor într-un bazar sau pe tarabele unui bâlci: „Când mi-am citit în ziar ferparul/ Eram cu Dumnezeu la şpriţ/Şi nu ştiam de ce sughiţ/Dând peste cap setos paharul/Într-o tavernă-n Briarritz//Ne lumina c-o spermanţetă/Un caşalot lumânărar/În seri bolnave clopotar/Şi cântăreţ de operetă/Pe scene roz de lupanar/(...)//Din diligenţele cu vele/Mânate în marche-arriere/Meduzele cu gust de fier/Îmi aruncau pieziş bezele/Ţinute la portjartier// Mareele colivărese/Ascunse-n stridii imorale,/Gelatinoase puşlamale,/Mă îmbiau citind din Hesse,/Glasperlenspiel-uri joviale” (*Eram cu Dumnezeu la şpriţ*).

În pofida prospeţimii analogiilor („orice om normal îşi ţine ascunsă nefericirea/ca pe un mânz fătat pocit, îndărătul rânjetului vieţii/care e un cufăr pentru făţărnicii socotite obligatorii/din rândul cărora face parte mângâiatul unor trupuri mâncate de lumină”) şi a anumitor imagini cu o binevenită încărcătură realistă exprimând raporturile poetului cu o realitate greu acceptabilă, conţinutul poemelor „în proză” este subordonat, în genere, unei finalităţi alegorice: „Ultima dată fusesem văzut pe acoperişul unei biserici/ „e tinichigiul, repară paratrăsnetul”, ar fi spus unul/„ba nu, e un fluture mai mare, îl ştiu după capul de mort”/ ar fi zis altul/eu însumi, aflat în pragul unei cârciumi, mi-am dat cu părerea:/„e poetul”/şi toată lumea a râs ca de o glumă bună//i-am lăsat să creadă ce vor/niciodată n-au pus mare preţ pe vorbele mele,/nici măcar eu de multe ori/de altfel, în loc să le adresez oamenilor le adunam între coperţile de carton colorat/astfel că în faţa lor mai mult tăceam/şi-i străbăteam cu privirea ca pe geamuri căutând orizontul/îl găseam rar, înceţoşat şi trist, aproape mort de dorul unor catarge// de când cu patima cocoţatului pe turle/începusem să cred că Dumnezeu face şi el ce poate,/iar filozofia e doar o culegere de ghicitori//sub apăsarea mea sfinţii păreau,aşa laţi,/ca nişte personaje pictate de Fernando Botero//iubita, care-mi dovedise de atâtea ori că nu mă înţelege,/ci doar mă intuieşte/de parc-aş fi fost ursită/mi-a curmat brusc dragostea de înalt sunând la 112/n-am înţeles de ce trebuia să cobor pe scara telescopică a maşinii roşii de pompieri,/când biserica îl avea pe Sfântul Ioan Scărarul/nu mai vorbesc de faptul că ţipătul înnebunitor al sirenei/nu aducea nici pe departe cu vreun tropar (*Confuzie*).

În poezia *Poemele mele,* speranţa în „reciclarea” iubirii este legată de pierderea temporară a identităţii, sub semnul unei metamorfoze cu valenţe persiflante: „Poemele mele sunt ca picioarele păianjenilor: se rup uşor/n-au nimic din consistenţa durerilor tale, iubito/însă unde vei fi tu, vor fi şi ele, ca o trenă/uită-te înapoi şi le vei vedea/ca trenă, treacă-meargă, sunt bune/doar că eu am făcut din ele pânze de corabie/de-aici şi prietenia cu toate insulele/(...)/ adesea mă conţineau şi pe mine încâlcit printre ochiurile plaselor/alături de barbuni şi rândunici de mare/mă eliberau mereu nesocotindu-mă folositor la ceva// însă eu tot mai sper că voi ajunge, printre fulgi de gheaţă, în piaţa de peşte/ iar tu mă vei cumpăra odată cu vreo caracatiţă plină de mâzgă/ducându-mă la tine acasă”.

Iconoclasta plăcere de a persifla este o constantă puternică a poeziei lui Mihail Soare în ambele ei formule (divergente). Iată cum este descrisă, de pildă, soarta ingrată: „Gătită-n zdrenţe de culoarea nopţii,/Nurlie ca o târfă scăpătată/Se legăna de balamaua porţii/Şi vomita în draci sârmă ghimpată” – *Înger de prisos*). Într-o altă poezie (una pe tema relaţiei dintre scriitorul absorbit de propriile proiecte şi consoarta sa), anumite reproşuri sunt la ordinea zilei. „Ea”, ni se spune, „se enervează la culme când găseşte lipit cu buburuza cu magnet/de uşa frigiderului un bilet din hârtie galbenă caligrafiat artistic:/„sunt cu Cervantes la băutură”,/„o să scot odată şi odată în stradă frigiderul acesta nenorocit/în care-ţi ţii morţii din romanele alea de care nu te mai apuci”/în paranteză fie spus sunt cel mai prolific autor de cărţi nescrise. (*Poem cu îngerar).*

Amplele poeme în vers liber au statutul unor *structuri duble*. „Relatarea” realistă, care constituie textura referenţială, se prelungeşte, alegoric (sau chiar anecdotic), prin semnificaţiile conţinute, spre anumite teme culturale generice: dedublarea, conflictul cu propriul alter ego, asumarea necesarei măşti protectoare, metamorfozele proteice, soarta ingrată, condiţia creatorului (etc.). De la versul meşteşugit şi, implicit, de la propensiunea spre ornament şi clovnerie, poezia din cea de a doua serie „deviază” spre un vehement protest existenţial: „Cel mai adesea suntem propriile noastre animale de companie,/ca hamsterii, canarii cei gălbiori, micile ţestoase nicicând bătrâne/(a naibii ironie să le dai tocmai lor timp fără timp)/sau iguanele semănând, mai ales la ochi, cu regii cei duşi ai vechii Anglii,/şi chiar cu prinţul Charles,/fraţi buni cu eşafoadele din frasin tomnatic/(...)/trăim doar ca să murim, atât,/(deziderat mai caraghios nici că se poate)/şi cu cât se întâmplă asta mai târziu/devenind numai nişte umbre diforme agăţate disperat de propriile călcâie/ prefăcându-ne în niscaiva leşuri din cale afară de înţelepte” (*Poem cu animale de companie*).

Din punctul nostru de vedere, talentul acestui poet înfloreşte pe deplin în poeziile în care balcanicul amalgam lexical dobândeşte calitatea de act lingvistic performativ şi în care perspectiva ludică (pseudo-sentimentală şi, uneori, chiar caricaturală, cu ecouri din *commedia dell'arte*) asupra existenţei şi lumii (o lume întoarsă pe dos!) se soldează cu o spectaculoasă reconfigurare a realului. În regimul ambelor tipuri de poezie, Mihail Soare este, indubitabil, unul dintre cei mai interesanţi şi mai valoroşi poeţi din generaţia nouăzecistă.

P.S. Volumul **Scripturalia** este însoţit (un demers inspirat şi valorizator) de un CD în care actorii **Maia Morgenstern** şi **Claudiu Istodor** recită 18 poeme ale acestui autor.

Dan Ciachir

O PUNTE PUTREDĂ (Scene din anii 1945-1947)

Vizita Patriarhului Alexei I în România

La o jumătate de an după călătoria Patriarhului Nicodim la Moscova, Patriarhul Alexei I al Rusiei, însoţit de o suită semnificativă, vizitează România între 29 mai şi 11 iunie 1947. La Iaşi îi ies în întâmpinare ierarhi români şi câţiva oameni politici, iar în dimineaţa zilei de 30 mai 1947, întâistătătorul rus coboară pe peronul Gării Regale, înveşmântat în mantie verde – semn distinctiv şi apanaj al patriarhilor moscoviţi –, fiind întâmpinat de premierul Petru Groza. Patriarhul Nicodim nu fusese de faţă pe peronul gării bucureştene, fie din cauza neputinţelor vârstei înaintate, fie din cauza faptului că socotise un afront lipsa Patriarhului Alexei I de la sosirea sa în capitala Rusiei sovietice. Patriarhul Justinian, care, aşa cum am văzut, îl însoţise în călătoria din Rusia sovietică, spune în evocările sale că Nicodim a comentat nemulţumit împrejurarea pomenită.

Un cortegiu de maşini, în fruntea căruia se afla automobilul cu Patriarhul Alexei, a pornit spre Mogoşoaia, unde acesta avea să stea în timpul celor două săptămâni petrecute în ţara noastră, mai puţin zilele de vizită în teritoriul canonic al Bisericii. Există controverse astăzi, după 74 de ani, dacă Patriarhul rus a locuit în palatul brâncovenesc, restaurat de arhitectul G.M. Cantacuzino în anul 1922, sau în clădirea alăturată, ridicată în epoca interbelică şi devenită casă de creaţie a Uniunii Scriitorilor în timpul regimului comunist. După război, stăpâna Mogoşoaiei, Martha Bibescu, urmând sugestia Legaţiei Franţei la Bucureşti, s-a expatriat discret, stabilindu-se la Paris.

Se cuvin reţinute câteva date din biografia celui de-al 13-lea Patriarh al Moscovei şi al întregii Rusii. Alexei I s-a născut în 1877 – avea 70 de ani când a sosit în România –, într-o familie de nobili, tatăl său deţinând demnitatea de şambelan al Curţii Imperiale Ruse. După ce a absolvit Facultatea de Drept, s-a înscris la Academia Teologică din Moscova, obţinând licenţa. A intrat în monahism în 1902, la 25 de ani, încă din vremea când era student, schimbându-şi numele de botez, Serghei, în cel călugăresc de Alexei. În 1912, Ţarul Nicolae al II-lea încuviinţează înălţarea Arhimandritului Alexei Simanski la rangul de episcop. Din 1923, când Patriarhul Tihon înfruntă puterea comunistă, cu finalitate tragică pentru el şi pentru Biserica sa, şi până în septembrie 1943, când Stalin îşi revizuieşte radical atitudinea faţă de Biserică, în sens pozitiv, Episcopul Alexei Simanski trece prin cumplitele vremuri de încercări care au durat două decenii, iar în 1945 el este ales în unanimitate şi înscăunat Patriarh al Moscovei şi al întregii Rusii.

Cu toate zvonurile, care mai de care mai fanteziste, spre stupoarea tuturor, Patriarhul Alexei I a făcut o foarte bună impresie în ţara noastră. Citez dintr-o mărturie: „Cei prezenţi au fost impresionaţi de atitudinea Patriarhului Alexei I, care a slujit maiestuos, este prezent şi trăieşte clipa rugăciunii cucernic şi este un adânc cunoscător al tipicului şi rânduielilor bisericeşti...”. Autorul însemnării adaugă admiraţia pentru veşmintele liturgice ale Patriarhului moscovit, menţionând că dintre acestea „unul este în întregime din aur”.

Prima etapă a vizitei sale a fost Curtea de Argeş. După un popas semnificativ, delegaţia chiriarhală rusă ajunge la Sibiu şi, ulterior, la Cluj. În volumul de amintiri al Patriarhului Justinian găsim o singură menţiune privind prezenţa lui Alexei I în România: „În anul următor, noi am primit vizita Patriarhului Alexie cu delegaţia care îl însoţea. Au fost şi la Groza, la mormântul tatălui său, şi în multe părţi ale ţării, era în vară, în luna mai 1947.”

O etapă importantă a vizitei delegaţiei ruse a constituit-o popasul la Castelul Peleş, unde Regele Mihai I l-a decorat pe întâistătătorul rus cu o distincţie oferită numai şefilor de stat, după care l-a invitat la dejun. Poate că oaspetele monarhului român îşi va fi amintit de palatul imperial în care părintele său a fost şambelan, iar ultimul ţar al Rusiei i-a semnat decretul de recunoaştere ca episcop.

Ultima apariţie publică a Regelui Mihai a fost legată tot de Biserica naţională şi de ierarhii ei. Pe 20 noiembrie 1947, Arhiereul-vicar Justinian Vasluianul era ales Mitropolit al Moldovei, însă cârja i-a fost înmânată abia după o lună, o situaţie similară cunoscând-o şi proaspăt aleşii ierarhi Firmilian Marin, Arhiepiscop al Craiovei, respectiv Sebastian Rusan, ales tot în ultima parte a lunii noiembrie 1947 Episcop al Maramureşului. De ce Regele le-a înmânat cârjele arhipăstoreşti abia luni, 22 decembrie 1947? Întrucât monarhul plecase din Bucureşti pe 12 noiembrie, împreună cu Regina-mamă şi cu câţiva apropiaţi, într-un avion pe care îl pilota, la Londra, unde, pe 20 noiembrie 1947, s-a celebrat nunta Principesei Elisabeta, viitoarea Regină Elisabeta a II-a a Marii Britanii, cu Prinţul Philip. Abia peste o lună Regele a putut să îndeplinească una din prerogativele sale moştenite de la împăraţii bizantini: aceea de a înmâna chiriarhilor ortodocşi cârjele de arhipăstori. După ce a plecat de la Londra şi s-a oprit în Elveţia câteva zile, Regele Mihai s-a întors la Bucureşti cu trenul, duminică, 21 decembrie 1947, iar a doua zi a avut loc ceremonia de învestire a ierarhilor pomeniţi, consemnată atât de ziarul „Universul” din 24 decembrie 1947, cât şi în „Adevărul” din 23 decembrie, care adăuga următorul detaliu de protocol: „Cortegiul de automobile cu înalţii chiriarhi a plecat de la Sfânta Patriarhie escortat de un escadron călare de Gardă Regală”. Scriitorul Pericle Martinescu nota în jurnalul său în dreptul datei de 22 decembrie 1947: „Astăzi, Regele a primit la palat, cu mare pompă, pe cei trei noi mitropoliţi (sic!) – ai Iaşului, Craiovei şi Maramureşului, a căror învestitură a fost amânată până la sosirea suveranului (din străinătate, n.n.).”

S-a spus că atât Patriarhul Alexei I, cât şi însoţitorii săi s-au întors cu impresii foarte bune din vizita în România. Patriarhul rus avea să revină în a doua şi ultima sa vizită în ţara noastră în 1962, pe când avea 85 de ani.

Cu toate zvonurile, care mai de care mai fanteziste, spre stupoarea tuturor, Patriarhul Alexei I a făcut o foarte bună impresie în ţara noastră

Primirea patriarhului Alexei al Moscovei de către patriarhul Justinian, cu ocazia vizitei sale la Bucureşti (iunie 1962)
(sursă foto: https://ro.wikipedia.org)

„Agora”, o revistă unicat

În luna mai 1947 a apărut o revistă literară, „Agora”, întocmită de Ion Caraion şi Virgil Ierunca, menită să rămână un unicat în cultura română. Poate şi în Europa epocii, când nu cred să fi existat o publicaţie literară cu texte în cinci limbi, semnate de colaboratori prestigioşi. „Agora” a avut un tiraj de 1.000 de exemplare şi apărea sub egida Fundaţiei „Regele Mihai I”.

La o privire aruncată peste sumarul revistei, cu texte în limbile română, germană, italiană, franceză şi rusă, reiese atenţia acordată marilor poeţi români. Astfel, este republicat poemul *După melci* al lui Ion Barbu, cu ilustraţie şi portretul autorului de George Tomaziu. Arghezi este prezent cu poeziile *De-a v-aţi ascunselea* şi *Duhovnicească*, traduse în italiană de Dragoş Vrânceanu şi Giancarlo Vigorelli. Dragoş Vrânceanu, italienist notoriu, mai iscălea în „Agora” şi eseul *Considerazioni su Carlo Bo*. Alt mare poet român contemporan, Lucian Blaga, semna aforisme. Erau, totodată, tălmăciţi în „Agora” trei mari poeţi italieni: Eugenio Montale, Salvatore Quasimodo, Umberto Saba. De asemeni, era prezent cu versuri poetul de limbă germană Paul Celan... Un eseu intitulat *Dezumanizarea poeziei. Observaţii asupra meritelor şi neajunsurilor poeziei contemporane* aparţinea scriitorului şi criticului de artă Petru Comarnescu.

Al doilea număr din revista „Agora”, după cum afirmă Ion Caraion, în prefaţa – mai mult o evocare – la ediţia integralei poeziei lui Arghezi din anul 1980, a fost pregătit pentru tipar având aceeaşi structură plurilingvă ca şi primul, însă nu a mai apărut (se subînţelege: din cauza schimbărilor politice). Tudor Arghezi, povesteşte Ion Caraion, trimisese pentru acel număr din „Agora” un text despre Apostolul Pavel care s-a pierdut în tipografie, tot aşa cum aveau să se piardă şi comentariile la *Epistolele* pauline trimise de Nae Ionescu Cellei Delavrancea şi intitulate de autor *Căderea în Cosmos*. Mircea Eliade, aşa cum mărturiseşte în *Memorii*, se înfiora la gândul că acele pagini ar putea să dispară. Nu este exclus ca adresanta lor, care a trăit până în anul 1991, să le fi distrus de teama unor eventuale represalii.

Magda Ursache

Ciurul și Dârmonul Cenzurii

„Viitorul depinde de trecutul pe care i-l oferi”.

Monica Lovinescu

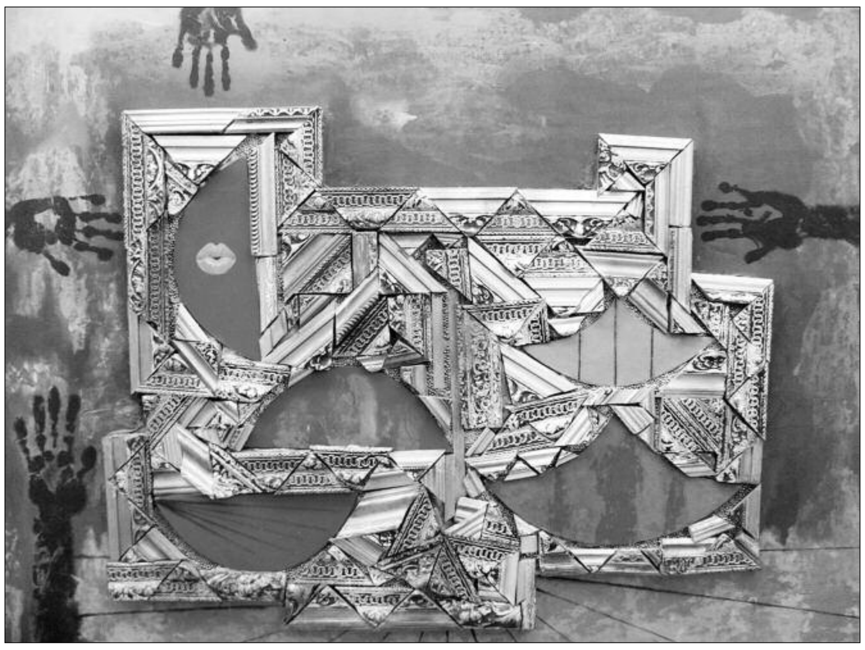
Mă întreb, ca și Petru Romoșan: să fie libertatea de opinie pusă-n cui? Să spunem ”adio diferenței”, pe tiparul șlagărului socialist, „gândim la fel, iubim la fel”? Diversitatea opiniilor e controlată. Titlul lui Ron Uz șochează : *American Pravda (Covid 19 its impact and origins after one year)*. A fost nevoie de un an ca să te poți întreba „la liber” dacă virusul ucigaș a fost creat în laborator sau nu?

În ce mă privește, am trecut și prin schizofrenia Dej, și prin schizofrenia Ceaușescu. Recunosc o nouă schizofrenie. De la bicromatismul comunist (gazetele aveau o rubrică intitulată *Cu pată, fără pată),* s-a ajuns la alt bicromatism: alb impur vs. negru pur și simplu. Culori intermediare? Lipsă.

„Noua cultură” afirmă că, atâta vreme cât se menține libertatea de expresie, nu progresăm, nu prosperăm.

Carterienii dintr-un roman de Marius Tupan au fost subjugați cu ajutorul *camerei* (de luat vederi) *ascunse*. Localitatea Șipote devine Complexul Marconia, filmat non-stop în direct. Șipotenii se preschimbă în marconieni; încep să vorbească în marconeză ; propria limbă se degradează, ca și literatura.

Dumitru Augustin Doman glumea pe Facebook și nu prea: nu mai merge să spui motan negru ca un țigan, să reciți „pe o stâncă neagră”, să te jelești de „inimă neagră”. Scrii cu cerneală neagră pe hârtie albă? Greșit. Joci șah cu negrele? Asta-i discriminare rasială. Și-i discreditezi pe cei cu ochi negri, în numele celor cu ochi albaștri. Auzi la Anonimul ăla incorect politic! „Dacă n-ai ochi albaștri, iubești și

negri”. De asta s-o fi scos literatura orală din școli și din universități? Și-l întreb pe Radu Ulmeanu, autorul antologiei de poezie intitulată *Laptele negru*: Crezi că pot fi învinse culorile?

„Noua cultură” afirmă că, atâta vreme cât se menține libertatea de expresie, nu progresăm, nu prosperăm. Un sociolog mult mediatizat, Aurora Liiceanu, susținea într-un dialog cu Ileana Vulpescu (re-transmis după moartea prozatoarei) că „majoritatea trebuie spartă” (pro LGBT?) Ce, numai femeile să nască? Eu aștept să nască Barna.

Aproapele nu mai este demult o oglindă a celuilalt. Alvaro Varga Llosa, fiul lui Mario Varga Llosa, observa: nu „progresezi” prin merit personal, ci numai în dauna altora. Cu alt cuvânt, *democratura* (Pierre Hassner) îl sancționează pe cel care are altă opinie decât a alterului. Prin cezură, prin alte feluri de cenzură? *Cancel Culture* pedepsește: pe Shakespeare că-i rasist, pe Beethoven că-i prea luminos, pe Verdi că ar fi pro sclavie. Nu cred să fi văzut o mai oribilă cenzurare decât a BLM (Black Lives Matter), în proces continuu de canceling, canceling, canceling. Cum, să nu se audă decât vocile albilor, nu și ale negrilor, femeilor, LGBTQ-iștilor? Gândire înfricoșător delirantă.

Dăunători sunt și scriitorii amprentați național, oricum „depășiți”. Noul construct UE pare să nu mai aibă nevoie de națiuni diferențiate. Ce atâtea culturi, când poate exista doar una, cea nouă! S-a revenit la teza periculoasă că a-ți apăra stilul etnic înseamnă a fi șovin, xenofob, stupid religios. Scrie la Apocalipsă că vor fi chemate „popoare, neamuri, limbi” (10, 11) și, repetat, „popoare, seminții, limbi, neamuri”; că Apocalipsa „va aduce în ea slava și cinstea neamurilor” (21, 21-26). Asta pentru popoarele mari, nu pentru turmă. Neam o fi egal turmă numai în cazul românilor? Trebuie să admit că este în regulă și-n regulamentul poporului meu capul plecat, obrazul (celălalt) întors spre pălmuire, preferința pentru „lasă-mă să te las” și pentru „era mai bine când era mai rău”. Dar poate că suntem un popor ușor de ucis în revoluții mimate, nu și ușor de prostit cu minciuni date drept adevăruri.

Ia să-ți denigrezi neamul ca Lucian Boia, susținând că istoria noastră e falsificată, că bătăliile câștigate sunt ficție și că trebuie, în numele integrării în Europa , s-o „demitizăm”? Capeți premiul Academiei Franceze? Păi da! Emmanuel Macron zice, la Bruxelles, că valorile țărilor din Est „nu sunt ale noastre”, cu referire la cele creștine și că va intra în „bătălia culturală a civilizațiilor”. Îi așteaptă pe combatanți (ca premiatul nostru) un catastrofal Watterloo? Om vedea.

În ce ne privește, eludăm, că e-n trend, problemele acute ale culturii. Ratăm arhitectura (case de patrimoniu lăsate în ruine, blocuri termopanate acoperind biserici), muzee (le închidem, că-i pandemie). Turismul cultural nu se simte nici el mai bine: stați în case. În care timp, casa de la Văratec, unde Eminescu a scris și a iubit, e paragină, iar pe bancnota cu chipul său un glumăreț a aplicat o mască bleu chirurgicală. De ce? Îndemn să i se închidă gura? Să nu mai spună ce trebuie spus?

Am reținut dintr-o tabletă a lui Adrian Alui Gheorghe, publicată în „Bucovina literară” în 2016, următoarea întrebare: „De ce dacă-l iubim pe Eminescu, îl urmăm, în tot ce facem, pe Caragiale?” Mai exact pe acei mitici despre care nenea Iancu a spus cu năduf: «Îi urăsc, mă!» Și nu sunt anti-vaccin.Constat doar că virusul acționa doar prin piețele țăranilor, nu și prin mall-uri. Iar comicul de situație (ca să nu-i spun comic de caracter) abundă la televiziuni. Cascadorii râsului de la Sănătate au propus vaccinare prin voie liberă ? Ba vaccinare prin oboare (rimă involuntară), contra doi mici (Țal!) și adeverință *ad labam*, în formularea doctă a colonelului Gheorghiță, dus pe teren să-și vaccineze satul natal, ca să se facă acolo nunți cu miri și mirese, nași și nașe, sub vaccin cu toții. Dar de ce-i mai vaccinați, domnule colonel, când mafia retrocedărilor prospere le ia bătrânilor pământul de sub tălpi, când morții semnează acte de vindere? Cum s-o stopeze moșierul de Voineasa? Post-moralia, cum am conchis în dialogul cu Adrian Alui Gheorghe? Să nu fie trans - umanitate.

Chiar nu vi se pare ridicol să ne ducem la circ cu bilet gratis? Circ și vaccin! La Iași, la cinema Victoria, care nu mai e cinema, ci Mega Image. La castelul Bran, ne vaccinează Dracula și la Suceava, Ștefan cel Mare?

Un profesor universitar specialist în de toate face plângere penală contra unui preot, pentru că lingurița Sfintei Împărtășanii poate îmbolnăvi și trimite în izoletă. Nu numai biserica, dar și biblioteca îmbolnăvește, de vreme ce și-a închis ușa din cauza virusului blestemat. Iar numărul bibliotecilor a scăzut dramatic de la intrarea în UE, din 2007, mai ales în mediul rural. Cât despre proza având ca subiect satul, gata cu canonul ăsta patinat al lui Slavici, Duiliu Zamfirescu, Agârbiceanu, Rebreanu, Sadoveanu, Voiculescu, Preda... Ducă-se! Parantetic spus, eu aș merge pe ideea lui Cornel Cotuțiu. Județul Cluj să se numească Rebreanu, Județul Neamț ar fi adjudecat de Creangă, Vrancea de Duiliu Zamfirescu, Iași de Sadoveanu...

Dacă am ratat agricultura (UE n-a aprobat programul de irigare; publicistul Ion Andreiță constată că, acum, importăm pâine congelată și... busuioc; nu mai avem nici busuioc, darămite floarea soarelui), să ratăm și proza rurală, în folosul celei (r)urbane? Ce cred eu, ca și Mircea Platon: că un semănătorism de calitate (semnat Cornel Nistea ori Ion Andreiță) ar des-părăgini vatra. Și asta pentru că la întrebările fundamentale, „de ce” și „în ce scop”, Petre Țuțea afirmă că a răspuns „aporetica rurală românească”. Dacă am respins romanul rural, de ce n-am fi respins și poezia despre eroi. La coșul de gunoi cu ea, ca și eroii unui cimitir multietnic, unde crucile românești cu cască de soldat au fost acoperite – nu ne-a cutremurat nici fapta asta?- de saci negri, pentru gunoi menajer.

Dacă tot am ratat sistemul de apărare, ce ne mai trebuie parastase pentru cei căzuți în războaie? Președintele Academiei Române, istoricul Ioan-Aurel Pop, într-o emisiune despre Iorga (și-l citez: „Pentru Iorga a fi naționalist înseamnă a iubi”), constata cu tristețe că, în prezent, în prezentul nostru imperfect, *simțul ceremoniei* este în scădere. Istoricul Alexandru Muraru, trimis în Parlament, trimite Poliția și Procuratura la biserica Sf. Parascheva din municipiul Vaslui. Fratele Moraru nu vrea parastas pentru Ion Antonescu, în biserica ridicată de el însuși, de Ion cel fără de mormânt. Un parastas , la 1 iunie 2021, - 75 de ani de la execuția Mareșalului- , a ajuns faptă penală? Alte fapte de arme ale fratelui Moraru (PNL)? Denigrarea lui Goga, combaterea românismului. A impune un muzeu al Holocaustului? De acord. Dar și un muzeu al ororilor pușcăriilor comuniste. Or, românii sunt îndemnați mereu (cea mai sonoră voce este a consilierei președintelui, doamna Sandra Pralong) să-și scoată din minte ororile pușcăriilor comuniste; să lege strâns firul între uitare și iertare, după îndemnul unui martir, Mircea Vulcănescu: ”Nu mă răzbunați!” Numai că marele om e încă sub condamnarea Tribunalului stalinist, zis al Poporului.

Să fugim de ceea ce se numește „exces de memorie”, cum suntem dirijați /dresați? Să intrăm în *starea de lichefiere* a memoriei?

(continuare în p. 21)

eseu

Leonid Dragomir

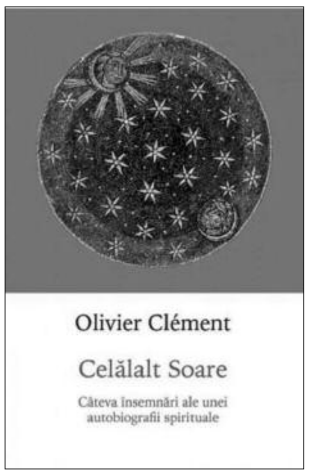
Un creştin ortodox mediteranean

Olivier Clément, cunoscut la noi mulțumită numeroaselor traduceri ale cărților sale, dar și călătoriilor întreprinse aici, inclusiv în perioada comunistă, ne-a lăsat în *Celălalt Soare* (trad. de Măriuca și Adrian Alexandrescu, Ed. Sofia, București, 2020), o autobiografie spirituală al cărei principal merit este acela de a lumina nu numai propriul destin cu tot ce implică el: crize, eșecuri, soluții aparent definitive, dar care adesea se dovedesc provizorii, chiar false ș.a., ci și neliniștile ce au marcat mare parte din atât de frământatul secol XX. De altfel, chiar din primele rânduri, autorul declară că nu-i place să vorbească despre sine, sugerând că acesta este semnul mortalității noastre ("moartea este oglinda în care ne privim neîncetat"), ci despre căile prin care Dumnezeu l-a căutat și l-a găsit pe el și o face continuu și cu noi, fie că ne dăm sau nu seama. Scopul principal al mărturisirii sale este, consider, de a ne deschide ochii pentru a facilita singurul lucru important: "acea întoarcere a inimii care face viitorul posibil".

Originar din sudul Franței, o zonă meridională în care trăiau laolaltă protestanți și catolici, dar unde credința în Dumnezeu cel viu dispăruse o dată cu începutul secolului XX, fiind înlocuită cu un socialism umanitarist, Olivier Clément descrie în pagini admirabile influența peisajului, vegetației și mai ales a luminii care venea parcă din interiorul lucrurilor asupra comunității în care s-a născut și și-a petrecut copilăria. Despre oamenii acelor vremi, de după Primul Război Mondial, el spune că "erau susținuți", aveau o cultură vie, nu doar cea din cărți, ci una ce cuprindea tot și la care participau toți. Dezacordurile inerente vieții împreună nu atingeau lucrurile întemeietoare: "prietenia dintre făpturi, ba chiar dintre lucruri, pudoarea fără fățărnicie, fidelitatea față de familie, față de clan, față de sat: un fel de graniță care te ocrotea de neomenesc". Învolburările istoriei și neglijența oamenilor le-au distrus însă destul de repede, astfel încât s-a instalat în inimile tuturor nihilismul, rezultat al consumării întregului capital spiritual moștenit prin tradiție. Parcursul spiritual al lui Clément începe cu suferința provocată de vidul nu doar sufletesc-spiritual, ci și fizic-corporal lăsat de dispariția atmosferei paradisiace a copilăriei. Și totuși, chiar și atunci bucuria și spaima erau întrețesute, căci moartea părea, prin contrastul și mai puternic cu lumina soarelui meditranean, să aibă ultimul cuvânt. Călătoria „păgânului mediteranean", cum se autodefinește, se desfășoară de la soarele fizic, a cărui lumină lasă umbre și disperare în întuneric, la "Celălalt Soare", Dumnezeul personal Iisus Hristos, al cărui principal mesaj este Învierea. Ceea ce-l nemulțumește la creștinismul occidental, catolic și protestant, este tocmai lipsa accentului pe bucuria Învierii, în favoarea suferinței și moralei.

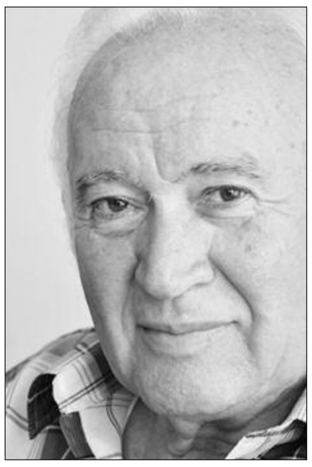
Citind *Celălalt Soare* ni se pare firesc ca Olivier Clément să se regăsească într-un creștinism marcat de solaritate, a mării și a deșertului, precum cel ortodox. Însă drumul până la convertirea la Ortodoxie, petrecută în jurul vârstei de 30 de ani, a fost lung, sinuos, însă tocmai de aceea atât de revelator. Au existat atracțiile ideologiilor, marxismul sau existențialismul sartrian, de care însă s-a debarasat destul de repede, dar mai ales cele ale religiilor orientale, ale coincidenței cu Sinele absolut. De fascinația budismului și hinduismului se va elibera când va înțelege că absolutizarea Sinelui înseamnă singurătatea asolută, unul dintre simpomele nebuniei nihiliste a veacului trecut, alături de singurătatea relativă, să-i spunem, a necomunicării dintre indivizii atomizați și uniformizați din marile metropole sau, ca reacție, a experiențelor fuzionale furnizate de totalitarismele politice, droguri, erotism ori diverse forme de reîntoarcere la păgânism.

Definitoriu pentru destinul lui Olivier Clément este simțul tragicului dat de conștiința acută a morții și de neîmpăcarea cu ideea că totul se va sfârși până la urmă în neant. Acestea îl fac să nu fie un căldicel, fapt vizibil în dilemele existențiale radicale: Hristos este ori Dumnezeu ori un nebun? Totul este neant sau totul este har? De aici vine și refuzul ofertelor hedoniste ale modernității și urgența găsirii unei soluții. O va afla descoperindu-l pe Hristos după învingerea multor rezistențe, fiindcă el căuta în creștinism o religie totală, mai presus de toate celelalte religii, nu doar una printre altele. La convertirea sa și la Botezul în Biserica Ortodoxă, a cărei Liturghie euharistică are în centru Învierea și deci libertatea pe care ne-a oferit-o Iisus Hristos vor contribui lecturile și întâlnirile cu marii teologi și gânditori religioși ruși din exil: Nikolai Berdiaev, Vladimir Lossky, Pavel Florensky sau părintele Sofronie, ucenicul sfântului Siluan. Spre finalul cărții putem citi unele reflecții despre ceea ce ar putea însemna o adevărată întâlnire între Apusul creștin și Răsăritul ortodox, despre ceea ce ar putea câștiga fiecare cunoscându-l mai bine pe celălalt. Precum se știe, Olivier Clément a fost foarte activ în cadrul întâlnirilor ecumenice de la Taizé. De asemenea, a fost și un mare admirator al Părintelui Stăniloae, teologul persoanei definită prin relația cu celălalt. Autobiografia sa spirituală are chiar acest mesaj: deși prin prăbușirea culturii tradiționale suntem pe marginea prăpastiei, nesusținuți de nimic, tebuind să (re)inventăm totul, situația aceasta nu trebuie să fie o sursă de deznădejde, ci trebuie privită ca fiind proba dură a libertății din care creștinismul va ieși reînoit. Și cum s-ar putea întâmpla renașterea creștină fără revelația, trăită până la capăt de autor, că nu suntem singuri, că există Cineva care ne ține în ființă în ciuda oboselilor noastre însetate de neant?!

Excelent scriitor, pe alocuri stilist desăvârșit, autor de formulări memorabile (aș putea cita o mulțime), Olivier Clément pune în *Celălalt Soare. Câteva însemnări ale unei autobiografii spirituale* un diagnostic foarte precis al relelor de care suferă epoca noastră, fără a cădea în psihologizări arbitrare sau moralizări plicticoase, ci înțelegându-le ca manifestări ale păcatului, văzut nu în sensul de culpabilitate morală sau juridică, ci de „tristețe aducătoare de moarte". El, care mărturisește că L-a căutat pe Dumnezeu în negarea Lui, până a înțeles că Dumnezeu îl caută pe el tot acolo, a reușit, nu numai cu această carte, să ne clatine "obișnuința de a exista în interiorul morții", punându-ne în fața ochilor "posibilitatea unei vieți îndeajuns de puternice încât să biruie orice moarte", la care ne cheamă Celălalt Soare, Iisus Hristos.

Petru Pistol

Diortosiri

Motto-ul: „...că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă" (*Levantul*).

Statuară

Era pe vremuri, și nu departe, în orașul acela, nu altul decât cel de azi, un parc umil, născut din demolări și nu prin „ucaz" domnesc, precum Parcul cel Mare al orașului. Un buldozer nărăvaș intrase în casele oamenilor, le răsturnase și, pe locul gol, mărginit pe trei laturi de străzi, s-a ivit un parc sărac de tot, cu câteva bănci, câteva sălcii țepoase (ca să reziste știm noi la ce), brăzdat de-a lungul, de-a latul și oricum, de poteci pentru oameni grăbiți. Se mai adunau pe băncile răzlețe câțiva pensionari consumatori statornici de aduceri aminte despre urbea lor de altă dată.

Era totuși prea puțin pentru un parc din centrul orașului capitală de județ. S-a adus atunci pe cheltuiala Primăriei și s-a plantat în centrul parcului o statuie, reprezentând *Olteanca purtând pe cap vadra cu apă*. Ca orice noutate (vezi primirea ce i s-a făcut Turnului Eiffel, *e.g.*), a stârnit discuții amplasamentul: parcul era deschis spre trei din cele patru zări, în timp ce monumentul avea o singură față. Animozitățile s-au înmuiat însă, pentru că toți și-au amintit un precedent celebru: dacă orgoliile ar fi escaladat orice înțelegere și acul busolei ar fi oscilat zăbăuc între Nord-Sud-Est-Vest, atunci lumea ar fi fost lipsită de criteriul orientării absolut necesar în viață. Ș-apoi – s-a căzut de acord – o statuie poate fi / trebuie privită *sine ira et studio*.

Statuia *femeii cu vadra pe cap* devenise familiară, dacă nu chiar dragă localnicilor; era de-a lor, de pe malul drept al Oltului, o cunoșteau, cunoșteau și vadra, își aminteau și de cauc. Numai că s-a dovedit o existență efemeră: ea a trecut, cu parc cu tot, undeva în subteranele unei construcții supraetajate.

Lumea se întreba care va fi fost vina acestei *Oltence cu vadra pe cap* de a fost trecută dintr-un regim luminos, solar – albul ei lumina și noaptea – în unul specific cârtiței lucrătoare în noaptea *sine die*. Să fi fost oare faptul că, ieșind din piatra în care era tăinuită, se expunea privirii, devenind *vedeta* orașului? *Exprimarea* sa va fi declanșat invidii celeste? Păcatul are rădăcini vechi și se numește *hýbris*. Se va fi găsit vreunul care, neinspirat, să-i arunce la picioare asonanțe, broderii verbale: *„Se înălța pe sine un cer de subsuori / Când o olteancă vadra își așeza pe cap, / Era un fel de-a spune cerului cobori / Pe-o gură de fântână de sete să mă scap. // Iar ceru-i răspundea te-aș pune-ntre vestale / Să duci prin astre apa în vadră de stejar, / De n-ai avea copiii care te țin de poale / Ca niște aripi grele căzute din cuibar. // Cariatidă zveltă sub bolta grea de stele / Se leagănă tot cerul pe gleznele-i subțiri / Și înc-o stea mai urcă la fiece cădere / Sub vadra fermecată bătută în safiri."* (*Inscripție pe soclul unei statui*)

Dar, dacă aceasta este o vină, atunci cea mai violentă și singura de „condamnat" pentru totdeauna este aceasta pe care subsemnatul a aflat-o acum, târziu de tot, în *Argeș*, mai, 2021, semnalată de Gheorghe Grigurcu la rubrica Domniei-sale: *„Sunt poveri, s-ar crede copleșitoare, care nu numai că nu desfigurează, ci mai curând împrumută celui ce le poartă o vie și nobilă axă, o ultimă frumusețe, menită să desăvârșească ființa. Priviți linia neînduplecată, dar ca un cântec, al Cariatidelor ce poartă pe creștet un templu, sau mersul de nimic egalat al femeii din Sud ce-și duce pe cap amfora cu apă, a cărei greutate cere ecoul de suplețe al coapselor și replica de grație a coloanei*". (Blaga) Așa ceva nu se „iartă"!

(N. Statuia, opera sculptorului Sergiu Săliște, este expusă astăzi în orașul Govora.)

Isidor Chicet

ESCALĂ ÎN INSULĂ

- un amendament la percepţia socială a timpului -

„De îndată ce animalelor nu mai trebuie să le fie frică unora de altele, ele cad în năuceală şi capătă înfăţişarea aceea copleşită pe care-o constatăm în grădinile zoologice. Indivizii şi popoarele ar oferi acelaşi spectacol dacă într-o zi ar ajunge să trăiască în armonie, să nu mai tremure pe faţă sau pe ascuns...” (Emil Cioran - „Despre neajunsul de a te naşte”)

N-am reuşit să scăpăm cu viaţă decât patru oameni din echipajul DC-3-ului prăbuşit în junglă. Eu, pilotul secund, locotenentul şi unul din paraşutiştii trupelor de desant destinate intervenţiei speciale -Top Secret în Orientul Mijlociu. Restul echipajului a pierit în coliziunea brutală cu solul, imediat după incendierea avionului. Am ştiut că ne vom prăbuşi încă de când am zărit dintre nori insula aceea mare, cu relief muntos, ivită pe oglinda oceanului. Cam în momentul acela au început anomaliile magnetice şi am pierdut controlul aparatului, odată cu avarierea unuia dintre motoare şi smulgerea unei bucăţi din aripa stângă. Aparatura de bord a încetat să mai funcţioneze. Avionul a intrat în vrilă, fiindu-mi imposibil să-l mai pilotez.

Cum era şi firesc, în astfel de împrejurări, rămânând doar patru supravieţuitori, am hotărât de comun acord să explorăm insula în cele patru direcţii ale punctelor cardinale, timp de trei zile, după care urma să ne întoarcem la bază şi să ne reîntâlnim lângă epava avionului, pentru a ne confrunta rezultatele cercetării şi a stabili cea mai bună soluţie de părăsire a peticului acela de pământ, aparent nelocuit. Direcţiile de mers au fost trase la sorţi. Destinul mi-a hărăzit să înaintez spre Sud, mereu către Sud. Insula era foarte mare şi complet nepopulată, cu excepţia unor zburătoare gălăgioase şi a şerpilor răsăriţi la tot pasul. Am rătăcit prin hăţişurile junglei două zile şi două nopţi, fără să întâlnesc nici ţipenie de om sau urme de aşezare locuită. Îmi mai rămâneau pentru întoarcere doar o zi şi-o noapte, ca să fiu punctual la reîntâlnirea cu ceilalţi supravieţuitori, în ipoteza că ei fuseseră mai norocoşi decât mine şi descoperiseră deja vreo posibilitate de a părăsi insula... Am hotărât deci să fac cale întoarsă, dar chiar când am zăbovit la un ultim popas de-o ţigară, într-un luminiş, am auzit surprins voci omeneşti în apropiere, râsete şi chicoteli. Mi s-a părut că delirez, înşelat de adierile perfide ale vântului, şi m-am ridicat în picioare, adulmecând curios împrejurimile. Zgomotele au încetat brusc şi atunci m-am pregătit iarăşi de plecare, încredinţat că fusesem victima unei iluzii, însă n-am apucat să fac nici doi paşi şi din nou am auzit vocile şi râsetele, parcă din ce în ce mai aproape. Nu mai încăpea îndoială, dincolo de orice iluzie, nu departe se aflau oameni, care probabil se îndreptau către luminişul unde poposisem. M-am ascuns prudent după un copac, cu inima bătându-mi nebuneşte, şi-am aşteptat să văd ce se întâmplă, cu degetul pe trăgaciul pistolului. În scurt timp au pătruns în luminiş doi tineri, mai precis un băiat şi-o fată, hârjonindu-se aproape goi, aşa cum îi adusese pe lume bunul Dumnezeu. Pigmentaţia închisă a pielii, cât şi figurile lor tipice de asiatici dovedeau că erau băştinaşi, ceea ce presupunea că, totuşi, insula era locuită. Au studiat precauţi împrejurimile ca pentru a se asigura că nu-i pândeşte nici un ochi străin, şi apoi s-au aşezat încet pe iarbă, îmbrăţişându-se, mai bine spus au făcut dragoste vreo zece minute, după care s-au ridicat mulţumiţi şi-au dispărut în hăţişurile junglei.

I-am urmărit la numai câţiva paşi distanţă, rămânând în spatele lor ca e umbră, şi-am pătruns uluit într-un adevărat orăşel ascuns în junglă, compus din case zidite, străzi, alei şi parcuri. Odată intrat în misterioasa aşezare am renunţat la orice precauţii; era lipsit de sens să mă mai ascund, căci oricum aş fi dat de bănuit datorită pielii mele albe, aşa că am înaintat curajos la vedere, fără frică; pe de altă parte recunosc că am rămas cu gura căscată, de parcă aş fi ajuns într-o altă lume.

Peste tot am zărit numai tineri, băieţi şi fete, perechi-perechi. Niciun copil, niciun bătrân, niciun om între două vârste cu excepţia mea. Părea un orăşel al tinerilor, sau al tinereţii. Dar cu toate că din difuzoarele instalate pe stâlpii lampioanelor se revărsa o muzică ritmată, optimistă, am sesizat că tuturor locuitorilor aceia tineri le lipsea exuberanţa specifică vârstei, înlocuită de-o apatie generală, de-o blegeală şi plictiseală suspectă..

Ciudaţii localnici mi-au aruncat câteva priviri chiondorâşe, bănuitoare, ca şi cum aveau de-a face cu o gloabă nimerită într-o herghelie de mânji, şi în scurt timp m-am trezit arestat de-o patrulă a poliţiei locale. Dar până şi poliţiştii erau uimitor de tineri, nişte băieţandri. Extrem de amabili şi politicoşi, m-au interogat o noapte întreagă, pentru a-şi face o idee clară cine eram, de unde şi cu ce scopuri venisem. Cunoşteau bine limba engleză, şi n-a fost deloc dificil să conversam prieteneşte, ca nişte vechi cunoştinţe reîntâlnite după o lungă absenţă. N-au folosit absolut nici un mijloc de tortură, dar cred că m-au îmbătat cu un afurisit de rachiu de mango combinat cu analgezice sau alte stimulente ce m-au obligat să le povestesc fără rezerve toată viaţa mea de până atunci, inclusiv episodul prăbuşirii avionului... După ce s-au lămurit cât de cât cu ce captură se procopsiseră, poliţiştii m-au introdus cu blândeţe într-o celulă din arestul central, mi-au adus de-ale gurii şi m-au lăsat în plata Domnului, liber să dorm pe săturate, urmând ca în curând să se ia o hotărâre în privinţa mea. Până la urmă m-au ţinut în captivitate aproape o săptămână încheiată, fiindu-le probabil dificil să se pronunţe asupra soartei ce-mi era era hărăzită... În următoarea săptămână poliţiştii m-au scos din arest şi m-au invitat să iau loc într-un birou spaţios, lângă un perete pe care spânzura harta mare a oraşului, sub mutra înrămata a unui primar de... cinşpe ani... Mi-au oferit suc de mango şi banane proaspete, apoi m-au înştiinţat zâmbitori ce mă aşteaptă:

- Din dispoziţia primarului, dumneata nu vei mai părăsi niciodată această insulă, pilot Douglas.Vei rămâne aici, cu noi, câte zile îţi va mai da Dumnezeu. Dacă te-am lăsa să pleci, şi lumea de *dincolo* ar afla de existenţa insulei noastre şi a *Oraşului Tinereţii* am fi pierduţi, cu desăvârşire pierduţi; ne-ar asedia turiştii şi puhoaiele de curioşi ar distruge în scurt timp ceea ce noi am construit cu atâta trudă. Aşadar este mai bine să rămâi, şi pentru unii şi pentru alţii. Pentru noi va fi mai bine deoarece vom trăi în continuare nestingheriţi, ca şi până-acum, feriţi de frământările unei lumi şi-a unei civilizaţii în agonie. Pentru dumneata va fi mai bine întrucât nu vei mai fi martorul declinului celor de *dincolo*, şi aici îţi vei duce zilele într-o altă percepţie a timpului, mult mai sănătoasă, superioară civilizaţiei moderne.

Insula şi comunitatea noastră sunt organizate pe patru nivele ale timpului, pe patru criterii care de fapt reprezintă vârstele omului: copilăria, tinereţea, maturitatea şi bătrâneţea. La ora asta noi discutăm în biroul Poliţiei din *Oraşul Tinereţii*. Înainte să ajungi aici ai văzut, probabil, pe străzi, numai şi numai tineri. Dar trebuie să ştii că pe insulă mai exista încă trei oraşe: *Oraşul Copilăriei, Oraşul Maturităţii* şi *Oraşul Bătrâneţii*. Acest tip de organizare a fost inaugurat odată cu un întreg sistem de gândire promovat de străvechiul nostru mentor spiritual, strămoşul nostru venit din stele, care a fost într-o legătură directă şi permanentă cu Dumnezeu. De sute de ani nu s-a schimbat nimic. Practic, ideile lui erau sprijinite pe câteva repere simple: copilăria, prima vârstă a omului, este cea mai plăcută lui Dumnezeu, şi deci cea mai apropiată de cer. Tocmai de aceea *Oraşul Copilăriei* este aşezat pe cel mai înalt platou al muntelui de la ţărmul oceanului. Acolo vieţuiesc toţi copiii insulei, ca într-o eternă colonie de vacanţă. La cea mai înaltă altitudine, cel mai aproape de alunecarea norilor. Odată cu sfârşitul copilăriei ei coboară în *Oraşul Tinereţii*, la nivelul oceanului, în timp ce alţi copii născuţi aici le iau locul; urmează ca proaspeţii adolescenţi să descopere dragostea şi frumuseţea vieţii, să procreeze şi să lase urmaşi, ducând o existenţă de vis: dragoste şi numai dragoste. Când tinerii ajung la maturitate sunt nevoiţi să coboare în primul oraş subteran, la câţiva metri sub pământ. Acolo, în *Oraşul Maturităţii*, se dospesc ideile noi pentru viitorul insulei şi poate chiar al lumii, în uriaşe laboratoare dedicate ştiinţei şi cercetărilor de orice fel. În absenţa dragostei, care întotdeauna la maturitate rămâne o platitudine, insularii de sub pământ valorifică toate cunoştinţele noastre acumulate până acum, dar în aşa fel încât niciodată să nu vicieze sau să îngrădească dragostea şi fericirea de la suprafaţă, din *Oraşul Tinereţii* şi *Oraşul Copilăriei*... În sfârşit, când ajung la senectute insularii coboară din *Oraşul Maturităţii* în *Oraşul Bătrâneţii* - ultima vârstă a omului, la 100 de metri sub nivelul oceanului, unde fiinţează o adevărată şcoală de înţelepciune, prin efortul gânditorilor şi al filozofilor de orice fel. Abia acolo oamenii îl descoperă cu adevărat pe Dumnezeu, pregătindu-se pentru moarte, căci, până la urmă, din locul acela nu se mai întoarce nimeni la suprafaţă. Pe de altă parte Constituţia insulei prevede ca nimeni, niciodată, să nu circule nestingherit între aceste patru nivele ale timpului, să le trăiască simultan, pentru a nu bruia, astfel, bunul mers al lucrurilor. Întrucât dumneata eşti nou venit, din lumea de *dincolo*, şi deci proaspăt adoptat de comunitatea noastră, am cerut aprobare pentru o excepţie, o derogare de la practica şi regula constituţională. Conducătorul nostru spiritual din *Oraşul Bătrâneţii* şi-a dat acordul să ţi se permită să vizitezi toate cele patru oraşe, ca să-ţi faci o idee clară unde ai ajuns, deoarece oricum n-ai să mai părăseşti vreodată insula...

Prin urmare de mâine încolo îţi vom arăta toate secretele noastre, te vom plimba peste tot şi-ţi vei bucura ochii cu ceva ce nicicând n-ar fi fost posibil în lumea pe care tocmai ai părăsit-o. Ai să te convingi că se poate trăi şi altfel de cum aţi crezut voi până acum...

- Şi după acest tur de orizont mă veţi obliga să-mi duc zilele sub pământ, ca o cârtiţă, în *Oraşul Maturităţii*, am strigat revoltat, să nu mai văd niciodată lumina zilei, cerul albastru şi alunecarea norilor? Să devin prizonierul unui laborator? Să-mi închin viaţa unei idei? Mulţumesc, n-am nevoie, mai bine aleg moartea, prefer să mă executaţi imediat, în mai puţin de douăzeci şi patru de ore, dar mai înainte cred că am dreptul la o ultimă beţie cu rachiu de mango şi un pachet de ţigări.

- Uşurel-uşurel, mister Douglas - m-au temperat tinerii poliţişti - se pare că ţi-ai cam pierdut cumpătul! Este de-a dreptul ruşinos pentru un pilot de elită din U.S. Air-Force, pentru un om cu sânge rece, obişnuit cu emoţiile tari. Ne aşteptam să faci repede alergie la gândul unei captivităţi forţate, dar nici chiar aşa...Am fi nişte criminali dacă nu ţi-am permite să te bucuri de viaţă, dacă te-am arunca direct în *Oraşul Maturităţii*; şocul ar fi prea brutal şi probabil că ai înnebuni. De altfel Constituţia noastră ne interzice săvârşirea unor fapte inumane. Ai răbdare şi vei afla imediat absolut tot ceea ce priveşte soarta dumitale. Fără să ştii, fără să-ţi dai seama, în timpul captivităţii de până acum noi ţi-am analizat deja trecutul, memoria, subconştientul, afectivitatea, sentimentele, tot ceea ce aparţine structurii dumitale intime, nivelul de gândire. Spre bucuria noastră am descoperit că până acum n-ai comis nici o faptă ruşinoasă în lumea de *dincolo*, că n-ai nicio crimă la activ, viol sau furt, deci eşti absolut curat sufleteşte, ca marea majoritatea a insularilor noştri, ceea ce te avantajează şi-ţi acordă drepturi speciale, chiar dacă, ţinând cont de ordinele primite, după paraşutarea trupelor de desant în Orientul Mijlociu ar fi urmat să bombardezi un mare oraş şi să omori mii de oameni nevinovaţi. Bine că n-ai apucat să îndeplineşti această misiune, probabil că până la urmă ai fi dezertat, cine ştie... În fine, n-are nici o importanţă. Noi considerăm că, din toate punctele de vedere corespunzi întru totul pentru a deveni instructor în *Oraşul Copilăriei*, unde va trebui să-i înveţi pe ţâncii noştri tot ceea ce ştii legat de tehnică şi disciplină, aviaţie, mecanică, etc . Ca să fim cinstiţi şi sinceri, trebuie să-ţi mărturisim că dintre cei patru supravieţuitori ai prăbuşii DC-3-ului pe insula noastră eşti singurul care îndeplineşti condiţiile necesare pentru a lucra cu cei mici, mai ales că în străfundul sufletului întotdeauna ai iubit copiii, chiar dacă nu întotdeauna ai şi arătat-o. Ceilalţi trei supravieţuitori nu posedă nici una din calităţile tale; sunt putrezi de vicii şi roşi de păcate, au omorât oameni şi-au consumat droguri...

Insula şi comunitatea noastră sunt organizate pe patru nivele ale timpului, pe patru criterii care de fapt reprezintă vârstele omului: copilăria, tinereţea, maturitatea şi bătrâneţea. La ora asta noi discutăm în biroul Poliţiei din *Oraşul Tinereţii*. Înainte să ajungi aici ai văzut, probabil, pe străzi, numai şi numai tineri. Dar trebuie să ştii că pe insulă mai exista încă trei oraşe: *Oraşul Copilăriei, Oraşul Maturităţii* şi *Oraşul Bătrâneţii*.

proză

- I-ați capturat și pe ei? am băguit surprins.

- Bineînțeles! Imediat ce memoria dumitale ne-a divulgat sub narcoză poziția epavei avionului ți-am înhățat camarazii și i-am vârât în arestul Poliției.

- Și care va fi soarta lor?

- Mai puțin fericită decât a dumitale! Le vom oferi și lor prilejul să viziteze cele patru orașe, dar pentru scurt timp, după care vor fi obligați să-și ducă zilele împrăștiați conform vârstelor: pilotul secund în primul oraș subteran, în *Orașul Maturității*, iar locotenentul și parașutistul își vor începe stadiul la suprafață aici, în *Orașul Tinereții*. Dumneata vei fi singurul dintre ei care te vei bucura de privilegiul unic de a petrece ani de zile în *Orașul Copilăriei*, unde vei instrui odraslele noastre, alături de câțiva instructori băștinași, binențeles... Ceva mai târziu vei trăi un timp și aici, în *Orașul Tinereții*, după care când vei crede de cuviință te vei stabili în primul oraș subteran; acolo s-ar putea să-ți găsești chiar și o iubită, potrivit cu vârsta, dar cu interdicția fermă a procreației; aceasta rămâne exclusiv în apanajul tinerilor..

- Mi se pare rezonabil! am recunoscut îngândurat, pe undeva șocat de soarta crâncenă ce le fusese rezervată foștilor mei camarazi de arme.

Însă nici unul dintre tinerii polițiști nu bănuia că în capul meu se înfiripau deja primele scenarii de evadare și fuga în lumea liberă. Îmi era un dor cumplit de nevastă și copii, și aproape că mă scotea din minți gândul că n-aveam să-mi mai revăd familia niciodată. Trebuia neapărat să scap de pe blestemata aceea de insulă unde totul era anapoda, redus parcă la condiția primordială a omului, la o primă versiunea din scenariul Creației...

Prin urmare în următoarele șase săptămâni am vizitat cele patru orașe ale insulei misterioase. Am început cu ultimul nivel subteran, la 500 de metri sub pământ, unde era situat *Orașul Bătrâneții*. Acolo am petrecut aproape două săptămâni încheiate, începând cu clipa în care am coborât din lift și-am pătruns într-o așezare stranie, enigmatică, proiectată parcă și realizată pentru supraviețuirea după o catastrofă atomică sau pentru colonizarea unei planete străine. Totul întrecea orice imaginație. Bătrânii insulei își duceau zilele în cel mai modern confort cu putință, grupați câte zece-cinsprezece laolaltă, în bungalow-uri încăpătoare, sau izolați în încăperi tip chilie, în singurătatea necesară meditației. Nu le lipsea absolut nimic pentru o bătrânețe fericită, cu un final de vis. Așezarea aceea de sub pământ ar fi lăsat cu gura căscată până și pe faimoșii noștri specialiști de la NASA, care concepuseră deja și realizaseră machetele primelor orașe subterane ce urmau a fi amplasate pe Lună, poate chiar Venus și Marte... Dar nu-mi voi pierde vremea cu descrieri și amănunte inutile. Este suficient să amintesc că *Orașul Bătrâneții* poseda rezerve nelimitate pentru supraviețuire, adică apă, alimente, energie și instalație de aer condiționat, ca să nu mai vorbesc de accesorii: biserici, săli de sport, teatre, cinematografe și biblioteci. E drept însă că lipsea lumina soarelui, și toți bătrânii pe care i-am întâlnit aveau o expresie pleoștită, blegită, trădându-le neputința, plictiseala și apatia. Nici nu-i de mirare, câtă vreme nu trebuiau să depună nici cel mai mic efort pentru a supraviețui... Spre dezamăgirea mea nu mi s-a oferit prilejul și nici privilegiul de a sta de vorbă cu înțeleptul sau mentorul spiritual al insulei, căci ilustrul gânditor se afla într-un lung exercițiu de meditație și concentrare după modelul indian. Nimeni n-ar fi îndrăznit să-l trezească din extazul contemplației interioare, însă de văzut l-am văzut, printr-o ferestruică secretă a chiliei: părea un personaj biblic, matusalemic, încremenit, transportat parcă în altă lume. Făcând abstracție de prezența lui simbolic-statuară, restul bătrânilor își omorau timpul cu filmele, muzica și lectura, ba chiar și cu mici ghidușii, competiții sportive, șah, remi și bridge. Nu se dedicau meditației decât cei aleși, puținii chemați de voința supremă. Chiar dacă aceștia reprezentau o minoritate, ca peste tot în lume, nu trebuie să uităm că aici se concepea, totuși, întregul alfabet spiritual al insulei, aici se stabilea strategia de viitor. Era un lăcaș al gânditorilor, unde se luau toate deciziile importante, cu bătaie lungă în timp. Tot aici mi se hotărâse și mie soarta...Și m-am înfiorat, amintindu-mi că tot acolo urma să-mi sfârșesc și eu zilele, în uriașul azil subteran, dacă între timp nu reușeam să evadez...

Când am urcat spre suprafață, zăbovind câteva zile și-n *Orașul Maturității*, am fost de-a dreptul copleșit, dacă nu zăpăcit de-a binelea de multitudinea laboratoarelor și serelor instalate la 100 de metri sub nivelul solului. Intrasem, parcă, într-o uriașă cetate a Științei, într-un vast centru de calcul subteran, în care se pregătea mersul lumii pentru încă o mie de ani. Conform așteptărilor, acolo am întâlnit pilotul secund al DC-3-ului și ne-am întreținut cordial câteva dimineți la rând, în timp ce el se ocupa sârguincios de efectuarea unor probe într-un stand experimental, căznindu-se cu macheta redusă la scară a unui nou tip de avion... Am avut sentimentul că pilotul secund era deja resemnat, împăcat cu noua soartă, și ne-am despărțit fără regrete inutile, convinși că n-o să ne mai revedem niciodată, dar spiritul meu de observație înregistrase prompt o ciudățenie: mi s-a părut că memoria fostului meu camarad de zbor fusese ștearsă complet până la momentul prăbușirii DC-3-ului. Nu mai știa cine era, și habar n-avea cu ce se îndeletnicise o viață întreagă. Știa doar că locul lui era acolo, în laboratorul acela uriaș, printre alți indivizi care scormoneau tenace tainele științei. Încă din prima clipă a întâlnirii îmi declarase senin că mutra mea i se părea cunoscută de undeva, și pe urmă își amintise, desigur, din avionul acela prăbușit... Nu-l mai interesase câtuși de puțin, și n-avea să mai știe niciodată de ce se aflase în avionul acela, de unde venise și ce-l aștepta în continuare... M-am temut atunci să nu beneficiez și eu de un tratament similar, să nu mi se efectueze fără știre și fără voie o spălare a creierului, și-am fost mereu cu simțurile la pândă, atent la ce mi se dădea de mâncare și de băut, dormind iepurește, dar paznicii mei m-au convins în scurt timp că nu trebuia să am nici un motiv de îngrijorare: celor cu conștiința curată nu era necesar să li se șteargă memoria..

Înainte de a urca și a rămâne definitiv în *Orașul Copilăriei*, de pe vârful muntelui care străjuia insula, mi s-a permis să mai hoinăresc un timp, și pe cât posibil să mă și distrez prin *Orașul Tinereții*. Așadar femei, baruri, muzică, băutură, tutun, întreceri sportive, niscaiva spectacole, filme, discoteci. Aici mi-am întâlnit ceilalți doi camarazi de zbor, locotenentul și parașutistul din trupele de desant, care nici măcar nu m-au recunoscut, prăbușiți într-o beție continuă, sechestrați în euforia uitării și pierduți între niște fetișcane drăgăstoase care meritau orice sacrificiu, inclusiv pierderea memoriei. În insula aceea blestemată orice era posibil. La o ultimă privire prin *Orașul Tinereții* am regăsit decepționat aceeași blegeală și pleoșteală specifică locuitorilor insulei de la orice nivel al timpului. Lipsea criteriul competiției, lipsea lupta pentru supraviețuire.

Viața părea o curgere monotonă, fără culoare, fără alternanța pătimașă bucurie-durere, fericire-deznădejde. Totul părea, astfel, lipsit de sens. Însă era de presupus că-n realitate insula adăpostea un cumul de inteligențe capturate din prăbușiri, de avioane și disparițiile misterioase ale unor nave absorbite parcă într-un univers paralel. Altfel comunitatea aceea enigmatică n-ar fi atins acel nivel ridicat de dezvoltare, dacă n-ar fi beneficiat de aportul din afară a unor inteligențe acum captive, stocate, sechestrate în slujba insulei..Poate că prăbușirea DC-3-ului nu fusese întâmplătoare, poate că insularii posedau un sistem secret de a atrage ca un magnet navele și avioanele... Aveam să mă lămuresc mai târziu, dacă între timp nu mi-ar fi reușit evadarea... După ce am urcat în *Orașul Copilăriei* și mi-am preluat plutonul de prichindei repartizat, cărora trebuia să le dezvălui toate tainele zborului, încă de la o vârstă precoce, am studiat pasionat primele posibilități de evadare, oricât îmi erau de simpatici copiii și oricât se atașaseră ei deja de noul lor instructor căzut din cer, ca și strămoșul. Îmi era cumplit de dor de propria-mi familie, de țâncii mei rămași acasă... Singura posibilitate să părăsesc insula era să-mi construiesc un deltaplan, cu ajutorul căruia să-mi iau zborul de pe platoul abrupt al muntelui, plutind în voia sorții, pe deasupra oceanului... Ar fi urmat ca după prăbușirea deltaplanului să găsesc un sistem de a mă menține la suprafața apei, lăsându-mă târât de curenții submarini până aș fi întâlnit vreo ambarcațiune serioasă, capabilă să mă transporte în lumea liberă, unde omul își trăiește vârstele aiurea și oriunde, după bunul lui plac. Însă nu mi-am imaginat că pentru construirea deltaplanului și evadarea propriu-zisă îmi vor fi necesari aproape doi ani de zile... Am început prin a face mici excursii în junglă, însoțit de plutonul meu de prichindei, având ca obiectiv epava DC-3-ului, dar mi-a fost foarte greu să conving autoritățile insulei că era util să recuperăm câte ceva din resturile avionului, adică materialele necesare îndeletnicirilor noastre școlare, pentru construcția unor machete de aeronave... În fiecare excursie mai șterpeleam câte ceva pentru confecționarea deltaplanului, de la bare și table din aluminiu, șuruburi și articulații și până la câteva folii cauciucate contra ploii, găsite prin ranițele parașutiștilor morți, după aceea muniție și armament ușor - încălcând astfel Constituția insulei, unde era interzis să posezi vreo armă de orice fel -, alimente super concentrate, hărți, busole, echipamentul complet pentru o aventura solitară pe apele oceanului, chiar și-o bărcuță pneumatică și două vâsle rabatabile.

În primul an de ședere în *Orașul Copilăriei* abia am reușit să-mi strâng materialele necesare evadării. În al doilea an am construit deltaplanul, împreună cu prichindeii care m-au ajutat inimoși, fără să bănuiască nici o secundă că profesorul lor își va lua zborul pentru totdeauna, într-o noapte cu lună plină, ducând de nas vigilența tuturor paznicilor și-a mijloacelor de observare - detecție instalate pe insulă.

Mi-am pregătit deci un rucsac cu provizii și echipamentul necesar supraviețuirii pe ocean câteva zile, bărcuța pneumatică, și vâslele rabatabile, o velă mică și catargul telescopic din aluminiu, și-ntr-o noapte cu lună plină, pe la sfârșitul verii, am urcat pe cel mai înalt punct al promontoriului stâncos de deasupra oceanului, abia târâind după mine deltaplanul, ca o imensă pasăre inertă, ce niciodată nu gustase din beția cerului. Cu o seară în urmă îmi îmbrățișasem prichindeii, pe fiecare în parte, urându-le noapte bună astfel încât să nu las loc nici celei mai străvezii bănuieli că n-aveau să mă mai întâlnească niciodată... Fusesem, totuși, plin de remușcări, căci între timp mă atașasem suficient de mult de ei, ca de proprii mei copii...

Sub lumina înșelătoare a lunii, mi-am înhămat optimist chingile deltaplanului, și înainte de a-mi lua zborul am măsurat o cruce, privind plin de speranță cerul. Ajunsesem pe insula celor patru vârste cu un avion, prăbușindu-mă din cer, și acum plecam eu un deltaplan, pentru a mă prăbuși în ocean... Am părăsit emoționat promontoriul și curenții de aer m-au purtat lin peste ocean aproape două ore încheiate, ducându-mă departe, mereu către vest, conform busolei. Pluteam ca o umbră pe deasupra apelor și sub strălucirea stelelor, singur în noaptea adâncă, evadat parcă din curgerea timpului, din capcana perfidă a vârstelor trăite anapoda... Mă îndreptam către timpul logic al lumii noastre, către civilizație sau către o moarte neștiută în adâncurile oceanului...

Când am observat că deja încep să pierd din altitudine, apropiindu-mă tot mai mult de oglinda apei, am umflat bărcuța pneumatică și colacul de salvare, pregătindu-mă de întâlnirea cu oceanul. Imediat ce-am atins nivelul apei m-am pus temeinic la rame, vâslind tot către vest. Mă descotorosisem rapid de chingile deltaplanului care pierise deja în adâncurile apei, înghițit în câteva secunde, ca o pasăre vlăguită, incapabilă să mai zboare... Am vâslit fără întrerupere toată noaptea, până a răsărit soarele, după care am adormit epuizat și m-am lăsat în voia curenților submarini, plutind în derivă către sud-vest. Câteva zile mai târziu am fost recuperat de-un distrugător al flotei a șasea americane. Spre surprinderea mea am aflat că întreg echipajul DC-3-ului fusese dat dispărut, cu mai mulți ani în urmă, deoarece niciodată nu se descoperise epava avionului. Eram convins că se săvârșise o eroare, căci eu nu petrecusem decât doi ani pe insulă. Cu toate acestea am dibuit câteva ziare vechi, rătăcite prin cabina nostromului, în care am găsit publicată știrea prăbușirii DC-3-ului. Totul se petrecuse în urmă cu opt ani! Mi s-a părut că visez, că delirez. Însemna că pe insula aceea misterioasă timpul avea, oricum, altă dimensiune, altă curgere... Revenit în U.S. Air-Force mi-am regăsit bucuros familia și-am preluat alt avion spre pilotare, după o scurtă dar benefică și reconfortantă convalescență petrecută în California. De atunci și până acum am mai îndeplinit peste 40 de misiuni de zbor și-am mai survolat de câteva ori zona prăbușirii DC-3-ului. N-am mai descoperit niciodată insula vârstelor, care parcă nici nu existase vreodată, pierdută în nemărginirea oceanului sau în afara timpului...

(din volumul „Migrații", proză scurtă, în curs de apariție)

...*Orașul Bătrâneții* poseda rezerve nelimitate pentru supraviețuire, adică apă, alimente, energie și instalație de aer condiționat, ca să nu mai vorbesc de accesorii: biserici, săli de sport, teatre, cinematografe și biblioteci. E drept însă că lipsea lumina soarelui, și toți bătrânii pe care i-am întâlnit aveau o expresie pleoștită, blegită, trădându-le neputința, plictiseala și apatia. Nici nu-i de mirare, câtă vreme nu trebuiau să depună nici cel mai mic efort pentru a supraviețui...

„LUPTĂM!”

Interviu cu poetul GELLU DORIAN

Jean Dumitrașcu: - **Stimate domnule Gellu Dorian, înainte de a vorbi despre prezentul atât de dureros, vă rog să fiți de acord să facem puțină istorie literară, pentru cititorii noștri. Ați debutat foarte tânăr, la 19 ani, în 1972, sub girul lui Geo Dumitrescu, sub un nume atât de frumos, Dor. De ce ați ales acest pseudonim? Și, în fapt, de când ați simțit nevoia de a fi poet? Ce modele aveați? Ce visați că veți deveni, la începuturi**?

Gellu Dorian: - Am început să scriu de pe la 16 ani. Eram elev la Câmpulung Moldovenesc, la Liceul „Dragoș Vodă”. Eram îndrăgostit de Dorica, o colegă foarte frumoasă. M-am descoperit romantic, scriind ca pe la ’48, eliadesc, încercând chiar și o epopee, umplând un caiet de o sută de pagini. Citeam mult. Nu trimiteam nimic din încercările mele la revistele literare pe care le cumpăram săptămână de săptămână de la chioșcurile de ziare, de unde luam câte o dată pe săptămână și câte un pachet de țigări *Kom*. Am răspuns la o anchetă provocată de Geo Dumitrescu în revista „Luceafărul”, a cărei întrebare cerea un răspuns despre „Dezvoltarea poeziei”. Titlul răspunsului meu, un articol de o pagină A4, era „Poezia nu are limită de dezvoltare”. Și așa a și apărut, ceea ce mi-a dat un imbold să scriu și să-mi reformulez maniera. Astfel, după ce publicasem pe 6 august 1972 două poezii în pagina literar-artistică a ziarului „Clopotul”, sub pseudonimul Gellu Coșula, am debutat într-o revistă literară în decembrie același an, sub pseudonimul George Dor, debut girat de Geo Dumitrescu. Am avut mai multe pseudonime de lucru în corespondența mea cu Geo Dumitrescu, până am ajung la Gellu Dorian, pseudonim care mi-a devenit nume pe actul de identitate în 1993, nume și al familiei mele. Starea romantică încă persista în mine și probabil cuvântul „dor” mi s-a părut definitoriu, însă imediat mi s-a părut cam dulceag, încât, analizând câteva variante ale cuvântului „dor”, am ales numele de Gellu Dorian. A fost dezamăgire a regretatului meu tată, însă a înțeles că în cariera literară pe care doream să o urmez suna mai bine numele ales. Cam asta a fost cu alegerea pseudonimului, care mi-a devenit nume.

La început nu eram convins că voi urma să scriu toată viața poezie: doream să devin actor. N-a fost să fie. Iar în privința modelelor mele poetice, am scris un eseu – *Cititorul de poezie* –, în care am explicat care mi-au fost „modelele”. Poate că au fost prea multe. Am început cu Blaga, pe ediția poeziilor sale din 1964, în care am parafrazat aproape toate poemele de acolo, formându-mi o mână sigură și numai a mea; așa credeam atunci. Am descoperit traducerile din poezia lui Rilke, și acea stare poetică de sorginte modernistă m-a acaparat, până când a trebuit să abandonez influențele, descoperindu-i pe Dimitrie Stelaru, Constantin Tonegaru, Ilarie Voronca, Geo Dumitrescu, Ion Caraion, dar și pe suprarealistul Gellu Naum și pe boemul ludic și profund, Ben. Corlaciu. Am fost foarte impresionat și de poezia lui Nichita Stănescu, de modul lui de a arde poetic zi de zi, până la epuizare. Lucrurile au căpătat contur și textele mele s-au îndreptat ușor-ușor de la modernismul asumat la incipientele formule postmoderne.

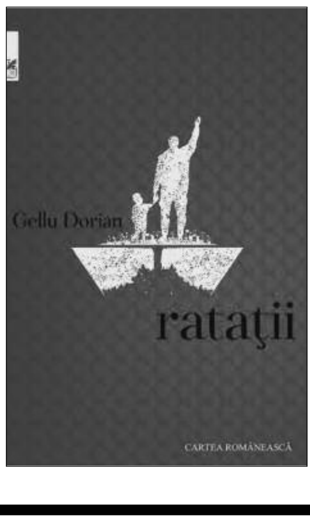
J.D.: - **După „Caietul debutanților”, ați reușit să publicați, abia după 7 ani, volumul de versuri „Esopia”, în 1981, o perioadă în care optzeciștii ieșeau timid la rampă. Personal, deși au încercat mulți să vă înregimentreze în Generația 80 (Luca Pițu vă numea chiar un fruntaș al optzecismului), nu cred că îi faceți parte. Ați avut „stilul” dvs., de la bun început, unul extrem de original. Eventual, puteți fi numit un precursor al acestei generații**.

G.D.: - Aici sunt chestiuni ce țin de formarea ulterioară, nu de încercările și căutările de început. Despărțirea de moderniști, după ce am publicat două cărți până în 1986, una dintre ele, *Esopia*, doar pe jumătate, cealaltă, *Poeme introductive*, ciuntită și ea de cenzură, am publicat, în 1993, cartea *Elegiile după Rilke*, carte scrisă la începutul anilor ’80, în care mă despărțeam într-un fel de modernism, înscriindu-mă în pista nou creată la noi a postmodernismului. De aici și opinia lui Luca Pițu. Dar nu numai a lui, ci și a altor istorici ai fenomenului. Majoritatea optzeciștilor au pornit așa, ca „precursori” ai propriilor lor orientări ulterioare. Poate doar cei de la Cenaclul de Luni să fi ieșit, în formule diverse (a se vedea Mariana Marin, Traian T. Coșovei, Florin Iaru,Viorel Padina, Daniel Pișcu, Călin Vlasie și, desigur, Mircea Cărtărescu), direct în ceea ce se definește a fi postmodernismul românesc. Acest fenomen era extins în toată țara, chiar și la Botoșani, orașul în care locuiam. Clujenii veneau din echinoxiști, adepți ai unui expresionism existențialist, ieșenii din mantaua neoromanticului modern, Mihai Ursachi, sau din poezia în vers alb al lui Cezar Ivănescu și cea a lui Cristian Simionescu. Dar cu toții și-au individualizat discursul și au format ceea ce se numește „poezia generației optzeciste”, una dintre cele mai complexe și complete generații din literatura română, extinsă pe întreg arealul limbii române. Colocviul de Poezie de la Târgu Neamț a fost „școala” în care s-au format și și-au orientat discursul poetic majoritatea poeților din afara Cenaclului de Luni, mult mai diverși și unii mult mai profunzi, cu programe poetice consistente în timp (a se vedea Ion Mureșan, Marta Petreu, Emil Hurezeanu, Petru Romoșan, Nichita Danilov, Aurel Dumitrașcu, Liviu Antonesei, Adrian Alui Gheorghe, Nicolae Sava, Lucian Vasiliu, Cassian Maria Spiridon, Daniel Corbu, Radu Florescu, Liviu Ioan Stoiciu, Ion Monoran, Ioan Moldovan, Traian Ștef, George Vulturescu, Gabriel Chifu, Dumitru Chioaru, Ioan Radu Văcărescu, Ion Zubașcu și alții).

J.D.: - **Ce reprezintă, în destinul dvs poetic, „Singur în fața lui Dumnezeu”**?

G.D.: - O încercare de spovedanie, într-o neîntreruptă întrebare pusă de Dumnezeul din mine Dumnezeului celest. Să zic. Poate și o încercare de poem postmodern într-un registru de resuscitare a versului antic-clasic, liber, filtrat într-un registru postmodern. Spovedania rămâne cea mai pregnantă și ea este de fapt, prin biografismul asumat, desprins dintr-o realitate trăită și alta imaginată, marca postmodernă a poemului. Poemul încheie o etapă, după care încercările mele de a mă reinventa cu fiecare carte de poezie (deși unele dintrele ale au adunat și poeme mai vechi) au pus eventualul cititor într-o dificultate, știu eu, de încadrare a poeziei mele. Prima mea carte de poezie, scrisă pe la mijlocul anilor ’70 – *O sută de maeștri și un discipol* – și publicată mult mai târziu, prin 2017, la Junimea, în fond o sută de stanțe lirice dedicate celor o sută de poeți din *Panorama poeziei universale a lui A.E. Baconsky*, nu este nimic altceva decât ceea ce pot numi etapă de „precursoriat postmodern”. La fel și *Poetul* – un jurnal cu Eminescu, scris în perioada documentării prin țară și în afara țării pe „urmele lui Eminescu”–, de asemenea este un exercițiu postmodern. La fel și *Erurgiile*, carte de rugăciuni, dedicate memoriei mamei mele, numai că această carte, scrisă în 2013, după moartea mamei, prin limbajul folosit, este deja

mult după primele mele încercări postmoderne. Prin urmare poemul de lungi dimensiuni *Singur în faţa lui Dumnezeu* reprezintă pentru mine cartea fără de care poezia mea ar fi deficitară, neîmplinită.

J.D.: - Încă din 1986, anul primului premiu, aţi fost remarcat de jurii, iar poezia dvs. a fost răsplătită, de-a lungul anilor, cu numeroase alte premii. Aceste premii au însemnat ceva pentru dvs.? V-au arătat că sunteţi pe drumul cel bun? V-au făcut să vă simţiţi un poet important al României?

G.D.: - Până la premiul din 1986, pentru *Poeme introductive*, am mai obţinut câteva premii acordate prin ţară, pe unde mergeam pe la diverse festivaluri sau concursuri de poezie. Erau şi ele un fel de recunoaştere a creaţiei mele, însă nu alergam după ele, nu însemnau mare lucru, pentru că se uitau – nu exista pe atunci o recunoaştere a unui premiu de cei ce urmăreau fenomenul, în afara premiilor Uniunii Scriitorilor din România şi ale Academiei: ale U.S.R. au rămas importante şi râvnite, ale Academiei Române, din păcate, nu. „Drumul cel bun" al unui poet în România de atunci, dar şi în cea de acum, dezorientată şi pe criterii anapoda, însemna să mergi după indicaţii, atunci, şi să fii în centrul atenţiei unor grupări de notorietate, acum. Trăind la margine, premiile importante m-au ocolit, atunci şi acum. Dar nu asta, cred eu, este important în formarea unui scriitor, mai ales atunci când îşi asumă riscul să trăiască departe de centru. Ca să elimin acest handicap, în 1991, am înfiinţat la Botoşani Premiul Naţional de Poezie „Mihai Eminescu", cel mai râvnit premiul literar din România, chiar dacă şi cel mai contestat în ultima vreme. Personal nu am gâfâit după glorie; ce mai înseamnă gloria acum?

J.D.: - Treptat, aţi trecut de la poezie la roman şi critică literară. Fireşte, fără a părăsi vreodată poezia, care v-a consacrat. Aţi vrut să fiţi un scriitor complet?

G.D.: - Am publicat şi două cărţi de teatru. Ştiu şi eu? Să fi dorit oare chiar asta, să fiu un „scriitor complet"? Eşti scriitor şi când scrii o singură carte şi când scrii mai multe în diverse genuri literare. Scriu poezie şi proză de când mă ştiu. De asemenea, şi teatru. Critica literară, asociată cu publicistica, a venit un pic mai încoace, ocupându-mă în mod special de cartea de poezie a debutanţilor: ţin în revista „Convorbiri literare" o rubrică de aproape douăzeci şi şase de ani. Sunt exerciţii de cunoaştere în fondul ei a poeziei româneşti scrisă de tineri, de cei care vin din urmă, fenomen destul de amplificat la noi, necontrolat uneori, mai ales atunci când reţelele de socializare, site-urile sunt pline de texte zis poetice, care apoi, din păcate, unele ies şi pe hârtie. Nu există filtre. Un astfel de filtru a fost Concursul Naţional de Poezie şi Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul..." de care m-am ocupat aproape treizeci de ani. Dacă astfel de concursuri de poezie sunt girate de conştiinţe literare, rezultatele se văd în ani prin calitatea cărţilor debutanţilor.

J.D.: - După 1990, v-aţi dedicat înfiinţării Premiului Naţional „Mihai Eminescu" la Botoşani, un premiu care a făcut ca oraşul Botoşani să conteze enorm pe harta literară a ţării. Efectiv, aţi făcut ca acest premiu să fie cel mai important din ţară, să conteze în cariera unui poet. Privind lista premianţilor, cu Mihai Ursachi, Gellu Naum, Cezar Baltag, Petre Stoica, Ileana Mălăncioiu, Ana Blandiana, Ştefan Augustin Doinaş, Mircea Ivănescu, Cezar Ivănescu, Constanţa Buzea, Emil Brumaru, Şerban Foarţă, Gabriela Melinescu, Dorin Tudoran, Dinu Flămând, Mircea Dinescu, Cristian Simionescu, Ion Mircea, Nicolae Prelipceanu, Ion Mureşan, Mircea Cărtărescu, Liviu Ioan Stoiciu ş.a., cei mai importanţi poeţi români s-au bucurat de acest premiu. Cum aţi reuşit să înfiinţaţi premiul? Cât de greu a fost să organizaţi, ediţie de ediţie, acest concurs? Aţi fost răsplătit cumva pentru eforturile dvs. organizatorice? Sunteţi Cetăţean de Onoare al municipiului Botoşani?

G.D.: - Am tot povestit în ultima vreme despre iniţierea acestui premiu. Nu-mi place să-mi arog ceva ce nu-i al meu, nu a fost în atenţia mea, în iniţiativa mea. Acest premiu, însă, l-am impus abia în 1991, după un an de insistenţe la oficialităţile locale de atunci, încă nealese, ci numite în euforia primilor ani de democraţie. Am găsit până la urmă înţelegere şi premiul a luat fiinţă în oraşul care l-a dat României pe Eminescu. Am avut şi ajutorul lui Laurenţiu Ulici, căruia i-a plăcut ideea şi a sărit în ajutor cu autoritatea de necontestat pe atunci a Uniunii Scriitorilor din România. Tot el a format primul juriu şi a impus modalitatea secretă de votare a laureatului în urma unor nominalizări pe care le făceam de la Botoşani: nu l-am pus niciodată în încurcătură cu propunerile noastre, aşa cum avea să declare după zece ediţii ale premiului. După care s-a pierdut subit, lăsând un vid cu aproape două luni înainte de finalizarea acelei ediţii. Am apelat la Nicolae Manolescu, pe atunci ieşit din politică, cu perspectivă în diplomaţie. A fost de acord şi a mers ani buni cu acelaşi juriu format de Laurenţiu Ulici, cu mici modificări prin plecarea regretabilă a unora, cum ar fi Marian Papahagi şi Petru Poantă sau prin îmbolnăvirea lui Daniel Dimitriu. De la ediţie la ediţie, premiul a câştigat în prestigiu, a devenit din ce în ce mai râvnit, dar şi contestat de cei care, în fond, doreau şi doresc să conteste Uniunea Scriitorilor şi pe preşedintele ei. Dar o astfel de miză creează, desigur, şi frustrări, dezamăgiri, aşteptări neîmplinite etc., etc. Nu poţi premia pe toţi poeţii buni ai unei literaturi. Mari scriitori ai lumii au rămas pe dinafara Premiului Nobel. Tot Laurenţiu Ulici a publicat o antologie a marilor scriitori ai lumii nepremiaţi de academia suedeză. Şi eu regret că în lista laureaţilor de la Botoşani lipsesc poeţi ca Geo Dumitrescu, Marin Sorescu, Dan Laurenţiu, Ioanid Romanescu sau ca Mariana Marin, Al. Muşina, Traian T. Coşovei, Ion Stratan şi alţii. Unii n-au avut şansa ieşirii la vot, alţii au ieşit din cursul vieţii. Marii poeţi ai României, cu sau fără acest premiu, rămân în istoria literaturii, negreşit.

Nu sunt cetăţean de onoare al oraşului natal, Botoşani. Nu e o dorinţă a mea. Nu-i simt lipsa acestei distincţii.

J. D.: -Premiul de anul acesta trebuia acordat în ianuarie. Din cauza pandemiei, aţi anunţat că în luna iunie va fi organizată festivitatea. Apoi aţi revenit, pe motive de finanţare, că festivitatea va avea loc la anul. Ce se întâmplă, de fapt? Sunt motive politice la mijloc?

G.D.: - După cum ştiţi deja din comunicatele de presă, cel de al treizecilea poet laureat al acestui premiu a fost anunţat de juriu în data de 15 iunie, la Botoşani. Nu am putut organiza gala de premiere tocmai din cauza restricţiilor încă în vigoare: vaccinări, teste PCR etc. Or, acest premiu trebuie acordat în prezenţa poetului laureat, în faţa unui public prezent, încât cei care asigură finanţarea acestui premiu, Primăria şi Consiliul Local Botoşani, au decis ca evenimentul să se petreacă în condiţii normale în ziua de 15 ianuarie 2022, zi a Culturii Naţionale, când sperăm ca totul să fie bine şi normalitatea să fie instalată şi optimă unei bune desfăşurări a galei la Botoşani. Vor fi doi poeţi, cel pentru anul 2020, deja făcut cunoscut de juriu, Vasile Dan, cel de al treizecilea în serie, şi cel pe care ediţia a XXXI-a îl va aduce la Botoşani în gala de decernare a premului. Va fi o ediţie aniversară, cu prezenţa foştilor laureaţi, cei disponibili desigur, cu prezenţa nominalizaţilor, cu invitaţi din ţară, cu o gală de ţinută, aşa cum am obişnuit lumea până acum.

J.D.: - În fine, am văzut că revista dvs., „Hyperion", revista dedicată lui Eminescu, nu mai e finanţată de către autorităţi, în speţă de Consiliul Judeţean Botoşani. Ce veţi face? Cine vă poate susţine? Sponsori privaţi nu se găsesc, fug de cultură ca de Necuratul. Credeţi că sunteţi victima unor jocuri politice?

G.D.: - Da, printr-o decizie nescrisă, neoficială, mişeleşte, cum sunt obişnuiţi cei din clasa politică de azi, minima finanţare a tiparului revistei „Hyperion", acordată în ultimii doisprezece ani de Cosniliul Judeţean Botoşani prin Memorialul Ipoteşti – Centrul Naţional de Studii „Mihai Eminescu, nu a mai fost acordată. Pur şi simplu, fără nicio explicaţie, deşi insistenţele noastre, prin adrese scrise, dar şi intervenţii verbale, mica picătură de oxigen scăpată printre degete timp de aproape doisprezece ani nu a mai fost generată. Motive imbecile invocate de slujitori nedemni ai lui Eminescu, supuşi politic, fără coloană vertebrală. Însă nu vom lăsa revista să moară, aşa cum doresc aceşti ipochimeni. Am scos primele două numere pe acest an, la termen, iar pentru celelalte căutăm soluţii, oameni care chiar cred că o astfel de instituţie de cultură, aflată în al treizeci şi nouălea an de existenţă, nu trebuie să dispară. Şi nu o să dispară. Astfel de inşi sunt vremelnici, nişte „mititei" ajunşi în curtea lui Eminescu nu să-i slujească memoria, ci să-şi lustruiască lor o existenţă de căpuşe bugetare. Trist.

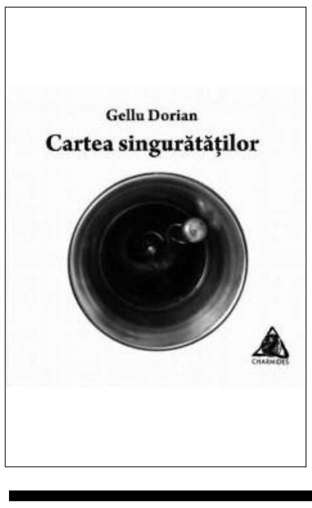
J.D.: - Aveţi de gând să renunţaţi la luptă şi să vă dedicaţi exclusiv poeziei?

G.D.: - După cum vedeţi, nu renunţăm. Luptăm. Nu cu ei, că nu au curajul să intre în tranşee, ci stau în cazemate politice, până când, sperăm, să fie scoşi din viaţa noastră, pe care o dorim una normală, nu plină de tot felul de impostori, ajunşi sus, la putere, pentru că aşa au dorit ei, nu că ar fi dorit alegătorul român, plictisit şi intrat în letargie. Sperăm în trezirea lui.

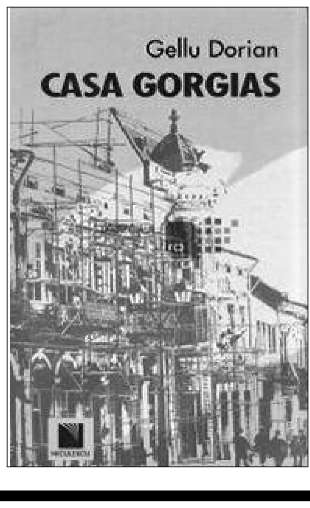
JEAN DUMITRAŞCU

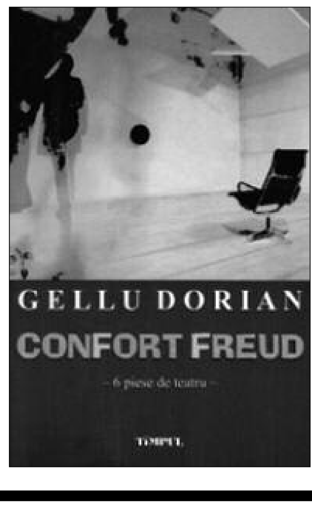
Nu poţi premia pe toţi poeţii buni ai unei literaturi. Mari scriitori ai lumii au rămas pe dinafara Premiului Nobel. Tot Laurenţiu Ulici a publicat o antologie a marilor scriitori ai lumii nepremiaţi de academia suedeză.

STEPHEN M. KLUGEWICZ
Recviem pentru maniere

În traducerea lui NINEL GANEA

Societatea manierată și-a trăit agonia sfârșitului în America în anii ‘60. Prima lovitură serioasă i-a fost dată de radicalii din stânga culturală și politică, care susțineau că manierele civilizate, costumele business și aspectul îngrijit reprezentau semne ale opresiunii din partea clasei de mijloc, opresiunea „Omului”. Stânga a pledat pentru tricouri decolarate, blugi zdrențăroși, flip-flopși, și păr încâlcit și neîngrijit în cap și pe față, drept cale pentru a demara revoluția egalitară care va repara nedreptățile sociale.

traduceri

Pe 9 aprilie, 1865, Generalul Robert E. Lee și Generalul Ulysses S. Grant s-au întâlnit la Casa McLean din Appomattox, Virginia, pentru a semna tratatul de capitulare a Armatei din Virginia. Întâlnirea a fost cerută de Lee, care a îmbrăcat cea mai bună uniformă. Purta o haină nouă și lungă cu un guler înalt, închis până sus, avea o sabie lungă cu diamante, iar în picioare o pereche de cizme înalte cu pinteni. Grant a apărut în vestimentația obișnuită, adică în uniforma simplă a soldatului de rând: haină scurtă și simplă, cizme fără pinteni, dar împroșcate din plin de noroi.

Diferența de vestimentație era egalată de contrastul dintre bărbații înșiși: Lee era înalt, semeț și solemn în atitudine, iar părul alb-argintiu și barba care îi încercuia figura erau demne de un rege. Mai tânărul Grant era cu 10 cm mai scund, cumva gârbovit, cu o barbă maronie tunsă scurt. Fără îndoială că se simțea inconfortabil în prezența lui Lee și a încercat să închege o flecăreală. A spus că îl știe bine pe Lee datorită unei întâlniri din urmă cu două decenii, din timpul Războiului Mexican. Lee a mărturisit că nu își aduce aminte, ceea ce trebuie să fi fost un moment destul de penibil pentru Grant.

Scena de apogeu a Războiului Civil American a fost văzută adesea ca simbolică pentru un moment hotărâtor din istorie: capitularea alegorică a Vechii Lumi cu figurile sale regale, legăturile cavalerești și averea moștenită în fața Noii Lumi, încarnată de Grant, un om cu origini modeste care a eșuat repetat în afaceri și într-un final a reușit să-și construiască un nume prin război (chiar dacă în această întreprindere a avut de partea sa avantaje umane și materiale copleșitoare). Și chiar așa a fost.

Dar a fost mai mult. Mult mai puțin discutată a fost lipsă de respect și neglijența lui Grant în a se îmbrăca cum se cuvine pentru această întâlnire. În favoarea generalul nordist s-a spus că el s-a grăbit foarte tare și că suferea de mai mult timp de o durere de cap, iar astfel de „nimicuri” precum îmbrăcămintea potrivită pentru ocazie erau ultimul lucru la care îi stătea mintea în acele momente.

Admiratorii lui Grant chiar scot în evidență veștmintele sale nerafinate ca un motiv de mândrie: acesta este adevăratul erou american necizelat al frontierei, democratul autentic, a cărui valoare stă în rezistența interioară, în îndârjire, și nu în superficialitatea îmbrăcămintii, în preocupările de filfizon specifice unei epoci efeminate și decadente.

Dar aparențele contează. Pe când era student, tânărul George Washington a făcut un exercițiu de transcriere intitulat „Reguli de politețe și comportament decent în prezența altor oameni și în conversație”, bazat pe un text iezuit din secolul XVI. Prima regulă din lista de 110 era următoarea: „fiecare acțiune făcută în compania altor persoane, trebuie îndeplinită arătând un semn de respect pentru cei care sunt prezenți.” Această maximă a dominat cultura occidentală din Evul Mediu și era ilustrată de manierele curtenești ale elitelor de peste tot, indiferent de timp, de la cavalerii regatului franc la nobilii epocii elizabetane și la clasa de aristocrați din Sud reprezentată de Washington și Lee. Ce făceau elitele, făcea și restul lumii. Manierele se prelungeau și în clasele de jos, astfel încât până și muncitorul obișnuit din Londra secolului XIX încerca să-i emuleze în vestimentație pe cei de sus, măcar duminica, când purta cele mai bune haine. Cilindrul și vesta muncitorului poate că erau ponosite și de o calitate mai proastă, dar cu toate acestea el le purta mândru.

Astăzi, ideea că a cultiva manierele trebuie să fie o parte esențială din educația cuiva s-a pierdut aproape în totalitate. Pare ca a intrat în mormânt odată cu cea mai mare avocată a sa, Emily Post. „Manierele înseamnă personalitate, manifestarea vizibilă a caracterului interior natural și a atitudinii față de viață.” Dovezi ale prăbușirii manierelor sunt peste tot în jurul nostru: folosirea fără rețineri a limbajului vulgar pe stradă, nu doar de către tineri vulgari și needucați, ci de către businessmeni de vârstă medie și dichisiți, zbieretele în ureche care răzbat din mașini a ceva numit impropriu muzică, schimbarea direcției sau a benzii fără politețea de a semnaliza, intruziunea ordinară în spațiul personal al unui trecător fără nici cea mai mică expresie de scuze, înjurăturile la tot pasul, și cel mai evident și mai înfiorător, îngrozitorul declin al standardelor de vestimentație de peste tot.

Într-adevăr, tricourile, blugii și teneșii au devenit costumația standard pentru adulții din lumea business în „vinerile casual” și ceea ce este și mai neplăcut chiar duminica la Slujbă. Oamenii ies afară din casă în pijamale în timp ce fac plimbări sâmbăta dimineața. Astăzi, cei din clasa cea mai de jos sunt cei care stabilesc standardele vestimentare pentru toți ceilalți. Tinerii au adoptat un model exacerbat al uniformei de deținut de drept costum, în special pantalonii foarte largi, de obicei purtați atât de lăsați că se vâde lenjeria intimă și chiar posteriorul.

Societatea manierată și-a trăit agonia sfârșitului în America în anii ‘60. Prima lovitură serioasă i-a fost dată de radicalii din stânga culturală și politică, care susțineau că manierele civilizate, costumele business și aspectul îngrijit reprezentau semne ale opresiunii din partea clasei de mijloc, opresiunea „Omului”. Stânga a pledat pentru tricouri decolarate, blugi zdrențăroși, flip-flopși, și păr încâlcit și neîngrijit în cap și pe față, drept cale pentru a demara revoluția egalitară care va repara nedreptățile sociale.

Ceea ce a început la stânga, în urmă cu cinci decenii, a fost continuat mai apoi de dreapta. În special din cauza înfiorătoarei „corectitudinii politice” impuse de radicali în campusurile universitare, libertarienii au început prin anii ‘90 să adopte mantra conform căreia nimeni nu are dreptul să fie jignit. Într-o transformare decisivă a vechiului adagiu libertarian că dreptul de a-mi folosi pumnii se oprește lângă nasul celuilalt, acești noi libertarieni clamează că dreptul lor la liberă exprimare trebuie să fie complet neîngrădit de sensibilitâție religioase ale cuiva sau de vreum simț de decență. Astfel, pornografia, satira dezgustătoare a credinței religioase, limbajul suburban, au devenit acceptabile în spațiul public. Dacă era cineva ofensat de așa ceva, în opinia libertarienilor, problema nu era a celui ce jignea, ci a celui jignit. Mai pe șleau, libertarienii susțineau că dreptul lor de a scuipa ce doresc în scris sau verbal nu trebuia să fie limitat de urechile sau ochii celorlalți.

Așadar, dușmanii manierelor, atât de la stânga cât și de la dreapta, erau iacobini moderni, hotărâți nu doar să dărâme un sistem nedrept de guvernare ci să radă fundamentale sociale prin distrugerea standardelor de decență. Această paralelă cu Revoluția Faceză ni-l aduce în discuție pe marele om politic anglo-irlandez Edmund Burke, care credea că iacobinii francezi, mai presus de toate, lansau un atac asupra „manierelor”. Acum, prin „maniere”, Burke înțelegea ceva mai mult decât ce se înțelege astăzi, ceva mai degrabă asemănător cu obiceiurile. Pentru Burke, obiceiul era aproape sinonim cu civilizația. „Manierele sunt mai importante decât legile. Manierele sunt ceea ce supără sau alină, corup sau purifică, înalță sau înjosesc, ne fac barbari sau ne rafinează printr-o operație constantă, stabilă, uniformă, insensibilă tot așa cum respirăm.”

Manierele și însăși civilizația depind, după Burke, de două lucruri: religia și „spiritul gentlemanului”. Robert E. Lee credea și el același lucru. În calitate de președinte al Colegiului Washington, în anii de după Appomattox, el a rezumat regulile școlii la o singură propoziție: „fiecare student trebuie să fie un gentleman”. Pentru Lee și Burke, gentlemanul era acela care reprezenta virtuțile creștinești așa cum erau ele prezente în codurile cavalerești medievale, un sistem elaborat al comportamentului adecvat față de alții – maniere în sensul restrâns al cuvântului.

Ideea de smerenie creștină se află la baza cavalerismului. Un cavaler (termenul vine din cuvântul francez „chevalier” - călăreț) manierat se punea pe sine mai prejos față de toți ceilalți din societate. Astfel, el avea o datorie nu doar față de lordul și superiorul său, dar și față de cei mai slabi decât el, în special femei, a căror virtute inocentă trebuia să o protejeze, și față de săraci, a căror condiție mizerabilă era obligat să o îndrepte. Ne vine în minte exemplul celebru al Sf. Martin cel Milostiv, care și-a tăiat pelerina militară pentru a-i da unui om dezbrăcat ceva să se îmbrace. A adopta o filosofie individualistă în care cineva respinge grija față de alții ar fi fost de neimaginat pentru un cavaler creștin.

Trebuie avut în vedere cât de singulară în decursul istoriei mondiale este această idee creștină de smerenie și cea legată de ea, cavalerismul. În antichitatea păgână, smerenia era un semn de slăbiciune. De asemenea, în multe societăți moderne non-creștine, de la superiori se așteaptă să fie rudimentari cu subordonații, o formă de a-i pune pe oameni la locul potrivit în societate. În cele mai multe locuri și timpuri, cei puternici și-au manifestat puterea cu impertinență ca o formă de prezerva status-quo-ul.

Dar cavalerismul creștin, în opinia lui Burke, „făcea puterea blândă” și ajuta să „înfrumusețeze și să ușureze societatea privată.” Armoniza relațiile umane. Fără ea, societatea putea fi ținută împreună doar de forța brută și de rațiunea rece. Duse vor fi căldura relațiilor umane delicate, corupte vor fi moravurile oamenilor și toți vor fi reduși la sclavie.

Este desigur imposibil de stabilit momentul exact când a început declinul cavalerismului și manierelor în Apus. Potrivit lui Burke, procesul era în plină desfășurare la momentul Revoluției Franceze. „Era cavalerismului s-a încheiat – urmează aceea a sofiștilor, economiștilor și socotitorilor; iar gloria Europei s-a stins pentru totdeauna.” Probabil că în America prăbușirea abruptă a manierelor a început cumva mai târziu, într-o casă modestă din Virginia de Sud, când Ultimul Cavaler al Vechiului Regim a lăsat înfrânt sabia, făcând loc Noii Ordini Mondiale a statului centralizat, capitalismului clientelar și narcisistului Om Nou, al cărui interes principal era profitul și fericirea personală, nu cucernicia și preocuparea smerită pentru ceilalți.

Cristian Cocea

Cronicile bătrânului sefist

Viitor în uniformă

Că ne place sau nu, agresivitatea ne-a făcut ceea ce suntem - o specie fragilă și curioasă, cu creier mare, care ne-am inventat gheare și dinți, pentru a cuceri lumea. Luptându-ne între noi, i-am învins pe toți ceilalți, cățărându-ne în vârful piramidei trofice. Și, când Pământul nu ne-a mai fost îndeajuns, am făcut primul pas către alte planete, luându-ne în bagaj pistolul. Cum probabil nu ne vom schimba nici în viitor, literatura science fiction și-a luat libertatea să imagineze scenarii pentru conflicte la scară cosmică, iar rezultatele te pun pe gânduri.

Precursorii

Prima idee a scriitorilor de anticipație este aceea că orice naș își are nașul - dacă oamenii sunt agresivi, ce-ar fi ca și alte specii din Cosmos să fie la fel? Și unde mai pui că s-ar putea să fie mult mai vechi, mult mai dezvoltate tehnologic. O astfel de idee se întâlnește încă din secolul al XIX-lea, în povestirea "Xipehuzii" (1887), a lui J.H. Rosny Aine. Autorul francez își imaginează o confruntare cu o formă de viață cristalin-inteligentă, plasând luptele în preistorie. Povestea este narată din perspectiva unui luptător uman, care învață, alături de războinicii tribului, cum să se adapteze conflictului și particularităților adversarului, cum să-i găsească punctul slab și, pe final, cum să-l extermine. Trecând prin toate stările - de la disperare la euforie și apoi la tristețea învingătorului.

Nu la fel de abili sunt oamenii în romanul "Războiul lumilor" (1898), scris de clasicul autor britanic H.G. Wells. Cartea prezintă un atac al marțienilor asupra Londrei victoriene, purtat fără milă și fără ezitare. Armata britanică este neputincioasă în fața armelor avansate ale extratereștrilor - gaze de exterminare în masă, raze laser, vehicule amfibii (înfiorătorii Tripozi), guvernul se prăbușește, convoaie de refugiați fug din Londra. Peste toate, marțienii încep o operațiune de modificare a mediului, cu ajutorul unei plante invadante - iarba roșie. Wells, adept al darwinismului, își închipuie că o rasă mai veche ca a noastră ar trebui să-și dezvolte în continuare creierul, în detrimentul corpului fizic - de aceea, marțienii săi sunt un fel de vampiri, care colectează sângele uman, pentru a-l consuma. Ceea ce îi face, până la urmă, vulnerabili la microbii și virusurile cu care noi conviețuim de milenii. Ca o ironie, ultra-dezvoltații marțieni sunt învinși de bacteriile care nu știu carte! Din acest roman, să reținem previziunea războiului total, de exterminare, care nu mai face deosebire între soldați și civili. Din nefericire, secolul al XX-lea va transforma în realitate sumbra profeție. Să mai spunem și că o adaptare radiofonică a "Războiului lumilor", regizată în 1938 de Orson Welles, va crea panică în Statele Unite.

O meritocrație militară

După Cel de-al Doilea Război Mondial, temele Science-Fiction-ului militarist se rafinează și devin mai complexe. În definitiv, omenirea experimentase pe propria piele marile atacuri blindate, bombardamentul orașelor și lagărele de concentrare. În anii '50, America și URSS, învingătorii Axei, începuseră să se privească chiorâș, declanșând cursa cuceririi spațiului și a înarmării nucleare. Stânga americană cerea cu vehemență președintelui Eisenhower să oprească testele nucleare, amintindu-i toate grozăviile recent încheiatului conflict. Atunci, un scriitor american a găsit de cuviință să publice un roman, în care să elogieze ethosul războinic și să replice tuturor pacifiștilor cu adagiul "Si vis pacem, para bellum" ("Dacă vrei pace, pregătește-te pentru război"). Scriitorul se numea Robert Heinlein și cartea purta titlul "Starship Troopers" - "Infanteria stelară".

Heinlein era un fost ofițer, absolvent al Academiei Forțelor Navale ale Statelor Unite, care servise pe portavionul USS Lexington și pe distrugătorul USS Roper. Trecut în rezervă în urma unei tuberculoze, studiase matematica și fizica la UCLA, avusese diverse slujbe și devenise scriitor profesionist. Născut în 1907, în Butler, Missouri, un orășel din așa-numita "Bible Belt", zonă agrară și religioasă, își depășise inhibițiile și își schimbase convingerile, orientându-se mai degrabă către Partidul Democrat. Totuși, nu agrea propaganda comunistă, iar după 50 de ani începuse să fie mai conservator. În 1959, a publicat "Infanteria stelară", în care descria un viitor în care Pământul fusese atacat și parțial devastat de o rasă extraterestră insectoidă, ceea ce a silit umanitatea să se grupeze într-o nouă formă politică - o meritocrație militară, pentru a-și asigura supraviețuirea. În acest regim, aveau drept de vot numai veteranii - cetățeni care fuseseră în armată sau exercitaseră, voluntar, o funcție publică, demonstrându-și meritele. Astfel, statul se sprijinea pe scheletul de fier al armatei, fără a fi, totuși, o dictatură, civilii păstrându-și libertatea de opinie, de întreprindere, de circulație. Cartea urmărește povestea unui tânăr voluntar, Johnnie Rico, înscris în Infanteria Mobilă, care învață, cu sânge și sudoare, să devină războinic. Sunt înfățișate operațiuni militare, purtate în spațiu și la sol, folosind corvete și distrugătoare capabile de salturi spațio-temporale, precum și tehnici de desant în costume de luptă, o combinație de costum spațial și exoschelet. De asemenea, autorul insistă pe necesitatea introducerii pedepsei corporale și a celei capitale, ca mijloace de exercitare a unei discipline de fier.

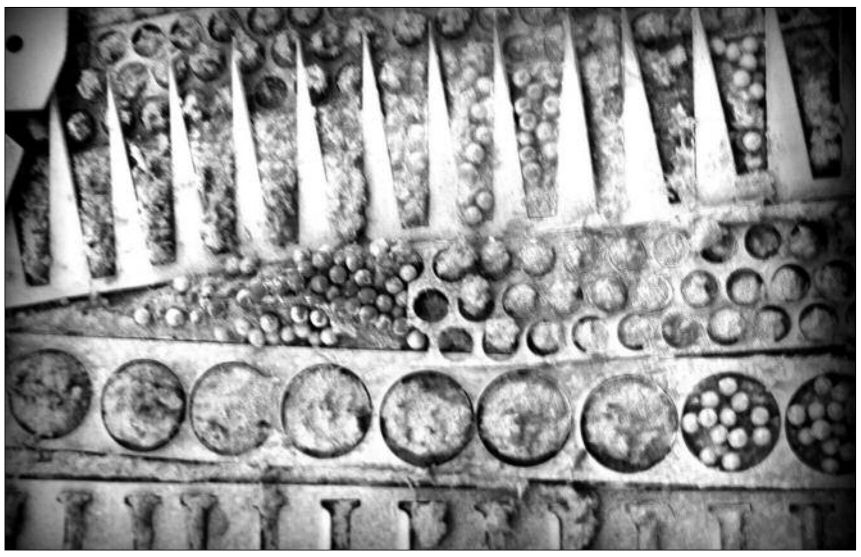
Desigur, cartea a atras numeroase critici, Heinlein fiind acuzat ba de fascism, ba de rasism. Alte opinii, mai nuanțate, considerau că este imposibil ca un regim de tip militar să se păstreze în limite meritocratice. Autorul a fost bănuit și de propagandă pro-Armată. Marea surpriză a fost că, în 1960, în ciuda controverselor (sau poate tocmai de aceea), cititorii au nominalizat cartea pentru premiul Hugo, pe care l-a și câștigat. Chiar dacă, apoi, n-a mai abordat zona militară, Heinlein a continuat să-și uimească publicul cu romane provocatoare, printre care amintim "Străin în țară străină" (1961) și "Luna e o doamnă crudă" (1966), cel de-al doilea descriind o viitoare societate comunistă (spre perplexitatea celor care îl considerau fascist!). În total, Heinlein, decanul scriitorilor SF, unul dintre "Cei Trei Mari" (alături de Asimov și Clarke), a publicat 32 de romane, 59 de povestiri și 16 antologii. În 1997, "Infanteria stelară" a fost ecranizată, notabil, de Paul Verhoeven.

Cum se formează un lider

În 1985, o nouă generație preia tema și o cercetează. Apare "Ender's Game", romanul SF al scriitorului, eseistului, poetului Orson Scott Card. Născut în 1951, în Richland, Washington, într-o familie de mormoni, Card va păstra toată viața puternice convingeri religioase. După un master în Limba Engleză la Universitatea din Utah, Card va împleti jurnalismul, teatrul și science fictionul cu voluntariatul pentru Biserica Mormonă și politica (apropiat de Partidul Conservator, militant anti-homosexualitate). Scriitor profesionist, Card a publicat până acum peste 50 de romane și peste 45 de nuvele. "Jocul lui Ender" și continuarea sa, "Vorbitor în numele morților" (1986), vor câștiga marile premii Hugo și Nebula.

"Ender's Game" este un bildungsroman, arătându-ne anii de formare al lui Andrew Wiggin, zis Ender, un copil care crește în același viitor sumbru, viitorul războiului cosmic. Este un Terț, un proscris într-o societate ce limitează nașterile. Este și un proiect militar, o comoară genetică, speranța umanității rănite de a selecta un lider genial, un nou Alexandru, un nou Cezar. Cartea descrie procesul său de formare, în Academia Militară, axându-se pe chestiuni de psihologie și tactică pedagogică. Astfel, supravegheat permanent, înfrângându-și teama, renunțând la copilărie, Ender va descoperi regulile războiului și ale camaraderiei virile, va înțelege folosirea violenței și a stratagemelor dar se va confrunta și cu singurătatea conducătorului. Spre deosebire de Rico, un simplu pușcaș stelar, Ender va deveni exterminatorul rasei extraterestre dar și păstrătorul moștenirii sale, ceea ce va duce povestea spre o nouă complexitate spirituală, depășind ethosul războinic, mai ales în "Vorbitor în numele morților" și "Xenocid" (1991). "Jocul lui Ender" a fost ecranizat cu succes, în 2013, de Gavin Hood, cu Asa Butterfield, Harrison Ford și Ben Kingsley.

Cu tinerii și cu copiii ne-am lămurit! Îi putem selecta, îi putem modela, ca să scoatem untul militar din ei! Dar chestia asta ar putea funcționa și la ... bătrâni? După 20 de ani de la "Jocul lui Ender", a treia generație de scriitori revine în universul lui Heinlein, prin John Scalzi, un californian născut în 1969. Scriitor liber profesionist, critic de film și președinte al "Science Fiction and Fantesy Writers of America", Scalzi pornește de la premisa că un trup se mai poate upgrada (mai ales în era clonării), dar o minte - ba! De aceea, în război cu rase extraterestre, cel mai bun soldat ar fi acela cu un creier care a văzut multe, a înțeles destule și nu se mai teme de moarte, într-un corp tânăr. Folosind un ton colocvial, distanțându-se de problemele spirituale, Scalzi plonjează în acțiune dezlănțuită, cu "Războiul bătrânilor" (2005), "Brigăzile fantomă" (2006), "Ultima colonie"(2007) și "Povestea lui Zoe" (2008), o serie care amintește de Epoca de Aur a science-fiction-ului american. Fără să câștige niciunul din marile premii ale genului, seria lui Scalzi se citește cu plăcere și așteaptă să fie ecranizată.

...un scriitor american a găsit de cuviință să publice un roman, în care să elogieze ethosul războinic și să replice tuturor pacifiștilor cu adagiul "Si vis pacem, para bellum" ("Dacă vrei pace, pregătește-te pentru război"). Scriitorul se numea Robert Heinlein și cartea purta titlul "Starship Troopers" - "Infanteria stelară".

litere

Cosmin Victor Lotreanu

Enrico Macias, cunoscut și publicului din România, face parte dintr-o galerie impresionantă a oamenilor de cultură născuți în Algeria și consacrați în Franța propriu-zisă. Este suficient să-i amintesc aici aleatoriu pe regizorul Alexandre Arcady, Jacques Attali (primul președinte al Băncii Europene de Reconstrucție și Dezvoltare/ BERD și fost consilier al președintelui François Mitterrand), filosoful Jacques Derrida, omul politic Paul Quilés, stilistul Yves Saint-Laurent, interpreții Patrick Bruel și Enrico Macias sau, poate înainte de toate, pe romancierul Albert Camus.

Amintirea „Algeriei Franceze” în versuri și muzică

„Pot să îți răpească tot: bunurile tale, anii tăi cei mai frumoși, bucuriile și meritele tale; îți vor rămâne mereu visele pentru a reinventa lumea ce ți-a fost răpită”.
Yasmina Khadra

Articolul de față are ca prim punct de plecare mesajul universal al muzicii, așa cum a fost definit de romancierul algerian Yasmina Khadra (pseudonim literar, numele său este Mohammed Moulessehoul). Calde și elocvente sunt cuvintele sale: „Muzica este suflul veritabil al vieții. Cântăm pentru a ne auzi unii pe ceilalți și a ști astfel că trăim”. Totodată, subiectul tratat în rândurile următoare are și un al doilea punct de plecare și anume atât pasiunea pentru acest subiect istoriografic, cât și lectura unor afirmații ale istoricului francez Benjamin Stora, poate cea mai avizată voce în ceea ce privește istoria Algeriei și relația franco-algeriană de ieri și astăzi. Ideea potrivit căreia „este foarte importantă istoria emoțiilor și a relațiilor interpersonale” (în jurnalul „Le Monde” din 21 iunie 2021, articol al lui Mouna El Mokhtari) mi-a trezit interesul în a reliefa nu atât prezentarea istoriei propriu-zise a „Algeriei Franceze”, realitate colonială particulară (ponderea demografică a populației de origine europeană fiind una considerabilă), cât mai cu seamă componenta afectivă, cultural-comunitară, legată de întreg procesul atât de frământat al luptei pentru o Algeria independentă în care inevitabil au existat învingători și învinși. S-a scris mult asupra acestui capitol ce privește ambele țărmuri ale Mării Mediterane, asupra debutului (cucerirea franceză și războiul din 1830-1847), desfășurării colonizării acestui teritoriu particularizat de o emigrație europeană însemnată (Algeria devenind, după cum inspirat a scris istoricul francez Benjamin Stora, *„colonie de peuplement”*/ „colonie de populare”) sau conflictului ce s-a finalizat cu declararea independenței noului stat magrebian (1954-1962). Una din dramele multiple ale sus-menționatului conflict a fost exodul a peste un milion de europeni (în principal francezi), denumiți *„pieds-noirs”*, în Franța metropolitană. Reinserarea acestora în țara-mamă nu a fost una ușoară, iar în mod firesc o întreagă cultură, orală și scrisă va rămâne și este și astăzi, la aproximativ 60 de ani de la acele evenimente dramatice, vie și menită a ține în viață amintirea „anilor fericiți”. Asupra acestui subiect, mai pe larg, în articolul publicat anterior, accesibil la următorul link: https://www.amosnews.ro/arhiva-2012-2020/cosmin-lotreanu-pieds-noirs-de-la-drama-exilului-la-memoria-colectiva-reconcilierii-2020-04-04-0.

Intenționez în rândurile următoare să prezint câteva aspecte ale acestei culturi pentru că mă număr printre cei ce consideră la fel de importante atât aspectele istorice propriu-zise, dar și elementele legate de stările sufletești, în egală măsură definitorii pentru umanitate, pentru reliefarea perenității sentimentelor într-un timp ce deseori „nu mai are răbdare”. Mi-am permis să parafrazez titlul unui cunoscut volum al romancierului Marin Preda. Nu intenționez nici să ierarhizez dramele unei istorii comune, cu bune și cu mai puțin bune, nici să protagonizez suferința, ci doar să încerc să pun în valoare spiritul, cultura, cântecul, tot ceea ce până la urmă ne readuce împreună și este poate pe cale să ne reconcilieze cu un trecut traumatizant. Într-un interviu acordat publicației „Le Figaro” (11 februarie 2019), interpretul Enrico Macias afirma: „Mă simt înainte de toate francez. Dar sunt algerian prin rădăcinile mele și israelian prin credință, în solidaritate cu poporul evreu din care fac parte....Am adus cumva, prin muzica mea, Occidentul în Orient și Orientul în Occident”.

Enrico Macias, cunoscut și publicului din România, face parte dintr-o galerie impresionantă a oamenilor de cultură născuți în Algeria și consacrați în Franța propriu-zisă. Este suficient să-i amintesc aici aleatoriu pe regizorul Alexandre Arcady, Jacques Attali (primul președinte al Băncii Europene de Reconstrucție și Dezvoltare/BERD și fost consilier al președintelui François Mitterrand), filosoful Jacques Derrida, omul politic Paul Quilés, stilistul Yves Saint-Laurent, interpreții Patrick Bruel și Enrico Macias sau, poate înainte de toate, pe romancierul Albert Camus. Fiecare dintre cei enumerați reprezintă, în primul rând prin viața și mărturisirile lor, file de istorie franceză, algeriană, mediteraneeană. Iată de exemplu ce a scris Albert Camus despre locul nașterii sale, rămas până la capăt „paradisul pierdut”: „Una din șansele principale ale vieții mele, una din cele pe care am considerat-o a fi cea mai importantă, a fost tocmai faptul de a mă fi născut în Algeria... Datorez Algeriei nu numai lecțiile fericirii ci, și nu sunt cele mai neînsemnate în viața unui om, lecțiile suferinței și nefericirii”. Cuvinte desigur menite a reliefa, cred, dubla natură a omului Albert Camus, dacă vreți Algeria *sa și numai a sa*, un loc al frumuseții absolute ce se naște și dintr-o suferință absolută. Albert Camus face parte din stirpea celor reliefați de Oscar Wilde: „Suntem toți în noroi. Dar unii dintre noi se uită la stele”. În acest sens trebuie înțeleasă și aspirația sa către pace, coabitare și trai împreună. Totul pătruns de o autentică dragoste pentru pământul natal în care este sesizabil regretul că lucrurile nu mai pot rămâne așa cum sunt în ceea ce Albert Camus definește a fi exilul permanent: „Nu aș putea trăi în afara Algerului. Niciodată. Călătoresc pentru că doresc să cunosc lumea dar, sunt convins de asta, voi fi mereu în exil” (Albert Camus către prietenul său Claude de Fréminville, în publicația „Le Nouvel Observateur”, articolul „Camus, l'Algérien ou l'étranger”). Imposibilitatea unei alegeri exclusiv identitare, naționale și culturale este reliefată de cuvintele aceluiași romancier Yasmina Khadra: „Albert Camus nu este nici prin excelență francez și nici pe de-a întregul algerian”. Cuvintele cu valoare testamentară ale lui Albert Camus sunt grăitoare în ceea ce înseamnă întâietatea sentimentului față de mersul implacabil al istoriei, incapacității de a accepta faptul că Algeria avea dreptul și urma să-și obțină independența: „Cred în justiție dar îmi voi apăra întotdeauna propria mamă înaintea justiției”. Chiar dacă a murit înaintea desăvârșirii independenței noului stat, Albert Camus „a descris Algeria cu privirea unui copil trist”. „S-a legat de Algeria sa ca un naufragiat de epavă și nu a văzut decât un singur țărm: ca această țară să rămână ceea ce a fost mereu pentru el” (Yasmina Khadra).

Drama dezrădăcinării, exodului, incompletei reintegrări în metropolă (citez aici cuvintele din anul 1962 ale lui Gaston Deferre, primar al orașului Marseille, excedat probabil de debarcarea a zeci de mii de *pieds-noirs* în port: „Francezi din Algeria, mergeți să vă readaptați în altă parte!”), senzației lipsei de apartenență și solidaritate, sunt surprinse în cântecele lui Enrico Macias și Patrick Bruel. Am selecționat în mod aleatoriu câteva piese muzicale ce descriu cât se poate de fidel acest aspect, al stărilor de spirit ce nu pot fi mărginite sau influențate de nimeni și de nimic.

Enrico Macias a fost și este unul din promotorii dreptului la amintire, mai exact la amintirea „Algeriei Franceze” ce nu are nimic în comun cu ceea ce oamenii de știință au denumit „blocarea istoriei”. Versurile cântecelor sale vorbesc despre copilăria fermecată dintr-un tărâm a cărui existență a luat sfârșit, dar a cărui amintire nu trebuie obturată. Acesta este mesajul melodiei intitulate *„La France de mon enfance”*/„Franța copilăriei mele”, din care am selecționat câteva versuri, asumându-mi conștient adevărul absolut al dictonului *traduttore tradittore*.....„Franța copilăriei mele/Nu era în teritoriul Franței/Pierdută sub soarele țărmului din Alger/Aceea este Franța în care m-am născut.....Țara mea, pământul meu, alegerea mea/Avea frontiera la Mediterana/Aceea este Franța în care m-am născut...Franța copilăriei mele/Și astăzi plâng pentru că nu mai este/Era atât de franceză, cu toții am uitat-o/Franța, aceea în care m-am născut”.

Același Enrico Macias, în cântecul cred emblematic al generației *pieds-noirs,* intitulat *„J'ai quitté mon pays”*/„Mi-am părăsit țara”, a redat drama celor ce au fost nevoiți să se exileze în Franța metropolitană ....„Soare, soare al țării mele pierdute/Orașe albe ce le iubeam/Fete pe care vreodată le-am cunoscut/Am părăsit o prietenă/Îi văd încă ochii/Ochii umeziți de ploaie/De ploaia bunului rămas/Am privit pentru mult timp/Ai săi ochi ce se retrăgeau/Marea a sfârșit prin a-i îneca/În curgerea regretului”. Este de remarcat mesajul ce răzbate din creațiile lui Enrico Macias, anume refuzul oricărei atitudini revanșarde, după cum spuneam al „blocării în istorie”, al unei victimizări fără speranță. Sentimentul ce se impune este cel sufletesc și cred că în această *cheie* trebuie înțelese versurile din cântecul *„Non, je n'ai pas oublié”*/„Nu, nu am uitat”: „Nu, nu am uitat/Chiar dacă viața mea s-a schimbat/Dar tăcerea este adesea o formă de iubire/Nu, nu, nu/Nu, nu am uitat/Toate aceste chipuri întristate/Dar nu avem dreptul să sacrificăm/Prezentul pentru trecut....Când o furtună acoperă cerul/ Trebuie ca ploaia să se reverse/Înainte de a regăsi sub soare/Dorința de a iubi viața”. Într-un cuvânt: speranță, puterea de a merge înainte, de a conștientiza faptul că istoria este implacabilă, de a rămâne însă loial propriei formări morale și fidel patriei originare. Același sentiment, aceeași stare de spirit, o regăsim și în cântecul lui Patrick Bruel intitulat *„Au café des délices”*/„La cafeneaua delicateselor”: „Amintirile tale se estompează/În înaintarea vaporului/Și a cheiului ce se îndepărtează/Spre o nouă lume/O viață ce se încheie/Pentru o zi ce începe/Reprezintă toate acestea poate o șansă”. Aceeași speranță, cel mai probabil

împlinită, o regăsim într-o altă piesă a lui Enrico Macias („*Paris, tu m'as pris dans tes bras*"/„Paris, tu m-ai cuprins în brațele tale"), în care farmecul și seducția acestui acest oraș inegalabil reușesc să redea zâmbetul unui copil dezorientat, traumatizat, aflat poate „la răscruce de vânturi": „Mergeam de-a lungul străzilor/Ca un copil rătăcit/Eram singur, mi-era frig/Iar tu Paris, tu m-ai cuprins în brațele tale".

Cred că aceste rânduri așternute pe hârtia de scris reușesc să transmită o stare de spirit, aceea în care inima are primul și cel mai important cuvânt, în care sentimentul nu poate fi zăgăzuit de nicio normă, corectă sau nu, dar în care totodată regretul tărâmului fermecat și inițiatic al copilăriei se împletește atât cu voința de a merge înainte, cât și cu înțelegerea faptului că anumite stări de fapt nu se mai pot schimba, iar mersul istoriei este inexorabil. Într-unul din volumele sale, istoricul Benjamin Stora a numit relația ultimelor două secole între Franța și Algeria „o extraordinară aventură de lacrimi și sânge". Aceste cuvinte mă duc cu gândul la o altă melodie, încărcată de sensibilitate și poate tocmai de aceea sfâșietoare (precum iubirea dintotdeauna), interpretată de Charlotte Gainsbourg (fiica unui alt interpret celebru, Serge Gainsbourg). Versurile acestui cântec („*L'un part, l'autre reste*"/„Unul pleacă, celălalt rămâne") sunt edificatoare dacă îmi este permisă această translație între individual și colectiv, între oameni și comunități ce, cu toate tarele trecutului, au capacitatea de a reconcilia două lumi: „Marile iubiri nu mai au motiv de a exista/Când unul pleacă și celălalt rămâne../Nu-și vor uita însă promisiunile/Vor continua să-și scrie la aceleași adrese/Marile iubiri se recunosc între ele/Când unul pleacă și celălalt rămâne". În încheierea acestui articol simt însă nevoia de a reda cuvintele Sfântului Augustin, născut de altfel în Algeria, la Thagaste (astăzi Souk Ahras): „Domnul aude mai bine un suspin decât o chemare".

Ioana Ipati

Să nu ne condamnăm copii!

În secolul, 21 unele dintre cele mai mari probleme ale omenirii sunt comportamentele nefirești ale tinerilor și depresia. Când vorbim despre aceste două subiecte, vorbim în mod implicit de modelele pe care tinerii din ziua de astăzi le au și de impactul acestora în viața lor.

Foarte multe persoane spun că cei mai mulți tineri din ziua de azi nu sunt ceea ce ar trebui să fie, însă câți dintre noi sunt capabili să își asume faptul că acești tineri sunt de fapt copii sau nepoții noștri? Câți dintre noi pot să recunoască sau să înteleagă faptul că ceea ce acești copii problematici sunt, sunt de fapt rezultatul comportamentului nostru față de ei?

Mulți spun că profesorii nu își fac treaba și că profesioniștii nu sunt destul de implicați în educarea copiilor lor, însă oare chiar ar trebui ca un strain să îți învețe copilul să salute și să aibă respect față de semenii lor? Eu consider că aceste elemente de bază sunt de fapt de datoria părinților, bunicilor și a familiei și mai puțin a societăți; dacă vă lăsați copii să fie educați de societate și de alții atunci de ce vă plângeți de repercusiuni? Majoritatea tinerilor ajung adulți cu comportamente nefirești și depresivi tocmai din cauză că nu primesc educație, afecțiune, înțelegere și dragoste în propria familie.

Majoritatea părinților consideră că dacă le oferă bani și bunuri materiale și-au îndeplinit îndatoririle de părinți, însă este tocmai contrariul. Neformând un copil să știe ce să facă cu banii și să îi aprecieze, îl condamnăm, fără să ne dăm seama, la eșec. Asta deoarece în zilele noastre, acolo unde este o persoană cu ceva bani mai mulți apar și anturajele toxice bazate pe comportamente nefirești (limbaj neadecvat, consum de tigări, droguri și alcool). Astfel, prin încercarea noastră de a le oferi copiilor noștrii totul, s-ar putea să nu facem decât să îi condamnăm să aibă exemple negative pe care le transforme în modele distructive.

De asemenea, în ziua de astăzi, am auzit că tot mai mulți oameni au probleme cu depresia, însă eu consider că tot familia este un factor foarte important în această situație, deoarece în ziua de astăzi tot mai mulți părinți fac din proprii copii elemente de comparație în fața lumii. Tot mai mulți părinți își compară copii între ei, copii lor cu a altora și chiar le reproșează acestora că nu sunt ca alții sau chiar ca ei. Eu consider că un copil nu trebuie să fie nici ca alți copii și nici măcar precum părinți lor sau ceea ce aceștia își doresc.

De ce oare copilul ar trebui să fie profesor, medic, inginer doar datorită faptului că copilul vecinului, prietenului sau chiar însăși părinți au aceste meserii? De ce oare copilul nu poate să fie un bun cântareț, actor, mecanic sau orice altă meserie pe care acesta să o practice cu bucurie și în care să se facă remarcat ca un bun profesionist și să nu fie doar o altă diplomă ieșită de pe băncile universităților.

Am întâlnit cazuri în care copii au urmat o profesie impusă de părinți și pe care aceștia o văd ca pe o povară pe care nu o pot duce, ajungând să cadă în depresie. Așadar sunt și eu copil și părinte deopotrivă, însă când copilul meu va crește și își va dori să își urmeze visul într-un anumit domeniu, nu voi face decât să îl încurajez să urmeze domeniul pe care acesta și-l va alege, deoarece cel mai mult în viață contează să faci cu drag și cu dedicație meseria pe care ți-o dorești. Astfel, îți poți dezvolta abilitățile necesare pentru a fi un bun profesionist și un om cu adevărat împlinit în cariera și în viața pe care ți-ai ales-o.

Ideea de bază a acestui articol este să ne încurajăm copii să facă ceea ce își doresc, fără a-i compara și a-i face să se simtă vinovați pentru eșecurile noastre de fapt și nu ale lor. Dacă un copil urmează sfatul părinților și esuează în ceea ce face sau face la un nivel foarte scăzut, eșecul este de fapt al nostru ca părinți și nu a lor.

Majoritatea tinerilor ajung adulţi cu comporta-mente nefireşti şi depresivi tocmai din cauză că nu primesc educaţie, afecţiune, înţelegere şi dragoste în propria familie.

Ciurul și Dârmonul Cenzurii

(urmare din p. 12)

Formatorii de opinie o acceptă energic. Și dacă știu că memoria colectivă e mai șubredă, mai scurtă decât memoria individului, de ce nu fac altceva decât ce fac, adică o ajută să se deformeze? Am cunoscut un preot pușcărizat și rămas marginalizat până-n moarte pentru că a refuzat să ceară reabilitare de la comuniști. A preferat să mucenicească până s-a dus. „Cine să mă asculte și să mă creadă? ", ne-a răspuns mie și lui Petru, când îl îndemnam să-și scrie memoriile. În capela dezafectată a închisorii – spital din Târgu-Ocna, erau depozitate hârdaiele și cârpele de șters pe jos : bucăți de acoperământ al Sfintei Mese din altar și bucăți de stihare. Cum să fi curățat dușumelele cu ele? Asumându-și bătăi, torturi, cruzimi de la gardieni, preotul a furat peticele și le-a cusut sub palton. Cârpele sfinte l-au acoperit, încălzit, păzit. Răsplătirea lui Dumnezeu pentru cine crede. Nu și pentru inenarabilul domn Iulian Bulai, care are cuvinte de ocară pentru „non-fecioara" Maria. O s-o scoată din calendar, iar premierul Câțu îi va continua opera, legiferând, prin ordonanță de urgență, interzicerea parastaselor pentru martiri și eroi?

Istoria se scrie cu sîngele celor morți pe fronturi ori în temnițe, cu lacrimă în schit ori în exil sau cu labele înnodate ale monștrilor puternici?, întreabă Petru Ursache, în *Istorie*, *genocid*, *etnocid*, cu trimitere la „dracul gol", „cu pipă ori cu trabuc în gură, ca semne de identitate". Ușor de recunoscut pentru generația mea, nu și pentru elevii care nu știu mai nimic din istoria românilor. Iar analistul politic Cristian Pârvulescu nu scapă teleocazia să susțină că „românii sunt xenofobi" și câți nu-i cântă în toate strunele. Când se întâmplă ceva rău (și se tot întâmplă), auzi "Țară de c...t!", nu și când câștigă Halep. Ca și cum țara ar fi vinovată.

Demistaliniștii îi apără pe comuniști ca *generoși și naivi*, vituperând ceea *ce* numesc ei fasciști. Dar comuniștii nu sunt cinici? Groza n-a fost cinic? A fost generoasă sau cinică Ana Pauker, numită recentuț *Passionaria Balcanilor*? În istoria noastră, a existat cineva care s-a crezut mai sus de Dumnezeu: „eroina din Codăiești-Vaslui, „harismatica Ana", „oratoarea Ana", „mâna de fier Ana". Și ce isprăvi a făcut ca ministresă! Ghiță Dej a vrut să mi ți-o omoare, că a simțit-o mai deșteaptă decât el. A lăsat-o –vai! – în stradă, i-a luat casa de protocol. Ceaușescu i-a pus-o în brațe lui Valter Roman, să facă traduceri pentru Editura Politică și a tradus. Nu, nimic nu-i mai năucitor decât încercarea de reconsiderare a Anei Pauker, cu mii de morți pe conștiință. Dostoievski îl pune pe Iisus să revină pe pământ și să fie capturat de Torquemada. După ce-l interoghează sever, Inchizitorul îl expediază la ceruri, ca nu cumva să strice temeiurile bisericii catolice. Cât pe ce să-l considere pe Iisus eretic și să-l ardă pe rug. N-am apelat întâmplător la Dosto. Ana Pauker a fost un Torquemada cu fustă. Și câți gazetari de opinie liberă n-a aruncat în gherle „Ana noastră".

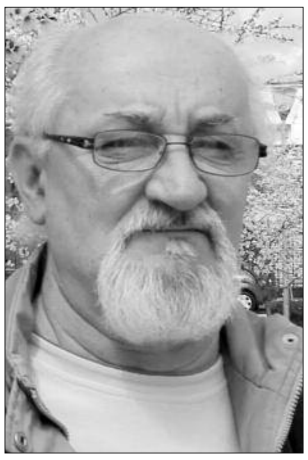
Mă tem că unii dintre raportorii antrenați în Procesul Comunismului le cam calcă pe urme inchizitorilor roșii. Marii intelectuali ai Academiei au fost înlocuiți de semi-analfabeți în proletcultură; în postsocialism, discipolii școlii Boia îi vor înlocui pe istoricii cu carte, dar fără parte, sufocați de noile forme de cenzură, deloc sufocante pentru oportuniști mediocri?

Cele notate aici sunt doar un preambul la o carte puternică, semnată de Dan Culcer: *Cenzura în comunismul real,* în două volume mari, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2015 și 2016.

Iași, 26 iunie, Ziua Drapelului Național

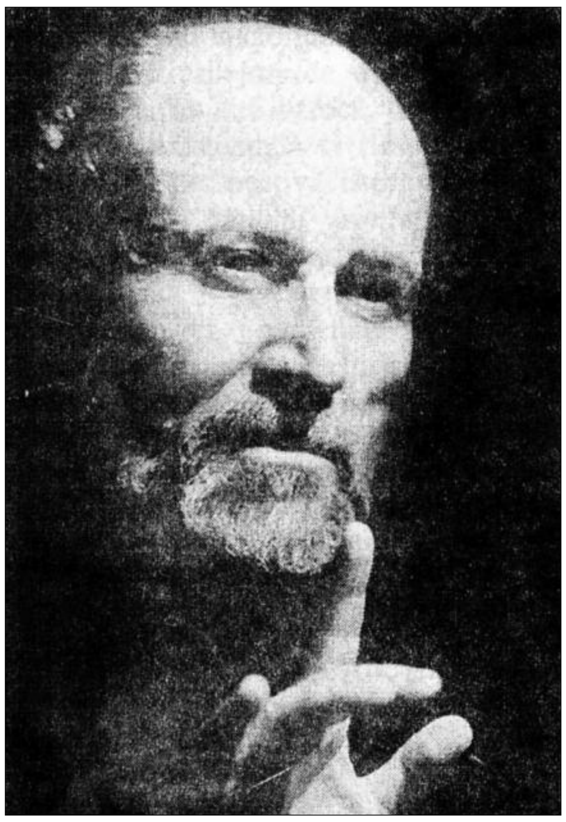
eseu

Aurel Sibiceanu

POVARA LIBERTĂȚII - ION OMESCU UN DESTIN (II)

În anul 1997 mă aflam cu treburi administrative prin București - urma să plec la Paris pentru zece zile și criticul Laurențiu Ulici, pe atunci președinte al Uniunii Scriitorilor, îmi rezolvase chestiunile legate de pașaport, bilet de avion, diurnă, cazare etc. Preț de mai bine de o oră, criticul mi-a vorbit despre volumul II al istoriei sale literare, inedită prin aceea că recupera scriitorii de care înainte de 1989 nu se putuse ocupa pe îndelete din motive varii, mai toate politice. La Paris urma să bat locurile pe unde se întâlneau scriitorii, pictorii, muzicienii, să fac un reportaj despre boema pariziană, ori despre ce mai rămăsese din ea. Spre finele dialogului, Ulici m-a privit șăgalnic și m-a întrebat dacă am o dorință ascunsă legată de vizita mea la Paris? I-am răspuns cinstit: „Aș vrea să-l întâlnesc pe Ion Omescu, i-am citit câteva cărți înainte de 1989, după 1990, o nepoată a lui mi-a povestit tot calvarul trăit de el în comunism, dar nici ea nu mi-a putut oferi date despre cum aș putea să-l găsesc în Paris...” „Aurele, a zis Ulici, am ceva date, dar neconcludente, dacă reușești să-l găsești și să îi iei un interviu, și sumar, ar fi minunat. Omescu trăiește discret, îi place doar atmosfera Parisului, e o plăcere melancolică, se supune benevol unui ciudat masochism... A identificat în opera lui Shakespeare paradigma universală a lumii...” Ajuns la Paris, nu l-am găsit pe Ion Omescu, am găsit, în schimb, trei vechi prieteni – unul din Pitești și doi din București, tustrei refugiați politic în Franța după mineriada din 13-15 iunie 1990. A fost o dezamăgire, prietenii mei, profesori cu o cultură apreciabilă și anticomuniști notorii înainte de 1989, acum erau stângiști, adoratori ai lui Jean-Paul Sartre et compania. Unul dintre ei, Niki, mort de curând și informator „plantat” de Securitate în cercul meu de prieteni, m-a întrebat, într-o cafenea din Montmartre: „Ce dracu faci tu cu libertatea în România, nu vezi că omul este exploatat în continuare, oriunde pe planetă, că trăiești și în afara creștinismului tău funciar?” Mi-am explicat întrebarea lui Niki și stângismul celorlalți doi – tustrei se schimbaseră, intraseră în paradigma franceză și primiseră posturi de profesori în trei licee franțuzești. I-am înțeles ori m-am prefăcut că îi înțeleg. Nu l-am găsit pe Ion Omescu, am găsit doar o Franță de stânga, adoratoare a maoismului, castrismului, leninismului, cheguevarismului, aproape în întregime ateistă, greu de analizat și azi. Peste ani, scriitorul Petre Anghel, de prietenia căruia m-am bucurat din 1980, a scris o istorie politică postbelică a literaturii române, în care mi-a acordat un spațiu discret, pendinte de umila mea activitate subversivă anti-ceaușistă, așa cum a relatat și activitatea Grupului Albaștrii din Pitești și avatarurile lui inimaginabile. Din nefericire, „Istoria...” lui Petre Anghel a fost „beneficiara” unui tratament critic neprietenos, fapt explicabil, câtă vreme, oficial, se cultivă o listă scurtă a opozanților comunismului, mai toți care își fac acum un proiect de trecut! Poate și asta e de înțeles, dar în era post-adevăr, când toate minciunile sunt permise (Dostoievski – dacă Dumnezeu nu există, orice crimă e permisă și chiar necesară), anticomuniștii sunt de-a dreptul nerușinați. Cum să spui că ai fost ostracizat de comunism, când ai beneficiat de burse în Occident, când ai vizitat, cu permisie de la PCR, 100 de orașe ale lumii?

Despre intelectualul de marcă Ion Omescu am vorbit de multe ori cu Petre Anghel și de fiecare dată mi-a spus că destinul lui tragic, într-o epocă a arbitrariului impus de o înțelegere a hegemonilor planetei ar trebui reverberat, poate lumea învață ceva, poate învață smerenia Hristică, ca moștenire a Adevărului care ne face liberi și veșnici... Suntem în august, lună în care admirabilul Ion Omescu a trecut Dincolo... Iată cum apare Ion Omescu în „Istoria politică a literaturii române postbelice”, de Petre Anghel:

„Ion Omescu (26 noiembrie 1925, Arad - 14 august 2000, Paris), poet, eseist și dramaturg. Este fiul Auricăi (născută Știrbulescu) și al lui Cornel Omescu, ambii farmaciști. A urmat, în urbea natală, școala primară (1932-1936) și Liceul *Moise Nicoară* (1936-1944), situându-se în fruntea promoției. L-a ispitit ideea de a fi student în litere și drept, însă atracția pentru teatru dovedindu-se mai puternică, în 1944 se înscrie la Conservatorul de Artă Dramatică din Capitală. Imediat după absolvire (1948) e angajat la Teatrul Comedia, urcând apoi pe scena Teatrului Național din București. O carieră întru totul promițătoare i se deschidea înainte, când, printr-o decizie plină de riscuri, Omescu, împreună cu viitorul scenograf Mircea Marosin, lasă totul și fuge în străinătate. Prins nu departe de Viena, în sectorul sovietic de ocupație, e încătușat și trimis în țară, unde se alege cu o condamnare de 6 ani. Ieșit din detenție în 1953, pleacă la Iași, fiind cooptat în trupa Naționalului. Impresionează de la început prin calitățile de actor (Romeo, Franz Moor) și de director de scenă (un recital Shakespeare, în cadrul căruia îl întruchipa pe Hamlet, visul lui de o viață, a rămas în amintirea celor care au asistat la spectacol). Dar, iarăși, destinul lui Omescu suferă o fractură, tânărul fiind arestat pentru un manuscris lăsat, imprudent, unui prieten. Aruncat în pușcărie, are, după cum reiese din mărturiile camarazilor de suferință, o conduită impresionantă, el susținând moralul celor din jur prin gesturi ce denotau tărie de caracter - dimensiune remarcabilă a personalității sale. Pus în libertate în 1964, hotărăște să-și continue profesiunea de interpret scenic tot la Iași, unde dă relief, prin creațiile pe care le șlefuiește (Nero, din tragedia *Britannicus* a lui Racine, pe care o și traduce, Oreste, Samuel Becket, Bălcescu), câtorva stagiuni. Actor rasat, de tip cerebral, a lăsat un gol prin transferul, în 1968, la București. În 1972, profitând de o invitație la o reuniune de shakespeareologi din Marea Britanie, cere azil politic în Franța. O vreme o duce greu, chiar dacă își găsește, la Academia de Teatru din Maastricht (Olanda), o catedră la care, între 1975 și 1985, predă arta dramatică. În 1974 își luase doctoratul în studii engleze. În 1981 întemeiază în Franța o trupă, *Compagnie Ion Omesco*. La Paris și în orașe belgiene montează piese de Shakespeare, Mrozek etc. În ultimii ani se retrăsese la Aix-en-Provence, unde scria cărți de prețioasă substanță eseistică. Academia Franceză însăși îi recunoaște performanțele, acordându-i în 1988 o înaltă distincție pentru cartea *Hamlet ou la Tentation du possible*.

Versuri, îndeosebi (semnate și cu pseudonimul Oniga), eseuri, piese de teatru a publicat Omescu în „Gazeta literară”, „Viața românească”, „Luceafărul”, „România literară”, „Cronica”, „Teatrul”, „Ateneu”, „Secolul 20”, „Argeș” și „Convorbiri literare". Un patos secret cutreieră poemele cu o aură de indisipabilă tristețe din primul lui volum, *Filtru* (1968). În versuri de cizelură neoclasică, emanând o stare de sonet, freamătă neliniști („ne'nțelese"), melancolii, deziluzii, spaime („auzi cum sună-n sânge târziul unsprezece"), stări depresive bântuite de fiorul plumburiu al transcendentului. Iubirile, de vor fi fost cândva, s-au destrămat, și dacă poetul le invocă e pentru că singurătatea („Murim atât de singuri și o dată" - *Moartea calfei*) face ca spectrul „trecerii" să fie încă mai inchietant sub orizontul unei insuportabile zădărnicii. O mântuire, în noianul acestor risipiri, ar fi în harul primenitor al cuvântului („iar sufletu-mi rămâne de-a pururi în cuvinte" - *Rugăciune către luceafăr*). Din pudoare, trăirile mărturisite în acest monolog elegiac sunt prefirate printr-un filtru livresc, prin care se străvăd și plăsmuiri de mitologie sau din literatură, ce colindă reveriile contemplativului: Ulise, Oedip, Prometeu, Icar, Don Juan, Romeo și Don Quijote. Și Hamlet, de bună seamă. Frapantă în rafinatul eseu *Hamlet sau Ispita posibilului* (1971; cu o versiune franceză mult amplificată în 1987) este pasiunea lucidă a tâlcuitorului, arcuindu-se într-un discurs îndrăgostit. Enigma nefericitului prinț al Danemarcei, înfășurat într-o incitantă ambiguitate, îl fascinează pe hermeneut, care, între incertitudini și revelații, năzuiește a se apropia de „inima misterului". Pendulând „între gândul neînfăptuit și fapta negândită", șovăitorul (pseudo) danez își amână împlinirea proiectului „din deznădejde în fața posibilului". Comentariul, deopotrivă elevat și seducător, atingând o întreagă claviatură (în gamă simbolică, filosofică, psihanalitică, politică), șerpuiește în modulații fine. Într-o sintaxă economicoasă sunt alăturate opiniile neconvergente (care „se ucid una pe alta ca scorpionii strânși sub un clopot de sticlă") ale celor care, cu orgoliu de inițiați, au crezut că posedă „cheia" acestei construcții „doldora de echivoc". Dincolo de oglindirea de sine a analistului („A vorbi despre Hamlet devine în cele mai multe cazuri o spovedanie"), *Hamlet sau Ispita posibilului* este o meditație lipsită de iluzii (despre soartă, despre ființă și neființă), purtând semnul filosoficesc al ironiei. După un periplu spectacular și plin de miez prin epoci diferite, printre personaje ilustre ce s-au perindat pe scena istoriei, Omescu poate spune cu îndreptățire că știe multe despre prințul de Dania. Aproape totul... Și totuși, între agerime și sminteală, adevăratul Hamlet care o fi? Printre vorbe poetice, vorbe încărcate de sarcasm, vorbe plonjând în metafizic, scânteiază undeva o esență scutită de rumoarea incongruentelor? Polisemia eroului constituie singurul răspuns. Spectacolul ideii, montat cu o inventivă artă a compoziției, e atașant și prin plăcerea vădită a cuvântului presărat cu „mirodenii", ca și prin farmecul, de subtile unduiri, al dicțiunii. De un pedantism cochet în aria informației, autorul cultivă formularea de efect, cu o slăbiciune pentru mânuirea paradoxurilor. Dramaturgul și poetul intră, în *Hamlet sau Ispita posibilului,* într-o fericită alianță. Tot astfel în Semnul ironiei (1972), unde sunt analizate, cu o priză mai strânsă la text, piesele shakespeariene Măsură pentru măsură și Coriolan. O punte leagă cele două reliefuri interpretative - ideea de absolut. Și fanaticul Angelo, și impulsivul Coriolan tind spre această himeră ce se boltește cu infinite reverberări și peste povestea lui Hamlet, „cel mai lucid și cel mai tragic dintre eroii shakespearieni".

Și în *Othello, chef d'oeuvre en sursis* (1990), cu un avant-propos de Jan Kott, Omescu, confruntat cu „ambiguitatea" unor personaje „indefinisabile", își probează astuția abordând „poetica incertitudinii" din această „tragedie a incomprehensiunii". Ca și Hamlet („Hamletul meu", „mon Hamlet"), și Prospero din *Furtuna*, „ultimul melancolic shakespearian", e pentru exeget „mon Prospero", și el camuflează o triplă identitate: „Dumnezeu, magician și dramaturg" (*Shakespeare, son art et sa „Tempeste"*, 1993). Temerara cercetare *La Metamorphose de la tragedie* (1978), atacând o pretențioasă temă - „splendoarea și decadența tragediei" - urmărește, cu un complex spirit de sistem, să deceleze categoriile și formele străvechiului gen în zilele noastre. Concluzia se cristalizează într-un dens pasaj sintetic. Tragedia contemporană „se îndepărtează de excepție, sub orice formă, de spectacular, înlocuiește sublimul prin umor, nu recunoaște transcendentul, refuză eroul ca și intriga, reconsideră spațiul, descalifică timpul, ca să ne introducă într-un univers insignifiant, dar cu atât mai teribil, în care discursul și moartea, singurele evenimente, se întâlnesc potrivit normelor unei vechi retorici". E, în toate aceste studii, briante stilistic, grifa unui teatrolog ce începuse, în lumea bună a criticii europene, să-și spună cuvântul.

Eseistul cu gustul „înscenării" de finețe îl conține, într-un fel, pe dramaturg. Teatrul lui Omescu se înfiripă sub semnul „marelui Will" și ar putea fi chiar numit un teatru shakespearizant.

Anotimpurile în poezia Constanței Popescu

Volumul doamnei Constanța Popescu intitulat **Anotimpuri** – *poeme de ieri și de azi* – (Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2021) - beneficiază (pe coperta a IV-a) de o prezentare a criticului literar Nicolae Oprea: „În poezia Constanței Popescu definitorie este maniera de a crea metafore prin îngemănarea concretului cu abstractul, anulând contradicția dintre real și imaginar. Sintagmele create prin procedeul oximoronului sunt generate spontan, în spiritul libertății de expresie proclamate de suprarealiști, artizani ai automatismului psihic/(...)/Confesiunea lirică, cu accente reflexive, este impregnată de dramatism pe măsura percepției acute a duratei efemere sortită ființei. Într-o serie de poeme, autoarea **Anotimpuri**-lor retrăiește aievea succesiunea anotimpurilor vieții ca predestinare”.

În contact cu „un anume dincolo al textului”, *anotimpurile* au, în poezia Constanței Popescu, statutul de *embleme* ale unor realități sufletești tipic feminine: însingurarea, resemnarea („Vorbesc dintr-o insomnie/jumătate de timp furat dintr-un vis,/noaptea ca o pătură grea/aruncată peste ore, peste trupul obosit,/așteptând începuturi./Vorbele mele le bate/limba clopotului spart/din turnul de veghe al îngerilor/pictând drumuri, ferestre și uși./(...)/ Eu, tu, o altă catedrală/în care suntem îngeri fără aripi” - *Suntem îngeri*), visul cu determinări erotice, nostalgia unor vârste ale fericirii, speranța într-un nou și incert început, spaima de acțiunea corosivă a timpului ireversibil etc.

Prezența anotimpurilor în poezia Constanței Popescu trebuie nuanțată. Se poate spune că, de fapt, nu anotimpurile, ca realități naturale exterioare, influențează stările sufletești ale poetei, ci, dimpotrivă, anumite frământări lăuntrice corespund, printr-o simbolică asociere, cu fiecare dintre cele patru anotimpuri: *primăvara* („Mă strânge primăvara asta,/nu s-a născut veselă,/nu-mi cumpără pantofi noi,/străzile nu mai miros a dorință,/tinerii își acoperă bucuriile/cu descântece de iubit,/de trecut din anotimp în anotimp,/printre ploile cu singurătăți/și ferestre fără cuvinte” - *Bucurii cu fața la perete*), *vara* („La școala de vară,/aritmetica se învață/după alte metode./(...)/avem însă resorturi/ matematice și teme pentru acasă/de exersat conștiicioși/înmulțirea cu doi/și mai ales adunarea singurătăților” - *Temă de studiu*), *toamna* („Toamnă cu draperiile pictate/cu alt parfum, în fiecare an,/altă mantră/iar eu cu altă mirare îmi asortez zilele,/pașii mai scurți,/când lumina din privirea-mi/îți deschide diminețile” -*Zilele mici*); „Sunt femeia frumoasă/care îmbracă deseori diminețile,/în cuvinte ușor curbate/(...)/ Sunt acolo când toamnele/își sparg neodihna în gustul amețit,/atrăgând poftele, dăruind speranțe” - *Selfie de toamnă*) și *iarna*: „Lipită de coapsa mea/bucuria zâmbește./Spune-i că iarna e anotimpul /pictorilor pe sticlă și al schiorilor/printre obstacole și că zăpada/are gust de înghețată savurată/la gura sobei, că dragostea/se ascunde de omăt.Timpul bate la geam cu fluturi de nea/și-mi lasă iarna la masă,/îmi ia paharul cu vise/și le îngheață până dimineața./Speriat, copilul din mine,/ridică perdeaua încălzind dorul/cu felii timide de soarele altui anotimp/când toate puteai să le topești/privindu-le” (*Alt anotimp*).

O atare relație a trăirilor intime cu anotimpurile, o relație internă de echivalență, generează o binevenită ambiguitate a textelor poetice. Apelul la anotimpuri este justificat de constrângerile stărilor subiective articulate în funcție de tema abordată și, respectiv, de dorința autoarei de a se face crezută. În acest scop, scriitura ia turnura unor confesiuni specifice jurnalului intim în care sinceritatea – prezentă și în secvențele reflexive – este utilizată ca „instrument de dominație”.

În cele mai bune poezii, confesiunea dobândește, așa cum observa Nicolae Oprea, accente dramatice: „Cuvintele se scriu la fel/doar dragostea nu mai are/litere disponibile,/în marea liniște,/în iarna fără ger/și fără zăpadă,/fardul femilor îndrăgostite,/înnebunite să-și trăiască anoimpul/care le crește pe umeri și le intră/în carne/și sunt mai tinere cu o ninsoare” (*Mai tânără ca zăpada*).

În ultimă instanță, anotimpurile sunt, de fapt, niște fațete ale unui alt anotimp numit „anotimpul răbdării” („Eu, rămânând femeia *anotimpului răbdării*,/când tăcerea caldă mă învăluia”... în poezia *Curățenie de primăvară,* s.n.). Un anotimp cu muchii ascuțite, opus „rotundului” lăuntric tot mai mic și care este acoperit de zăpada tânără și rece, cum spune poeta în aceste frumoase versuri în care este valorificată liric opoziția formală și cea simbolică dintre ceea ce este ascuțit și ceea ce este rotund : „Anotimp cu muchii ascuțite,/opusul rotundului din mine,/tot mai mic, până la punct,/acoperit cu zăpada anevoios/de tânără și rece” (*Promisiuni onorate).*

MIRCEA BÂRSILĂ

Prezența anotimpurilor în poezia Constanței Popescu trebuie nuanțată. Se poate spune că, de fapt, nu anotimpurile, ca realități naturale exterioare, influențează stările sufletești ale poetei, ci, dimpotrivă, anumite frământări lăuntrice corespund, printr-o simbolică asociere, cu fiecare dintre cele patru anotimpuri...

Adolescență și sfârșitul comunismului

(urmare din p. 9)

Tipologia diversităților cu care m-am intersectat și despre perestroika

Mă confrunt deseori cu aceste stereotipuri care tratează lumea din comunism ca pe o masă amorfă, unitară. Mi se pare total nedrept și nociv să tratăm așa situația. Nu doar că nu semănăm de la o epocă la alta, dar nici măcar de la un cartier la altul. Tot aud „în comunism era așa“ – negru, sumbru și recitam toți o poezie. Serios? Care comunism, în ce epocă, la țară sau la oraș, pe care palier social, pe ce stradă, în ce școală?

Eu încerc să fac o topologie doar a diversităților cu care eu m-am intersectat: de la stilistica vestimentară pînă la preferințele muzicale, stilurile de viață, cutumele de grup. E o diversitate care azi pare nebună. Acum, globalizarea a uniformizat totul cum nici Stalin nu visa – toți folosim aceleași haine produse în China și aceleași programe, softuri etc. Trăim o uniformitate totală, ceea ce nu era cazul nostru. În acel sistem politic unitar, controlat autoritar și total, noi trăiam o diversitate destul de complexă. Da, existau clase sociale, pături diverse, ghetouri diverse. Încerc prin diverse povești să arăt cum era stratificată societatea, cum „triburile“, care erau foarte multe, negociau între ele, care erau instrumentele de lucru. Firește că încerc să pun totul în povești.

Ca să revenim la generația sălbaticilor copii dingo: ultimii copii sovietici, „comuniști“. Perestroika ne-a găsit întinși pe asfalt, *pofig*-miserupiști și *gruz*-triști: am abandonat nu doar istoria, ci am devenit un abandon existențial. Perestroika a repornit istoria, a accelerat timpul și ne-a aruncat într-o altă dimensiune: vechii idoli se năruiau și veneau noii idoli sclipitori care ne-au cucerit și devorat pentru totdeauna. S-a declanșat ceva nebun – ca în *Matrix*. Am luat toți o pastilă. Ce se va întîmpla vom afla în anii ’90: într-o altă carte.

Însă în acest context are loc un transfer foarte straniu al unor obsesii din trecut spre noi și spre viitor. Poate au ieșit atavismele la suprafață? Din acel universalism și umanism comod, brusc încep să iasă noi identități: o explozie de identități. *Pofig*-ul și *gruz*-ul, indiferența și tristețea s-au umplut de speranță și dorințe. O speranță nebună. Planeta se pregătea să iasă de pe orbită.

Apar noii idoli și zei împărțiți de mine în trei mari categorii, trei mari zeități: Religia, Națiunea, Capitalul. O explozie a fenomenului religios incredibilă. Dar e vorba de o religiozitate diferită, un soi de mistică stranie. Eu ironizez puțin situația: nimeni nu mai avea habar de Lenin și Marx, însă toți știau toate divinitățile lumii, nimeni nu mai știa *Manifestul Comunist*, însă toți recitau Hare Krishna și *Tatăl nostru*. La televiziunea centrală seara se dădeau emisiuni cu guru nr. 1 al URSS – Kașpirovski – un soi de vraci taumaturg. În țara ateismului, în ’89, toți erau în transă mistică. La orele de seară, orașele erau pustii: erau în transa lui Kașpirovki – acest Rasputin al epocii *Perestroika*. Imperiul s-a dizolvat sub un asediu mistic ca în *Maestrul și Margareta*.

Urmează explozia identităților naționale, o altă identitate la limita mistică: toată lumea și-a redescoperit brusc identitatea etnică. Totul s-a spart în 1.001 de naționalități, care mai de care „mai aleasă“. Urlam pe stradă: „Treceți, batalioane române, Carpații“. Cîntece, poezii, icoane, neam și sînge. Era ca într-o transă totală, redescoperirea puterii sîngelui.

Iar ultimul element a fost și cel mai puternic: credința dementă în capitalism. Chiar am o poză celebră cu un afiș pe care scrie: *Capitalism – te rog să ne ierți pentru tot, vino și ne salvează!* Un strigăt religios. Era divinitatea supremă pentru care eram dispuși la orice sacrificiu. Estul se oferea ca o ultimă transfuzie de sînge proaspăt pentru noul idol – Capitalul. Vampirul tandru – cum cînta NAU – avea să ne sugă nu doar sîngele, ci și mințile și sufletul. Mistica banilor, ca în secolul al XIX-lea, revine, doar că acum are o forță teribilă. Mi-e foarte greu să înțeleg această trecere, au fost declanșate în noi niște mecanisme mistice colosale. Societatea și-a ieșit efectiv din minți. A fost ca o transă socială totală. În ’89, noi credeam în orice, cu excepția comunismului. Ce a urmat este deja subiectul următoarei mele cărți, *Generația canibală*, unde încerc să povestesc ce s-a întîmplat cu acești „copii dingo“.

În *Sălbaticii copii dingo* încerc să descifrez această ruptură imensă care a avut loc în timpul adolescenței noastre. Am scris toate astea mai ales cu gîndul la copiii noștri care devin adolescenți. Pe noi, adolescența ne-a prins în *Perestroika* – zece vieți în trei ani –, pe ei i-a prins în pandemie, stînd în casă.

Acum, globalizarea a uniformizat totul cum nici Stalin nu visa – toți folosim aceleași haine produse în China și aceleași programe, softuri etc. Trăim o uniformitate totală, ceea ce nu era cazul nostru. În acel sistem politic unitar, controlat autoritar și total, noi trăiam o diversitate destul de complexă.

Lucian Sârbu

Europa: o idee, sau un racket cu mușchi?

...ce impresionează în mod deosebit la Fusaro este ușurința cu care jonglează cu termenii filosofici și cu care își sprijină argumentațiile proprii pe ideile unor mari gânditori din trecut. Este greu să-l așezăm într-o anumită tradiție filosofică deoarece gândirea lui seamănă mai degrabă cu o uriașă pânză de păianjen țesută pe umerii multor gânditori de orientări și din epoci dintre cele mai diverse...

Uniunea Europeană este sărbătorită în fiecare zi în discursul dominant de la București de parcă momentul aderării din 2007 ne-ar fi adus nouă „lapte, carne, brânză, ouă", după cum ziceam pe vremuri în jocurile de copii. Cu toate acestea, în Europa aceea care mai gândește și altfel decât în porunci și ucazuri dictate de la Bruxelles, curentul așa-zis „eurosceptic" ia din ce în ce mai mult avânt. Mai întâi a fost „Brexitul" englezilor, dar curente eurosceptice importante există în mai toate țările mari ale Uniunii: în Franța (Le Pen), în Italia (Salvini) și chiar și în Germania, unde partidul „Alternativa pentru Germania" reușește să ocupe un spațiu electoral destul de important. Confruntați cu o asemenea creștere masivă a euroscepticismului la nivel european noi, ca români, nu înțelegem mai nimic, fiindcă elitele noastre dominante, care monopolizează discuțiile din spațiul public, sunt trup și suflet favorabile „construcției europene". Suntem nevoiți, astfel, să apelăm la autori străini pentru a putea înțelege care e problema cu Europa de azi. Ce este, dom'le, cu acești eurosceptici care sperie mapamondul?...

Diego Fusaro (n. 1983) este un tânăr filozof italian al cărui eseu intitulat *Europa și capitalismul. Pentru o redeschidere a viitorului*, recent tradus în limba română și publicat la Alexandria Publishing House, poate să ne răspundă la cele mai multe întrebări. Eseul lui Fusaro a apărut inițial, în Italia, chiar în martie 2020, cu alte cuvinte chiar la începutul actualei pandemii și este construit în mod specific în jurul ideii de depășire a actualei „construcții europene", pe care Fusaro o vede drept un „lagăr" supus teologiei capitalismului dur și mecanismelor reci și impersonale ale piețelor. Pentru tânărul filozof italian marea problemă a Uniunii Europene este că „politicul a ajuns să se subordoneze economicului", ceea ce face ca orice încercare de căutare a unui viitor mai bun să fie futilă și chiar pasibilă de o dură reprimare, deoarece economicul - reprezentat de capitalismul pur și dur al piețelor - nu poate accepta narațiuni alternative fără a risca să piardă controlul asupra realității. Parafrazându-l pe Leibniz, am putea spune că din perspectiva lui Fusaro problema principală a cetățeanului european de azi nu este că ar trăi, probabil, în cea mai bună dintre lumile posibile *acum*, ci *că este forțat* să trăiască în cea mai bună dintre lumile posibile *acum*, fără să i se ofere (sau să i se accepte) nevoia de a căuta o lume *și mai bună* pentru viața lui *de mâine*.

E de la sine înțeles că una dintre ideile pe care Fusaro ține să le combată cu virulență e aceea a „sfârșitului istoriei", promovată la începutul anilor 1990 de autorul american Fr. Fukuyama. „Sfârșitul istoriei" nu ar fi decât o idee totalitară, de care capitalismul are nevoie pentru a-și impune dominația completă asupra prezentului și a viitorului. În opinia mea, la Fukuyama - care, la modul cel mai concret, era un simplu funcționar, un birocrat al puterii imperiale de la Washington, nu un gânditor veritabil - aveam de-a face doar cu o substituire ieftină a mult-așteptatei stări paradisiace a „comunismului" sovietic cu starea concretă a neoliberalismului învingător al elitelor occidentale. Fusaro remarcă însă foarte corect că de fapt această idee ieftină de „sfârșit al istoriei" elimină din istorie fix ceea ce este bunul cel mai prețios: timpul, istoricitatea! „În cadrul unui regim temporal caracterizat de fanatismul economic care trebuie să se gândească ca fiind etern, iremediabil și, în final, ca sfârșit al istoriei, nu există spațiu pentru dimensiunea *viitorului*, pentru *practica* transformatoare, pentru categoria ontologică a *posibilității* și pentru planul *istoricității.*" (p. 60) Capitalismul contemporan manifestă o virulență deosebită pentru uciderea ideii de viitor similară cu credința bolșevicilor că dincolo de paradisul comunist urma eternitatea... Dar fix această virulență a neacceptării posibilității narațiunilor „altfel" face din actualul regim neoliberal un alt(fel de) totalitarism, unul pe care europenii nu l-au (re)cunoscut până acum deoarece nu mai are chipul și asemănarea totalitarismelor zăngănitoare de arme, secere și ciocane din secolul XX, dar pe care cei mai exasperați dintre ei încep să-l recunoască drept ceea ce este cu adevărat. „Actualul prezent economic nu mai are nevoie de *un viitor diferit* ci are în vedere, pur și simplu, *eterna reproducere a aceluiași prezent* îndeplinită la viteză tot mai mare, în concordanță cu creșterea tot mai vertiginoasă a profitului." (p. 107) Pentru Fusaro ieșirea Europei din impas nu se poate face fără ca politicul - care este prin definiție purtător de *idealuri*, adică de așteptări de viitor - să nu recapete controlul asupra economicului. Aici este cheia înțelegerii așa-zisului „euroscepticism" pe care-l privesc cu dispreț elitele noastre de pe Dâmbovița: acesta nu pretinde reîntoarcerea oarbă a Europei la perioada granițelor naționale, ci readucerea în prim-plan a Europei ca *idee de viitor*, nu ca racket cu mușchi al unui anumit oarecare mod de producție *favorizat de prezent*.

Dacă ar fi să aleg un capitol central al cărții, acesta ar putea fi, probabil, „Cele trei figuri dialectice ale capitalismului" (p. 117-126), în care autorul își propune să descrie dialectica internă a capitalismului din secolul XV până astăzi. Cheia capitalismului este propensiunea acestui mod de producție către nelimitat: acumulări nelimitate, creșteri de profit nelimitate etc. Teza - sec. XV-XVIII - este dominată de lupta pentru eliberarea de sub feudalism și ceea ce Marx numea „acumularea primitivă de capital". Acum se pun bazele capitalismului ca *metafizică a nelimitatului*. Antiteza - sec. XVIII-XIX - este perioada în care capitalismul își inventează opusul, clasa proletariatului. Proletariatul însuși luptă pentru nelimitat, sub forma emancipării universale (a tuturor și a orice). Multiplele contradicții interne ale capitalismului se caracterizează prin diversele revoluții și lupte ale proletariatului. În cele din urmă sinteza - din 1968 încoace - este faza capitalismului târziu care începe odată cu... agitațiile din mai 1968 care, conform lui Fusaro, nu au reprezentat altceva decât momentul de cotitură în care contradicțiile istorice își încep disoluția și capitalul își impune dominația finală prin intermediul formei-marfă sau, cum ar zice Marcuse, prin reducerea omului la unica dimensiune a consumului. „Totul devine marfă și economicul devine unica sursă de sens, în forma monoteismului pieței." (p. 125)

Fusaro folosește pe scară largă termeni cvasi-religioși (cum e și acest „monoteism" al pieței) atunci când caracterizează capitalismul contemporan care domină pe scară largă Europa (lumea occidentală în general) deoarece vrea să sublinieze ideea de fanatism, de talibanism al pieței fără de care capitalismul contemporan nu poate subzista. Dar ceea ce impresionează în mod deosebit la Fusaro este ușurința cu care jonglează cu termenii filozofici și cu care își sprijină argumentațiile proprii pe ideile unor mari gânditori din trecut. Este greu să-l așezăm într-o anumită tradiție filozofică deoarece gândirea lui seamănă mai degrabă cu o uriașă pânză de păianjen țesută pe umerii multor gânditori de orientări și din epoci dintre cele mai diverse: începând cu Platon (al cărui mit al peșterii este evocat la pag. 41 într-un argument despre libertatea individuală ca reflectare a adevărului și ca parte a libertății sociale) și terminând cu Fichte, Hegel, Marx, Heidegger, Marcuse sau Gramsci. Cititorului nespecializat multiplele referințe filozofice i se pot părea de-a dreptul năucitoare, făcând pe alocuri din lectura eseului *Europa și capitalismul* un adevărat exercițiu de anduranță, pentru că e greu să prinzi mizele fiecărui capitol, chiar ale fiecărei fraze, dacă nu știi măcar tangențial de ce sus-numiții (și nu numai) sunt importanți ca filozofi. Fusaro însuși, ca elev al lui Vattimo (marele filozof italian al postmodernismului), amestecă pe alocuri atât elemente vattimoniene (v. fragmentul despre „ambiția sistemului de a suprima diferențele", p. 32) cu reale momente de frondă ale discipolului împotriva maestrului. Una peste alta, totuși, lectura este extraordinar de productivă pentru orice intelectual critic dotat chiar și cu un minim bagaj filozofic. Personal, sper că în viitor vom continua să avem acces, prin traduceri de bună calitate, la lucrările acestui interesant filozof italian care promite să devină un nume de referință printre gânditorii secolului XXI.

cronici

UN EVENIMENT EDITORIAL: "TREISPREZECE"

De la *Trenul de noapte* n-a mai apărut o carte de proză tematică, semnată de autori contemporani dedicați genului. Volumul a ieșit zilele astea de sub tipar la *Litera*, în colecția *Biblioteca de Proză Contemporană*. Treisprezece scriitori semnează povestiri în registru fantastic, abordând varii teme, de la hibridul monstruos la granița labilă dintre viață și moarte ori la condiția de fantomă prinsă între lumi. Străzi, orașe halucinante, studenți înainte de examen ori copii prinși într-o realitate iluzorie. Nu lipsesc nici dialogurile peste timp: o replică inteligentă dată lui Gogol, un mesaj trimis lui Saramago, o despărțire de Kafka. Unii dintre autori au scris mai multe povestiri, alții au spus totul într-o singură poveste. Cei treisprezece prozatori sunt (în ordinea apariției în volum): Pavel Nedelcu, Bogdan Răileanu, Iulia Micu, Lucian Mîndruță, Mihai Ene, Cosmin Leucuța, Doina Ruști, Tudor Ganea, Alexandru Trușcă, Mihail Victus, Octavian Soviany, Iulia Pană, Radu Găvan.

Iată ce scrie Andreea Apostu în prefața cărții: „Cu texte care explorează registre diverse ale fantasticului, de la rescriere parodică la mit, creștinism medieval, viață de după moarte și supranatural gogolian, *Treisprezece* nu poate decât să trezească și să mențină cu ușurință atenția cititorului."

D. R.

IGOR MITORAJ. ARTĂ ȘI SUFERINȚĂ

Suferința umană, capcanele și tulburea ei nemăsură, suferință a minții, suferință sufletească, suspin, oftat, de multe ori, geamăt - ale trupului condamnat la distrugere și la pieire – iată temele de reflecție, materializate în lucrări de for public, ale sculptorului polonez IGOR MITORAJ.

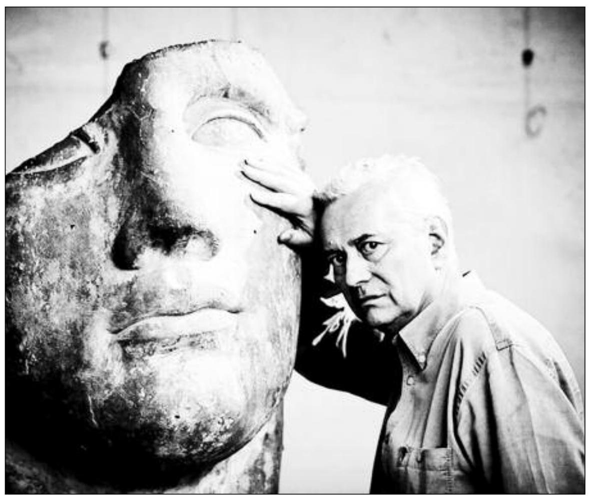
Fie că este vorba despre teracotă, bronz sau marmură, compozițiile lui lasă, acolo unde sunt amplasate, umbra unor uriașe interogații: ”Ce se întâmplă?”, ”Ce necunoscută și tristă necesitate adună cioburile acestea de ființă sub ochii noștri?”, ”Doare adânc, înăuntru, ceva, deși nu știm ce anume și nici de când!”, ”Suntem jumătăți, sferturi, fragmente de trup, de fapt? Și dacă așa suntem, există posibilitatea să devenim întregi vreodată?”

Cam pe aici roiesc și se macină cugetările. Igor Mitoraj crede, așa cum crede în Dumnezeu, în frumusețea unică, mistică a Suferinței. În viziunea lui, Suferința este una dintre căile de acces pe tărâmul Conștiinței Depline.

Da – este convingerea artistului – așa arătăm în realitatea despuiată de mistificări, de iluziile unei lumi dresate să-și filtreze drastic și să-și eticheteze emoțiile, să le transforme în convenții, în reguli mai presus de firea omenească. Armonia întregului e un ideal. Tânjim după ea în vis, în basme, în rugăciune, când ne îndrăgostim, când construim ierarhii. Adevărul, insuportabil pentru cei mulți, este că ne trăim viețile ciuntiți, desfigurați, schilozi, amputați. Numai că tristețea acestui parcurs îndurerat începe, la un moment dat, să pâlpâie, să lumineze. O tristețe cumva disociată, o dedublare a suferinței din icoane. Un tipar care și-a ars limitele și care, nemaiavând ce să consume, cum să se hrănească, încremenește pur și simplu. Dincolo de el, nu mai există nimic. Greu de crezut, pare să spună Igor Mitoraj, dar suferința poate ajunge, în anumite circumstanțe, să facă pace cu ea însăși. Aceasta este clipa pe care o surprinde ochiul, de care se fixează, se atașează, ignorând, cu bună-știință, supliciul de până la ea.

Igor Mitoraj a trăit între anii 1944 – 2014, în Polonia și în Franța, la Paris, cu un popas de un an, în Mexic. A absolvit Academia de Artă din Cracovia și este deținătorul unora dintre cele mai importante distincții, acordate de statul polonez. Printre lucrările sale, se află și statuia Sfântului Ioan Botezătorul, care împodobește Biserica Santa Maria degli Angeli e dei Martiri din Roma.

DENISA POPESCU

Sindromul picioarelor neliniștite

(urmare din p. 5)

venit la cabinet un domn, inginer de profesie, cam la vreo treizeci de ani. Atletic, sănătos, sportiv, soție frumoasă și doi copii. Deodată însă a simțit că inima lui dă rateuri. Senzație de sufocare, urmate de anxietate până la atacuri de panică. L-am trimis la Dăbulescu, crezând că e de la cap, că dereglările cardiace sunt somatizări ale unei probleme mintale. Nici pomeneală. Cu această ocazie, m-am gândit că poate inima lui încearcă să transmită ceva, că fibrilațiile, aritmiile, palpitațiile sunt semnalele ei, ba nu, semnele, cuvintele, frazele prin care încearcă să vorbească, să spună ceva – un mesaj imposibil de descifrat pentru că nu avem codul, limbajul, programul în care este criptat. Îl priveam neputincioasă să-l ajut, vedeam că inima lui dădea din mâini și din picioare și eu nu știam ce vrea, ce încearcă să zică. Ieri am aflat că tânărul inginer a murit. Infarct!

Dăbulescu aruncă străfulgerări ironice pe sub sprâncenele groase. Într-adevăr, acum, după vorbele Paulei, și lui Traian îi era evident că urechile lui se lățiseră simțitor în ultima vreme de parcă ar fi vrut să-și găsească, pentru orice eventualitate, și alte puncte de sprijin în afară de capul psihiatrului care, cine știe din ce motive, li se păruseră a fi un teren nesigur.

- Copilării, spuse el, voit savant. Tânărul pe care mi l-ai trimis, Ionescu, parcă – Dumnezeu să-l ierte, nu știam că a murit –, suferea poate de o boală ereditară, nedescoperită încă pentru că nu a fost suficient timp. A venit prea târziu. Dar dacă facem o corectă anamneză, nu doar individuală, ci și familială, cu antecedentele părinților, bunicilor, unchilor și mătușilor vom găsi, cu certitudine, explicația suferinței lui cardiace și deci a decesului așa-zis prematur. Nu există boli fără cauze și nici morți subite. Totul are o explicație rațională. Iar mintea organelor, Paulo, e o prostie pentru care poți să te iei de mână cu domnul Stanciu. Cine știe ce hibă genetică e ascunsă în noi – care la unii mai devreme, la alții mai târziu – se manifestă, iar nouă ni se pare cu atât mai aberantă cu cât se manifestă mai târziu pentru că societatea ne-a băgat în cap că avem un „drept la viață” – ha!, ha!, ha! – auzi, un drept la viață... Știți de ce mor copiii așa de ușor? Pentru că ei nu știu nimic despre acest fantasmagoric „drept la viață”, ei nu se luptă pentru drepturile lor, mor fără agonie. Ei bine, dacă ni se spune că acești copii că mor pentru că suferă de o boală genetică – suntem și noi liniștiți – sigur, mai mult sau mai puțin înfuriați pe nedreptatea naturii sau a lui dumnezeu – dar liniștiți pentru că ni se pare cât se poate de plauzibil și rezonabil ca o deviație genetică să nu-ți permită să trăiești mult. Un mutant trebuie să dispară cât mai repede și regretul nostru că a murit un copil este balansat de satisfacția că s-a împlinit o lege dreaptă. Însă dacă am trecut peste proba de foc a copilăriei, ba chiar a adolescenței, am ajuns la vârsta maturității – nu mai suntem dispuși să acceptăm atât de ușor, ba chiar deloc necesitatea geneticii. De acum avem un „drept la viață”, am trecut peste toate cumpenele și capcanele dezvoltării, ne-am validat, credem noi, ca ființe viabile, așa că explicația genetică, valabilă în cazul bebeilor și a copiilor, nu mai ține și în cazul nostru... Suntem mai proști decât bătrânii noștri care deși habar nu aveau despre genetică spuneau cu seninătate despre aproape orice fel de moarte biologică „i-a sunat ceasul”. Și înainte de inventarea ceasului „atât a avut de trăit.” Sau „i s-a termiant firul vieții”. Știau că sfârșitul oricărei vieți – dacă moartea nu este brutală, ba deseori chiar dacă este brutală - este înscris în adâncimile neștiute ale începutului ei. Cine ascultă cu adevărat izvorul poate auzi în el valurile mării.

- Tocmai asta e, interveni Traian Stanciu, ceea ce numești tu deviație sau mutație genetică poate că nu exprimă decât voința unei părți de a se individualiza în răspăr față de celelalte, de a-și exprima o voință proprie, de a se elibera de o ordine anonimă unde joacă un rol pe care nu ea l-a ales. Nu uita că organismul este un compus, un agregat, o confederație de state care rămân împreună doar pentru că și atâta vreme cât fiecare dintre ele are un interes în a se integra în respectiva uniune. Dar dacă acest interes dispare sau dacă se trezește – prin cine știe ce memorie absconsă – amintirea unei alte ordini din care a făcut parte, inactuală azi, dar pe care simte deodată o nevoie irepresibilă să o refacă pe cont propriu, de una singură...

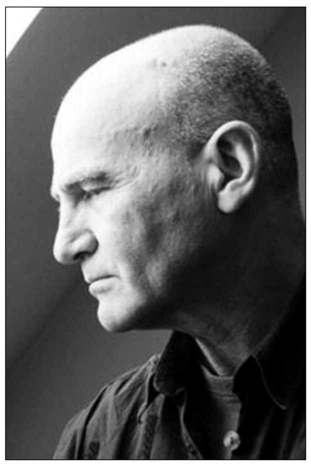
Ca să spun pe șleau la ce mă gândesc: sindromul picioarelor neliniștite este o asemenea amintire? Nu a fost omul zeci de mii, sute de mii de ani o ființă migratoare, un nomad ce bântuia lumea de colo-colo, fără să stea locului mai mult decât îi impunea o nevoie sezonieră? Casa pe pământ este o invenție mult mai recentă decât cortul. Neocortexul nostru caută „imobilul” și proprietatea, în vreme ce amigdala ne împinge să ne deplasăm continuu, poate de-aia oamenii își schimbă locuințele atât de des și, dacă nu-și permit, măcar își mută mobilele în casă. Da, ăsta e compromisul pe care-l facem: nu ne putem stabili într-un imobil dacă obiectele din el nu sunt mobile, mobilele pe care le mutăm de colo colo pentru a ne da iluzia că nu stăm în același loc.

Sindromul picioarelor neliniștite – a existat dintotdeauna și istoria bolilor îi consemnează permanența – nu e altceva decât nevoia de mișcare – reprimată, ca să nu zic suprimată, de noul comandament al imobilismului, proprietății și sedentarismului. Nomadul din noi e pedepsit și e tratat ca bolnav de medicina politică; da, da, medicina este și a fost dintotdeauna politică, nu doar economia și geopolitica.

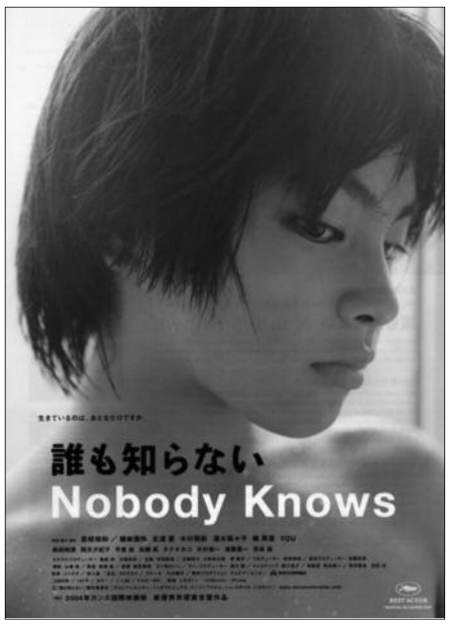
Discursul lui Traian Stanciu fu întrerupt de intrarea directorului medical al policlinicii care, instalându-se în capătul mesei, făcu ca toate capetele să se întoarcă spre el. Însă cuvintele generalistului fuseseră ascultate cu atenție de câțiva dintre medicii aflați în preajma grupului celor trei, căci în timp ce acesta perora își ridicaseră ochii din dosarele din fața lor, cercetându-l atent și părând că așteaptă să încheie ca să spună ceva...

Alexandru Jurcan

Mama Godot și valiza-sicriu

Locuiești într-un imobil și nu știi ce se petrece în apartamentul vecin. Oamenii se claustrează tot mai mult într-un egoism asumat. Patru copii stau clandestin într-o locuință închiriată de o mamă iresponsabilă (care declară doar un băiat, iar ceilalți sosesc în valize mari, misterioase). Care mamă lasă o scrisoare și dispare în căutarea altui iubit. Un fapt real, divers, din Japonia, 1988, transformat în film de laboriosul Hirokazu Kore-Eda în 2003. L-a găsit pe Yuya Yagira de 12 ani pentru rolul băiatului Akira. Bombă! La Cannes, Yagira primește premiul masculin de interpretare. Prima oară în istoria festivalului se acordă importantul premiu râvnit unui copil. O dată-n viață! După vreo cinci ani, Yagira se ceartă cu familia și... ajunge în spital: supradoza de droguri. Un asemenea premiu poate debusola, nu? Totuși, el își revine și joacă în diverse filme, să fim așadar optimiști!

Filmul se numește *Daremo Shiranai/Nobody Knows/Nimeni nu știe* și se oprește la tema abandonului, fără tentă vizibil moralizatoare, fără patos. Deși regizorul nu e...disperat, spectatorul empatic ar fi capabil să sară pe ecran și să se implice, să ajute patru copii părăsiți. Hirohazu știe să mute accentele cu premeditare genială: cireși înfloriți, cratița apetisantă (e deja un clișeu tonic în filmele sale), mișcarea străzii, podul, terenul de sport... Băiatul Akira a preluat toate responsabilitățile. Are o privire greu de catalogat, maturizată forțat pe solul unei inocențe uluitoare. Trebuie să-și calculeze ultimii bani, să procure hrană. Li s-a tăiat curentul, dar și apa. Numai el poate ieși în oraș, e singurul... declarat. Mama nu mai vine, însă speranța persistă. Nici Godot nu mai apare în celebra piesă a lui Beckett. Cu toate acestea suspansul e asigurat. Copiii așteaptă, muncesc în casă, ba plantează și flori în ghivece. Tot un fel de optimism, nu? Psihologia infantilă e temeinic redată, la fel și frumusețea relațiilor fraterne, unite în instinctul de supraviețuire. Izolare, marginalitate, copilărie pierdută, într-o Japonie a indiferenței generale. Regizorul e un adevărat magician în mijlocul copiilor pe platou, un *connaisseur* impecabil.

Mereu așteptăm să se întâmple ceva spectaculos, ignorând frigiderul gol, super-civilizația adesea vitriolantă ori faptul că băiatul cel mic a început să mănânce hârtii. Să vândă rochiile mamei? Akira știe unde sunt tații (fiecare copil are alt tată!), le cere bani, dar fiecare are probleme, se disculpă stupid, de felul „eu am folosit prezervativ, nu e copilul meu!”. Claustrare. Diferențe sociale. O fată din lumea celor bogați, descinsă în locuința copiilor. Desfășurări fără melodramă, dar cu paroxism în final. Am scris și în titlu, dar las surpriza, desigur. Că tot ziceam că nu se produceau drame (nu era de ajuns abandonul găunos?), nimeni nu-i descoperea, nu-i ataca, etc., iată finalul revelator, în tușe subversive, acolo unde trec avioanele deasupra valizei în care o copilărie a încetat să mai spere.

La Cannes, Yagira primește premiul masculin de interpretare. Prima oară în istoria festivalului se acordă importantul premiu râvnit unui copil.

arte

Mihai Barbu

O poveste din Cartierul de Est cu epilog pe Valea Frumoasei sau...

Despre alegerea numelui și despre soarta eroului în literatură și-n viață

S-a născut la Petrila și mi-a spus că tatăl lui, miner, a fost atât de fericit că avea un băiat... Nu știa ce nume să-i dea și, de bucurie, luând un pahar de pălincă, l-a întrebat pe primul trecător de pe stradă: „Cum te cheamă?” „Desideriu!”

Susana Fântânariu

La nedeie, și femeile și bărbații joacă și bârfesc. Când bârfesc, momârlanii zic că “se râd” sau că “își află râs de cineva”. Miezul petrecerii era jocul, adică dansul popular numit învârtita. Muzica era asigurată de un fluieraș (zicător la fluier) și, ulterior, mai spre zilele noastre, de un saxofon.

De ce pe Ion D. Sîrbu îl cheamă Desideriu și cine e cel ce i-a dat nume

Pe când era copil, cei din Colonia petrileană îl strigau Fery. N-a știut niciodată de ce. Mai târziu, a salvat o găină care părea că vrea să se sinucidă. Și-a prins capul între două lațuri de gard și, doar datorită intervenției sale hotărâte, găina a supraviețuit. Prietenii de joacă l-au batjocorit zicându-i Găină, cei de la liceu, care făceau latină c-un popă catolic, i-au zis Galina, iar de la Galina la Gary n-a mai fost decât un pas. Dacă primele două apelative îl indispuneau în mod vădit, varianta a treia i se părea chiar acceptabilă. Dar prenumele care îl definea exact a fost Desideriu. Pentru că Sîrbu, în toată viața sa, și-a dorit ceva de care nu a avut parte. “Numele meu e Dezideriu, toată viața am fost un doritor, nu de puține ori numele acesta - în cazărmi și în pușcării - se scria, printr-o ironie transcedentală - Derizoriu”. Tatăl său a fost unicul fiu al lui Nicolae și Maria Ursu și era la a cincea generație de mineri. Părinții săi, moți veniți în Vale de prin Crișcior și Gura Barza, au mai avut cinci fete și un băiat. El era Feciorul. Fetele se numeau Olga, Reghina, Aurelia, Clara și Cornelia. Toate s-au măritat cu unguri și cu nemți. Clara și Reghina s-au măritat cu nemți, iar celelalte cu unguri. Când se întâlneau toate neamurile pe la sindrofii, nunți, botezuri sau înmormântări parcă se convoca, vorba bătrânului Sîrbu, Internaționala socialistă. Ca sindicalist, a fost unul din organizatorii, în 1919, primei nedei a României Mari. Aceasta s-a ținut la Livezeni, acolo unde se întâlneau Jiul de Est cu Jiul de Vest pentru a curge, împreună, cu forțe reunite spre Marea cea Mare. La nedeie a fost din cale-afară de frumos: nici n-au terminat popii cu slujbele că s-a și încins bătaia. S-au bătut românii cu ungurii, regățenii cu ardelenii, ortodocșii cu greco-catolicii, catolicii cu reformații, muncitorii cu domnii, socialiștii vechi cu socialiștii noi. De fapt, la nedeile din Valea Jiului, singurele bătăi adevărate, cu învingători vremelnici și victimele tradiționale (sau colaterale), erau între momârlani și barabe. Momârlanii erau țăranii locului, iar barabele (cuvântul e un derivat de la nemțescul bahn arbeiter/ muncitor la căile ferate) erau cei veniți de pe tot cuprinsul Imperiului Austro-Ungar să construiască necesarele căi ferate și să scoată cărbunele din măruntaiele Văii. Iar dacă se întâmpla să nu fie nicio barabă prin preajmă, bătăile tradiționale aveau loc între momârlanii din Slătinioara și cei din Coasta sau Lunca, între cei din Dâlja Mare și cei din Dâlja Mică sau între cei din Sălătruc, Boțoni și cei de pe Maleia. Combinațiile erau multiple și dacă ar fi să generalizăm vom zice că se băteau, în general, generoasele gazde și nepoftiții lor oaspeți. Meniul era fix, conform tradiției, varză acră (curechi) fără carne, dreasă cu untură de porc, ciorba de oaie și păsatul, un porumb râșnit, fiert și dres cu brânză de oaie. Țuică și vin. Bucatele se fierbeau toată dimineața în căldări mari de tuci și de aramă. Petrecerea, nedeia, urma după ce toată lumea a mâncat bucatele, slujite de popă, și după ce a închinat, fiecare, un pahar de tărie. La nedeie, și femeile și bărbații joacă și bârfesc. Când bârfesc, momârlanii zic că “se râd” sau că “își află râs de cineva”. Miezul petrecerii era jocul, adică dansul popular numit învârtita. Muzica era asigurată de un fluieraș (zicător la fluier) și, ulterior, mai spre zilele noastre, de un saxofon. Cântecul de fată bătrână e presărat de un amar și trist regret cu ecouri ce vin tocmai din Ronsard: “Eram tânără și mândră/ Și-o țineam mereu flămândă/ Acu-mbii pe orșicine/ Dară nu-i trăbă la nime!“ Atunci când se întâlnesc, “Momârlanu’ și baraba/ S-apucă de făcut treaba” și că “Momârlanu’, mai fălos,/ Puse bărăboaica jos/ Și i-o-nfipse pe din dos!” Sau că “Pe la noi pe după șură/ Pătrunjelu-i pân-la p...lă” și că ar fi bine să “Tune dracu-n pătrunjel“ că “Nu mă pot p...șa de el“. Alternativa era apocaliptică sub raport fizic: “De scot coasa să-l cosesc/ N-am unde să mă chircesc/ C-o căzut gardul în jur/ Și-acum stau tot gol la c...r !“ La momârlani, proprietățile erau strict delimitate (și strașnic apărate, generație după generație), dar amorul liber n-are opreliști când ritualul erotic o impune: “Uiu-iu pe dealu’ lung/ Mă sui pe-un cal porumb/ Mă sui pe el călare/ Și plecai la mândra-n vale/ Sări gardul cu urzici/ Îmi făcui c...ru’ bășici/ Sări gardul de nuiele/ Îmi făcui c...ru’ vergele!“ (Am reprodus, pentru urechile mai fine, “minciunile” cele mai benigne...) Bărbații strigau “minciuni” însoțite de tropăituri, urmate de chiote sălbatice. Femeile n-aveau dreptul să-și exprime și ele, prin alte “minciuni”, constatările lor hazlii despre unul sau altul dintre bărbați. Ele se puteau exprima doar soto voce, adică una la urechea alteia. Ni se pare util să precizăm că fiecare comesean venea, la nedeie, cu tacâmurile lui de-acasă. Am insistat pe descrierea acestor obiceiuri dintr-o lume paralelă Coloniei petrilene pentru că, după ce a terminat cu intrările în subteran și după ce și-a predat, după un ultim șut, lampa, bătrânul Sîrb pleca de acasă cu zilele, apoi cu săptămânile, în vandră, pe la momârlani ajutându-i, din greu, la muncile câmpului.

Cine putea fi Alesul care i-a dat nume noului născut din familia Sîrbu?

Să fi fost, oare, Avram al Sofiei, un flăcău tomnatic, șchiop, cu ochii ca păcura, aflat în căutarea unei ape mari, albastre și necurgătoare? Bătrânii care voiau să-l oprească pe tânărul puternic și frumos, cel care voia să plece în lume ca să-și caute norocul? Cei, ca mine și ca tine, care au învățat mai mult să tacă și să doarmă dacă pot? Cei de la popicărie care atunci când vin la arenă aduc cu ei, pe lângă bere, și un patefon? Ortacii care, odată ajunși la porțile Împărăției cerurilor, îl întreabă pe Sfântul Petru ce fel de Rai îi ăla în care nu-i acolo nici un cârciumar? Cei săraci cu duhul care nu vor afla niciodată ce le mai fac nevestele când ei nu sunt acasă? Cei care au trudit toată viața în fundul pământului? Omul cel mândru și bogat? Sau cel învățat? Primarul așezării? Stăpânul tuturor minelor? Cel mai bătrân miner? Cel mai bătrân neamț? Salca baci, cel mai bătrân și mai credincios cantonier din toată Valea Jiului? Cel ce a trăit în puricăria oltenească și a venit în Vale? Inginerul Devay, cel cu ochii roșii ca al iepurilor de casă? Doctorul Branga, care te îndopa cu penicilină? Dolfi, cel care se scobea în nas și se uita în sus? Domnii ingineri care îmbrăcau niște veste colorate, care-și puneau monoclul pe nas și aveau mustățile răsucite-n furculiță? Domnii din Petroșani care cumpărau din Petrila zmeura culeasă la Jigor, Galbina și Sasu? Fisher, portarul Școlii de muzică de pe strada Franciscanilor nr.2? Fotbalistul pitic care sâsâia și sărea într-un picior atunci când stropi de sânge îi picurau în praful uliței? Frantyk, cehul zurliu și într-o dungă, biciclistul fantastic care se avânta și prin noroaie? Frizerul Vasinka care îi așeza minerului Vasile firele rebele de păr, care tot spre cer se țineau? Golgoț, bătrânul care cânta la trompetă și iubea, ca pe ochii din cap, hulubii, sticleții și mierlele albastre? Nyaradi Zoli, cel cu mustață mare și cu un ochi puțin mai verde decât celălalt? Gugulescu, cel ce părea a fi ministrul Invățământului și, din acest motiv, râdea într-una, ca prostu’? Guran Ilie, cel cu succes la femei și cu o limbă otrăvită, pe măsura lor? Hodovanski, cel socotit a fi mai bun cântăreț de prin împrejurimi? Îngerul alb, cel care are cheia cu care se putea deschide Poarta lumii? Kobler, care îți făcea niște dinți cum nici în America nu se fac? Măgarul aprozarului, care din spate aduce cu directorul minei iar din față are o mutră de ziarist din București? Mutul care se uită cum zboară vulturii pe sub stâncile Petrilei și ale Roșiei? Musafirii directorului Wetzel? Oamenii din Petrila care clatină din cap când unul dintre minerii bătrâni o ia spre munte ca să moară acolo? Jumătatea de oraș care știa că Vasilică a rămas corigent la istorie? Jumătatea de oraș care nu știa că Vasilică a rămas corigent la Istorie? Pantelimon Eracle, profesorul care dădea meditații, pe 500 de lei pentru două ore, dar se ambiționa să scrie și poezii cu rimă și mesaj? Românii care au întors armele contra nemților? Rușulan, bătrânul care purta bretele la nădragi și mustățile după moda austro-ungară? Sami, cârciumarul evreu, care le dădea minerilor pe datorie și ascundea caietul să nu-l vadă și curioasele lor muieri? Wetzel, directorul, cel care semăna ca două picături de apă cu Franz Iosef, ce avea ceas de aur la vedere, doi favoriți și vorbea numai nemțește? Bătrânul popă catolic? Ori cel ortodox? Bărbații de încredere? Birjarul Mișka? Celebrul popă naturalist Kneipp? Zippenfennig, rotund și roșu ca un pepene grecesc, neamțul care credea că toate bolile din lume se trag de la gazele din mațul gros? Cucuruz, cel mai bun trompetist din Petrila? Dirijorul Horacek?

Doctorul Nagy? Inginerul Cărăușu? Kerekeș, un dobitoc care-i anunță pe copiii din Petrila că Moș Crăciun nu există? Militarii care, de când lumea, az îs cu Tanda, mâine-s cu Manda, trăiască ai noștri? Prietenii Mihăilă, Jumanca, Fluieraș, Biro sau Gârbovan? Nando Pittini, un revoluționar și un anarhist? I-am trecut în revistă pe toți. Nici unul dintre ei nu era un Dezideriu. Nando era petrileanul bun la toate. Era posesorul unei tocile cu care ascuțea cuțitele bucătăreselor, dentist amator, era cel care înrăma icoane, fabricant de pitici pentru grădinile de trandafiri ale directorilor, scamator, hipnotizator, inventator al mașinii de cusut nasturi, al briceagului cu 30 de lamele, îmblânzitorul ursului românesc, inventatorul fumului care stârpea, instantaneu, ploșnițele, veșnicul și fericitul becher/ burlac al Petrilei. Când se îmbăta striga, cât putea de tare: “Viva Italia!” și “Viva la liberta!” iar lumea se făcea că nu-l aude...

Când s-a născut băiatul lui Sîrb Ioan, Nando Pittini...

...i-a expus fericitului părinte teoria lui potrivit căreia cei mai reușiți copii sunt cei făcuți în afara oricărei iscălituri la primărie sau la biserică. Era o teorie empirică, marca Pittini, ce nu se baza, încă, pe nimic concret și nici pe niște cazuri celebre. (George Călinescu și Mateiu Caragiale ar fi fost două dintre ele, dar Nando nu le aflase încă...) Domnul Sîrb a râs, cum a râs de fiecare nerozie marca Pittini, și l-a lăsat în plata Domnului. După vreo zece ani, Nando, fidel credinței sale, cum că nimic nu-i mai scump decât libertatea, a plecat în Spania și a murit acolo, nu ca un marinar pe un vas alb, cum și-ar fi dorit, ci ca un biet soldat, ieșit, de capul lui, în tranșee. Acasă, fericitul domn Sîrb a continuat să se cinstească singur, apoi a continuat cu vecinele din Colonie. Era faimos pe toată strada de felul cum făcea el crampa, băutura aceia tare din alcool cu care se stingea zahărul ars. Era bucuros că are un urmaș și că-l va chema Ion. Dar voia să-i mai pună băiatului său și un al doilea prenume. Toți din neamul lor aveau unul singur și el voia să fie, acum, mai cu moț. Le-a spus celor din jurul său că va ieși în stradă și că-l va întreba pe primul om care-i va ieși în cale cum îl cheamă. Zis și făcut. A făcut câțiva pași pe strada Ferdinand și i-a apărut, dintr-o dată, în față un domn înalt, îmbrăcat la patru ace, cu cămașă albă și cravata asortată cu șosetele iar pe cap avea îndesată o pălărie neagră, cu borurile largi, marca Torcatoru Țicu. Părea a fi un fel de Fernando Pessoa, picat din cer direct din Lisboa. Doar el mai folosea haina lungă, strânsă pe corp, și costumele de croială anglo-saxonă făcute de meșterii cei mai scumpi din capitală. Folosea cravatele - flutur, negre sau gri, ca să se potrivească cu toate costumele lui închise la culoare. Sau, când renunța la cravată, își încolăcea în jurul gâtului eșarfe, tot negre și ele. Era sărac dar nu a căutat niciodată un croitor ieftin. *Mâine voi deveni și eu cel care a încetat să mai treacă pe străzile de aici, cel pe care ceilalți îl vor evoca vag cu un: oare ce s-a ales de el? Nu moartea mi-o doresc, nici viața; ci acel altceva ce strălucește în străfundul neliniștii ca un diamant posibil. Cer nemărginit, cer albastru, cer apropiat de misterul îngerilor. Lasă-mă să dorm, lasă-mă să uit, stăpână a Proiectelor incerte. Restul e al Destinului...* Pessoa avea ochelari ovali și o mustață firavă, triunghiulară, care-i defineau o fizionomie inconfundabilă. Omul nostru din Petrila avea ochiul stâng acoperit de o pânză neagră legată la capete de un șnur care-i brăzda fruntea în diagonală. “Cum vă numiți, domnule dragă?” Omul cu înfățișare distinsă, de pirat proaspăt lăsat la vatră, a fost nedumerit de acea abordare directă. “Mă numesc Sîrb Ion, sunt meșter și șef de sindicat la mină. M-am lăudat tuturor doamnelor de pe strada noastră că o să-i dau numele primului bărbat care-mi va ieși în cale și vreau să mă ajutați să mă țin de cuvânt...” Sîrb Ion se descurca cu ușurință în toate cele trei limbi ale Coloniei (româna, maghiara și nemțeasca, în ambele lor forme: și cea de la mină, și cea de la Casină, vorbea și cânta în ele). “Deszo, Deszo mă numesc!” Adică Dezideriu, a zis în sinea lui fericitul tată și a continuat conversația cu misteriosul domn în ungurește. I-a mulțumit și a alergat, într-un suflet, la primărie ca să-și declare, repede, băiatul până nu va uita cum îl va chema...

Ajuns acasă, pe bătrânul Sîrb a început să-l frământe acea frază...

...și, mai ales, ce-a vrut să-i spună, de fapt, italianul Pittini. Cei mai reușiți copii sunt cei făcuți în afara oricărei iscălituri? Oare așa să fie? Apoi a uitat cu desăvârșire de ea și s-a luat cu treburile de zi cu zi. Dar n-au trecut nici o mie de zile de la întâlnirea cu Italianul că se și întoarce de pe front Iosef Stehlick, primul soț al Ecaterinei Sîrbu, despre care lumea știa că-i mort pe frontul rusesc. Ecaterina se considera văduvă de război cu un copil orfan de tată, Leopold Stehlick. Când l-a cunoscut pe Ion Sîrbu, i-a povestit totul, s-au iubit și s-au luat din dragoste. Morții cu morții, viii cu viii, viața mergea înainte. În 1922, pe când Dezideriu avea deja trei ani, Iosef Stehlick se întoarce de pe front, viu și nevătămat. Prin urmare, Nando Pittini avusese dreptate: Dezideriu a devenit un copil din flori și, urmând logica Italianului, urma să devină unul dintre cei mai reușiți copii. Din Petrila? Din România Mare? Din Lumea cea largă? Viitorul ne va spune la timpul potrivit. Lucrurile, în acest neașteptat triunghi conjugal, s-au aplanat după o cuvenită explicație minerească. Ecaterina divorțează de primul soț și îl ia pe cel de-al doilea. Demersurile oficiale n-au fost simple și, pentru a se descurca în acest hățiș legislativ, Sîrbu Ion îl angajează ca avocat pe domnul Petru Groza din Deva. Onorariul nu era deloc mic dar avocatul i-a garantat că va duce procesul la bun sfârșit, mulțumind, la final, toate părțile. Iosef Stehlick devine, astfel, un om liber, Sîrbu Ion e un om însurat, a doua oară, cu aceeași femeie. Ecaterina, fostă Stehlick, redevine Sîrbu, iar Dezideriu, după un scurt intermezzo juridic, devine din copil născut din flori, floarea cea rară a noii familii. Tot în 1922, vine pe lume și Irina, unica soră a viitorului scriitor. Și cum nimic nu-l mai reținea pe dl. Stehlick prin Petrila, el își răpește propriul copil, care avea aproape 10 ani, și emigrează tocmai în Brazilia. În acea vreme, marea țară sud-americană era destinația favorită a minerilor din Petrila, atunci când minele treceau la concedieri masive. Acolo nu-i priește clima și spațiile imense așa că-și lasă copilul în grija Johanei, o soră a fostei neveste, și începe să umble creanga prin lumea largă. Când a simțit că i se apropie sfârșitul s-a întors în Banat ca să moară acasă. (Poldi, când i-a venit vremea, s-a însurat cu o nemțoaică venită, ca și el, din Ardeal și care i-a dăruit patru copii: trei fete și-un fecior. L-au botezat Jose, în cinstea lui Ion Sîrbu, cel care l-a crescut atunci când era mic.) Mai târziu, omul cu un ochi lipsă i-a devenit cumnat. Deszo era un mare povestitor. Sîrbu de la el știa vechile povești minerești. *Să simți totul în toate felurile/ Să ai toate opiniile/ Să fii sincer contrazicându-te de la un minut la altul/ Să te detești pe tine însuți într-o totală libertate a spiritului/ Și să iubești lucrurile cum l-ai iubi pe Dumnezeu...* i-a zis Deszo lui Dezideriu, atunci când au intrat pentru prima oară, împreună, în fundul pământului. Sfatul era minunat dar nu mai știa exact dacă era sfatul lui, a lui Pessoa sau, poate, al lui Alvaro de Campos. Deszo îmbătrânise și, înainte de a-și lua rămas bun, îi lăsase lui Dezideriu lampa aia cu care, de-acum, trebuia să ajungă singur la destinație.

...i-a expus fericitului părinte teoria lui potrivit căreia cei mai reușiți copii sunt cei făcuți în afara oricărei iscălituri la primărie sau la biserică. Era o teorie empirică, marca Pittini, ce nu se baza, încă, pe nimic concret și nici pe niște cazuri celebre.

Epilogul de pe Valea Frumoasei, la Bradu Strâmb

După venirea comuniștilor la putere, parcul din Petrila nu s-a mai numit Theodorescu, după numele celui care l-a făcut, ci Dr. Petru Groza, avocatul din Deva care a ajuns, între timp, prim-ministru. Lumea s-a întrebat de ce oare oficialitățile locale au schimbat numele parcului și ce legătură avea doctorul Petru Groza cu Petrila. Din păcate, cel care le-ar fi putut da oarecari lămuriri, italianul Pittini, a murit ca un erou în războiul civil din Spania. Așa a considerat Dezideriu, în calitate de scriitor, c-ar fi trebuit să sfârșească un om pentru care libertatea era idealul suprem. În realitate, potrivit d-nei Irina, sora scriitorului, Nando Pittini, după ce a ieșit la pensie, s-a retras în munți și a avut în grijă cabana lui Sadoveanu de pe Valea Frumoasei. Când a ieșit din pușcărie, Dezideriu a vrut să facă, împreună cu nepotul său Dorel, o excursie în Munții Șurianu. Voia să simtă aerul tare al

înălțimilor și să urmărească, în zare, linia sinuoasă, deal-vale, a orizontului. Zis și făcut. Când cei doi excursioniști petrileni au ajuns la Bradu Strâmb, bătrânul Pittini a uitat (sau s-a făcut c-a uitat) că Scriitorul l-a trimis în Spania să lupte alături de republicani și că, la un moment dat, l-a și omorât. Iar el, ca un bun petrilean, l-a lăsat pe Dezideriu să doarmă, o noapte, chiar în patul lui Sadoveanu. Să vadă și el cum e atunci când *Sadoveanu, filorus,/ Stă cu c...ru' spre Apus/ Ca s-arate Apusului/ Care-i fața rusului...*

SFÂRȘIT (literar-artistic)

reportaj

Mariana Şenilă-Vasiliu

NAZISMUL ȘI ARTA (III)

Göbbels voia să dea aparență de libertate creatoare draconicului control exersat de el prin „Camera de cultură” înființată în septembrie 1933. Ea cuprindea secțiile literatură, teatru, muzică, arte frumoase, radio și presă, cărora li s-a alăturat, în 1938, secția pentru cinematografie a cărei supervedetă a fost Leni Riefensthal, realizatoarea a două filme emblemă pentru regimul nazist: „Triumful voinței”, realizat în 1934 cu ocazia Congresului partidului de la Nürnberg, și „Zeii stadioanelor”, turnat cu ocazia Olimpiadei de la Berlin din 1936.

În nici jumătate de an de la instalarea lui Hitler în funcția de cancelar, naziștii au pus mâna pe toate instituțiile statului, controlându-le la sânge și reorganizându-le conform „Die Neue Ordnung”. Cultura și arta n-aveau nici ele cum să scape controlului și imixtiunii noilor veniți. Orice formă de rezistență din partea scriitorilor și artiștilor a fost înfrântă, iar vocile individuale reduse la tăcere. Insul căruia Hitler i-a încredințat misiunea de a se ocupa de toate astea, dar mai cu seamă cu propaganda, a fost Joseph Göbbels. Din momentul când a avut „revelația” privind doctrina nazistă prezentată de Hitler într-unul din discursurile lui „cuceritoare”, și până la sinuciderea sa în aprilie 1945, Göbbels a rămas neclintit și ndezlipit de Führer. Până și copiilor săi le-a pus nume care începeau toate cu „H”, numele mentorului său politic: Helga, Hilde, Helmut, Holde, Hedda și Heide. Ferran Gallego, în volumul intitulat „Oamenii lui Hitler”, vorbește despre Göbbels ca „genialul manipulator”, ca „regizorul minuțios al spectacolului prin care este (era) promovată ideologia lui Hitler” și ca imagine a regimului din poziție secundă, după Hitler adică. Ca ministru al Propagandei, Göbbels a fost pentru nazism un fel de Sf. Paul pentru creștinism, dar pe dos, promovând antisemitismul, antibolșevismul, susținând sub toate formele ideologia hitleristă, politica de război, încurajând prin discursuri mincinoase încrederea în victoria finală a Reichului chiar și în momentele când devenise evident că Germania pierdea războiul. Göbbels a fost un ghem de paradoxuri. La început s-a dorit un „producător de cultură”: și-a susținut teza de doctorat în literatură intitulată „Wilhelm von Schutz dramaturgul. Contribuție la istoria dramei școlii romantice”. Lucrarea a fost coordonată de profesorul, evreu, Friederich Gundolf, iar una din iubirile lui de tinerețe era și ea evreică. Antisemitismul cel mai violent a fost una din caracteristicile discursurilor sale ca ministru al Propagandei. În visurile de tinerețe s-a vrut scriitor, lucru atestat de romanul „Michel” și de „Iuda Iscariot”, dar tot el a dispus în 1933, la scurt timp după numirea sa ministru al Propagandei, alcătuirea listei cărților interzise și rugurile cărților din universitățile germane. A fost impresionat de pictura expresionistă germană și agrea lucrărilor acestora, până când Hitler s-a încruntat la vederea unui tablou de Nolde atârnat pe peretele casei sale. Din acel moment, Göbbels a devenit cel mai mare prigonitor al artei moderne începând cu excluderea operelor artiștilor moderni din galeriile de artă, închiderea unei expoziții a pictorului norvegian Edward Munch și terminând cu rugul artei degenerate din 1937. Prețuia operele cinematografice ale rușilor/ sovieticilor, precum „Crucișătorul Potemkin”, capodoperă a cineastului evreu Serghei Eisenstein, dar asta nu l-a împiedicat să epureze cinematografia germană de evrei, îngăduindu-i totuși talentatului regizor semi-evreu Fritz Lang să-și continue activitatea în favoarea naziștilor. De unde se vede că „evrei” erau doar cei de care nu se puteau folosi, că uneori evreitatea sau nonevreitatea era decisă nu de naștere, ci de interesele regimului nazist (a se vedea cazul galeristului Gurlitt).

Göbbels voia să dea aparență de libertate creatoare draconicului control exersat de el prin „Camera de cultură” înființată în septembrie 1933. Ea cuprindea secțiile literatură, teatru, muzică, arte frumoase, radio și presă, cărora li s-a alăturat, în 1938, secția pentru cinematografie a cărei supervedetă a fost Leni Riefensthal, realizatoarea a două filme emblemă pentru regimul nazist: „Triumful voinței”, realizat în 1934 cu ocazia Congresului partidului de la Nürnberg, și „Zeii stadioanelor”, turnat cu ocazia Olimpiadei de la Berlin din 1936. Pentru excepționalele lui calități cinematografice, celui de-al doilea film i s-a acordat, cu ocazia Expoziției Internaționale de la Paris din 1937, premiul suprem. În Germania nazistă filmele erau prețuite nu doar pentru calitățile lor artistice, ci, mai cu seamă, pentru modul în care ilustrau ideile național-socialiste. Or, se știe că Hitler și Göbbels erau „fanatici ai cinema-ului” (L. Richard).

Organizarea pe **kamere** a domeniilor mai sus arătate, care aveau menirea de a controla politic pe artiști, era inspirată din sistemul uniunilor de creație de tip sovietic, care avea același scop: supravegherea creatorilor și îndrumarea lor în scopul alinierii la politica dictaturii bolșevice. Metoda zisă organizare, în realitate de control a artiștilor în uniuni de creație este tipică dictaturilor, ea a fost aplicată după război țărilor din lagărul socialist, ba și îndepărtatei Cuba a lui Fidel Castro. Cum organizarea pe kamere nu i s-a părut îndeajuns, Göbbels a instituit cenzura, un fel de plasă deasă prin care nu-i putea scăpa nimic.

În timpul Congresului criticii, sub egida Kamerei de cultură (decembrie 1935), într-un discurs ținut de președintele Federației presei, s-a emis opinia conform căreia critica, indiferent de gen, practicată până la acea dată, era nocivă și ca atare trebuie... criticată. De noua critică! Și că „punctul de vedere al artei în sine”, artă pentru artă, nu este sustenabil în doctrina național-socialistă. Arta ca și critica sunt amândouă în slujba unui ideal superior, idealul onoarei naționale și al unei culturi cu adevărat germane. Cu alte cuvinte, arta și critica nu trebuie să fie la îndemâna oricui, că ele trebuie musai să se supună punctului de vedere oficial cel nazist cu alte cuvinte. „Nu este deloc exact că poporul ar vrea să știe orice. **Numai intelectualii sunt curioși. În ce privește poporul, acesta dorește ceva cu totul diferit: vrea să poată să creadă și să fie guvernat”. Sic!** Această din urmă opinie face din popor doar o masă de manevră menită să înghită pe nemestecate și să se supună politicii culturale generale dictate de sus, de la nivelul Ministerului Propagandei. La nici un an de la Congresul Criticii, la 27 noiembrie 1936, Göbbels a semnat o ordonanță prin care vechea metodă critică era suprimată, cu alte cuvinte odată cu noua metodă critică era instaurată, oficial, cenzura. Nu că ea nu ar fi existat dintru începutul instaurării „Noii ordini”, ci doar că până în 1936 nu fusese la vedere și nu se recunoscuse prezența ei. O singură problemă rămasă în discuție între veșnicii inamici, Joseph Göbbels și Alfred Rosenberg: care dintre ei are drept de decizie privind operele de artă cenzurate. În calitate de ministru al Propagandei, Göbbels a pretins că epurarea era de resortul său, pe de altă parte, prin statutul major pe care îl avea Rosenberg, acesta avea drept de... jaf în teritoriile ocupate. La Paris, de exemplu, Rosenberg a fost autorizat să confiște orice lucru de valoare istorică găsit în biblioteci și în alte locuri, iar această autorizare a fost imediat extinsă la operele de artă. (R. Manvell și H. Fraenkel). De remarcat este ordinul dat de Hitler, asemeni multor altor ordine ale acestuia, fusese emis cu aproape jumătate de an înaintea invadării Franței la 14 iunie 1940. (Armistițiul a fost semnat la 22 iunie 1940 în localitatea Rethondes, departamentul Oise, în același loc și în același vagon în care reprezentanții Germaniei învinse au semnat armistițiul din 1918. Rece, imparțial și cinic, Pierre La Rochelle nota în jurnalul său: „Și așa în comuna Rethondes, lângă Compiegne (n.n.), soldatul învins în 1918 (german, n.n.) i-a pus jugul soldatului învingător (francez, n.n.) în 1918. Lovitura e simetrică”.

Necesități de ordin structural al istoriei au determinat împărțirea în epoci delimitate temporal: Antichitatea de la..., Evul Mediu de la..., Renașterea... Epoca modernă e și ea cuprinsă într-o anume durată, deși se ridică și destule bâlbâieli privind timpii istorici. În fine, contemporaneitatea... Tot așa se petrec lucrurile și cu nazismul care ar fi durat din ianuarie 1933 până în mai 1945. În realitate, epocile se întrepătrund, din cea veche multe trec în noua perioadă și aceste pasaje, cum sunt numite ele în pictură, continuă să funcționeze de-a lungul întregii istorii a omenirii. Iorga, cu capacitatea lui uriață de pătrundere a evoluției istoriei a intitulat unul din tratatele sale „Bizanț după Bizanț”. În cazul nazismului titlul unui tratat corect istoric ar putea fi intitulat „Nazism înainte de nazism”, și asta pentru că esența a ceea ce avea să devină doctrina Partidului se regăsește încă din 1921, când Hitler a devenit membru cu carnet în regulă al acestuia și chiar mai devreme. Evoluția a fost rapidă, în iulie, Hitler a fost înregistrat ca membru a ceea ce avea să devină NSDAP, în octombrie fuseseră deja create trupele de asalt sub conducerea lui Ernst Röhm, iar în noiembrie 1923 a avut loc puciul de la München pus la cale de Hitler și generalul von Ludendorff. Puciul oficial nazist împotriva culturii, literaturii și artelor a avut loc sub conducerea noului ministru al Propagandei, iar punctul său forte a fost crearea Kamerei de cultură la 22 septembrie 1933. Ce a urmat poate fi numit pe bună dreptate „soluția finală” în artă, literatură și cultură. Ea a anticipat cu un deceniu (1943) decretarea și aplicarea „soluției finale” pentru exterminarea evreilor, dând astfel dreptate spuselor poetului Heinrich Heine cum că „acolo unde sunt arse cărți, în curând vor fi arși și oameni”.

Încotro se îndreptau opiniile politicienilor germani de dreapta, s-a văzut încă dinaintea Primului Război Mondial, în 1913, când în Parlamentul Prusiei au fost luate vehement luări de poziție împotriva artei moderne, a expresionismului de fapt. Parlamentul a votat în unanimitate cele decretate, nici măcar un singur membru neopunându-se aberantei hotărâri. Douăzeci de ani mai târziu, în 1933, ele au devenit politica oficială incriminatorie cu privire la artă, literatură și cultură. Ba, între timp, fusese creată și „Liga pentru apărarea culturii germane”, organizație de extrema dreaptă, intrată sub oblăduirea ideologului nazist Alfred Rosenberg, veșnicul dușman și concurent politic al lui Göbbels. În fapt, Rosenberg a

fost, pare-se, chiar fondatorul ei. De Paște 1930, într-o manifestare ținută la Weimar sub președinția lui Wilhelm Frick, deci cu trei ani înaintea instaurării oficiale a nazismului la putere, a fost votată o moțiune care solicita măsuri energice contra „influențelor nefaste asupra poporului în domeniul teatrului, literaturii, a artelor și arhitecturii". În plus, un buletin difuzat de membrii asociației îi denunța în mod special pe toți „corupătorii" artei germane: Erich Kästner, Kurt Tucholsky, Thomas Mann, Bertolt Brecht, Georg Grosz, Wasili Kandinsky etc." (apud L. Richard) Simțind din timp ce urma să se întâmple, o serie de oameni de litere și artiști au emigrat încă din 1933, fie în SUA, fie în alte țări considerate sigure pentru ei, ba chiar și în URSS-ul lui Stalin. A fost cazul cunoscuților scriitori Bertholt Brecht, Alfred Döblin, Lion Feuchtwanger, Alfred Kantorowicz, Emil Ludwig, Heinrich Mann, fratele său Thomas Mann, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1923, Klaus Mann, fiul mai mare al lui T. Mann, Erich Maria Remarque, Anna Seghers, Kurt Tucholsky, Stefan Zwig și încă destui alții. La fel, au emigrat pictorul Georg Grosz și regizorul Max Piscator. Emigranților le-a fost ridicată identitatea națională (vezi cazurile Feuchtwanger, H. Mann, K. Tucholsky, A. Kerr).

La reacțiile violente a „drepților" din Liga pentru apărarea culturii germane, stânga politică avea să reacționeze cu promptitudine. Așa se face că la începutul lunii februarie 1933, stâlpii de afișaj din centrul Berlinului au fost acoperiți cu un afiș-apel la unitate semnat de graficiana Kathe Kolwitz și Thomas Mann. Afișele n-au rezistat decât trei zile, după care au fost rase. Gestul celor doi nu avea să rămână nepedepsit de autoritățile naziste proaspăt instalate la putere, la numai două săptămâni de la eveniment, K. Kolwitz și Th. Mann fiind obligați să părăsească „Academia prusacă de arte". Odată cu ei, de bunăvoie și în semn de solidaritate, a demisionat și arhitectul Hans Poelzig. A urmat „remanierea" prestigioasei academii, pictorul Otto Dix la rândul său fiind dat fără din funcția de profesor pe care o deținea la academia din Dresda. Ca și Paul Klee, de altminteri, demis și el tot în 1933 de autoritățile naziste din postul de profesor de la Academia din Düsseldorf. În 1933, evreul Albert Einstein fuge în SUA, urmat și de alte personalități ale științei și culturii din Germania. Celebra și avangardista școală „Bauhaus", a fost închisă la presiunile lui Göring în aprilie a aceluiași an. O lună mai târziu a avut loc sinistrul autodafé al cărților din toate universitățile germane, nu doar cel de la Berlin, exemplul cel mai cunoscut. După nicio altă lună, printr-o ordonanță a Ministerului Propagandei, recte a lui Göbbels, toți evreii care lucrau în industria cinematografică au fost dați afară, după care a venit rândul presei.

Desantul de emigranți din cultura și literatura germană de stânga nu s-a oprit în anul 1933, dar fără îndoială a fost cel mai masiv și semnificativ prin greutatea valorii lor. A fost și cazul arhitectului Mies van der Rohe care a fost demis la cererea noului președinte al Academiei prusace de arte, un oarecare Max von Schillings. Același, a cerut și demisia lui Emil Nolde. La nici măcar o lună, ba chiar mai puțin, noi și noi ordonanțe semnate de fostul romantic Göbbels se prăvăleau asupra culturii și literaturii, a oricărei forme de manifestare intelectuale și artistice din Germania nazistă. Și nu doar asupra lor. La 14 iulie au fost suspendate toate partidele politice cu excepția NSADP-ului și interzisă înființarea altora. Controlul asupra culturii a devenit direct absurd din moment ce erau verificate până și bibliotecile din gări. Dacă evreii erau obligați să poarte, cusută pe haine, steaua lui David de culoare galbenă, a venit și rândul ziariștilor să aibă obligatoriu asupra lor legitimația specială ca să poată fi identificați cei de stânga.

În fața evidențelor tot mai sinistre ca și a presentimentului viitorului Război Mondial, al II-lea, intelectualitatea, în mod special cea franceză, a reacționat prin crearea în primăvara lui 1934 a unui Comitet de vigilență contra „fascismului" creat și condus de filosoful Alain, de fizicianul Paul Longevin și de Paul Rivet, celebru etnolog și fondator (1937) al Muzeului Omului de la Paris. La trecerea unui an de la Rugul cărților, de la Berlin, în semn de respect pentru adevărata literatură și cultură germană, scriitorii emigrați în capitala franceză au creat Biblioteca germană a libertății... Numele ei n-are nevoie de niciun comentariu sau explicație, simbolul gestului era recuperarea libertății creatoare a tuturor mânuitorilor de limbă germană, inclusiv a evreilor cărora li se interzisese până și folosirea limbii germane, deși ei fuseseră, de generații, crescuți și educați în cultul ei. Aberație mai mare decât asta, nici că se putea. Lacăt pe libertatea fizică, lacăt pe creier, lacăt pe spirit. Ca absurdul să atingă limita superioară posibilă, li s-a cerut evreilor din Germania să se exprime în ebraică, deși ca urmare a laicizării, cei mai mulți nu cunoșteau limba idiș, oricum nu la nivelul în care se exprimau verbal și scris în germană. Nu e lipsit de interes că foarte mulți dintre scriitorii germani erau în fapt evrei.

Primul Congres al scriitorilor sovietici, din august 1934, a avut loc la Moscova, șase dintre participanți reprezentând confrații germani. Încrederea în comunismul bolșevic i-a făcut pe unii, în timpul prigoanei naziste de mai târziu, să se refugieze în URSS-ul lui Stalin. Unii s-au lăsat manipulați. Hrăniți cu icre negre - într-o țară în care se murea de foame - (a nu se uita teribila foamete din Ucraina din anii 1932-1933), plimbați cu automobilul și cazați în hotelurile de lux ale autocrației comuniste, s-au lăsat păcăliți. Este cazul scriitorului grec Nikos Kazantzakis. Alții însă au îndrăznit să mărturisească dur adevărul. A fost cazul lui Panait Istrati. Prezent la Moscova în perioada Marilor Procese (1936-1938), scriitorul evreu de limbă germană Lion Feuchtwanger pare să nu vadă sau să nu înțeleagă nimic din grozăviile ce se petreceau chiar sub ochii lui. Nici H.G. Wells, nici G. Bernard Shaw nu au reacționat la cele văzute. Sau n-au vrut să le vadă. După mesele copioase, digestia greoaie amorțește și adoarme mintea... Cât despre intelectualii evrei refugiați în URSS, de teama persecuțiilor rasiale, care se credeau la adăpost de astfel de agresivități, aveau să descopere cu teroare că exista un antisemitism la fel de violent, de nu cumva chiar și mai agresiv, antisemitismul stalinist. Un ziarist de la „Daily Mail", cu mintea brici și simț al umorului, apropos de antisemitismul lui Stalin, și-a intitulat articolul „Mein Kampfski", aluzie la *Mein Kampf*, profesiunea de credință a lui Hitler. Un altul, de la ziarul „Aurore", nu mai ocolește problema și își intitulează articolul direct „Stalin ca și Hitler" (apud G. Bartoli). Mulți dintre „vizitatorii" URSS-ului stalinist au aflat pe pielea lor acest adevăr sinistru, dispărând în gulagurile sovietice.

Scriitorii, mai mult decât alți intelectuali sau artiști, având spirit de solidaritate, precum și posibilitatea de răspândire a adevăratelor informații prin scris, s-au organizat mai bine în ripostele date minciunilor aruncate presei occidentale. Cea sovietică era sugurmată asemeni celei naziste. La Paris, în 1936, a avut loc Primul Congres Internațional al scriitorilor la care au participat mulți scriitori germani de stânga. Ernst Bloch, Lion Feuchtwanger, Bertolt Brecht, Alfred Kerr, Heinrich Mann, Ludwig Marcuse, Anna Seghers, Johannes Becker, Jan Petersen și alții. În cazul celui din urmă, Jan Petersen, urmărit pretutindeni de Gestapo, acesta a fost nevoit să se prezinte la congres sub alt nume, iar discursul în numele său a fost citit de André Gide. La Congresul scriitorilor de la Paris a participat și Boris Pasternak, care știindu-se supravegheat s-a abținut să rostească adevărul pe care îl cunoștea atât de bine, mulțumindu-se cu câteva fraze anodine.

Emigrația a fost pentru scriitori, și nu doar pentru ei, un moment dureros, atât de acut dureros, încât unii au ales să se sinucidă, așa cum au fost cazurile lui Stefan Zweig, Klaus Mann, fiul cel mare al lui Thomas Mann, Ernst Toller, Kurt Tucholsky. Oricum, chiar dacă s-au înapoiat în Germania după încheierea războiului, mulți dintre ei au murit la doar patru-cinci ani după aceea. Cele îndurate au avut bătaie mai lungă chiar decât emigrația în sine. În această situație confuză, cu unii care au închis ochii la realitatea absurdă în care ajunseseră, iar alții au demascat-o fără putință de tăgadă, Bertolt Brecht a avut o reacție stupefiantă, el aplaudând zgomotos crimele comise la ordinul lui Stalin în perioada Marilor Procese: „Cu cât sunt mai nevinovați, cu atât mai mult trebuie împușcați". Afirmația se referă la victimele nefericite ale acelei perioade de teroare care erau trimise pentru te miri ce fie în gulag, fie în fața plutoanelor de execuție. Pentru Brecht, cinstea și dreptatea, decența și demnitatea sunt niște „mofturi" (apud Galia Ackerman - vezi „Dicționarul comunismului"). Între 1933, anul emigrării, și 1947, anul înapoierii în Europa la sfârșitul căruia s-a stabilit în Berlinul de Est, cel comunist, Brecht a avut momente de oscilație în comportamentul său de... stânga. N-a fost singurul în această situație, dar incontestabil a rostit cea mai sinistră sentință, nu împotriva lui Stalin și a călăilor săi, ci împotriva victimelor nevinovate ale terorii. Colaboratorul său, Ernst Oswalt, la filmul „Kuhle Wampe", emigrat în 1933 în URSS, un naiv care a crezut în comunism, a dispărut fără urmă într-un gulag sovietic în 1943. Ca și Walden Herwarth, emigrat tot în URSS, dispărut și el încă din 1941, într-un lagăr de concentrare din apropiere de Saratov.

În fața comportamentului din ce în ce mai agresiv al Germaniei naziste, sub conducerea lui Heinrich Mann, în primvara lui 1937, a avut loc Conferința de la Paris în vederea constituirii Frontului Popular German. În mod paradoxal, la doar două luni diferență au avut loc „zilele" franco-germane organizate la Paris de Comitetul Franța-Germania. E drept că acestea au fost ocazionate oarecum de deschiderea în capitala franceză a Expoziției internaționale, ca și de inaugurarea pavilionului german (aflat față în față cu pavilionul sovietic și în preajma celui al României). Dacă se adaugă la toate acestea decizia statului major german nazist, a creării premiului pentru literatură pe tema „Pace la umbra drapelelor", se va înțelege dezastrul politic ce se ascundea în spatele circului „prieteniilor" Germaniei cu țările Europei. Între ciocan și nicovală, între nazism și stalinism, ambele la fel de nociv-letale pentru viața oamenilor, dar mai cu seamă pentru artă și cultură. Inter arma silent muse.

(va urma)

În fața evidențelor tot mai sinistre ca și a presentimentu lui viitorului Război Mondial, al II-lea, intelectualitat ea, în mod special cea franceză a reacționat prin crearea în primăvara lui 1934 a unui Comitet de vigilență contra „fascismului" creat și condus de filosoful Alain, de fizicianul Paul Longevin și de Paul Rivet, celebru etnolog și fondator (1937) al Muzeului Omului de la Paris.

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

Centrul Cultural Piteşti a organizat noi evenimente cultural-educative şi de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituţiei şi pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro). Dintre ele, amintim:

■ **Dezbaterea cu tema „Concept Artist”**, iniţiată de Amalia Ionescu, elevă în clasa a XII-a la Liceul de Arte „Dinu Lipatti”.

“Sunt Concept Artist pentru diverse companii. Poate vă întrebaţi ce înseamnă acest lucru: un <concept artist> este un designer care vizualizează şi creează personaje, peisaje şi multe altele. Este arta care se află la baza tuturor jocurilor video, a filmelor etc. Conceptul este folosit pentru a vizualiza ideii, astfel încât modelatorii 3D, animatorii şi echipele VFX (efecte speciale) să poată pregăti ideile pentru producţie. Eu aduc la viaţă toate aceste idei prin desenele şi schiţele mele. Cum am ajuns să descopăr şi să fac asta? Toată viaţa mi-a plăcut să desenez, încă de când eram la grădiniţă. Îmi aduc aminte că eram foarte fascinată de calculatoare şi îmi petreceam timpul desenând „peisaje” în MS Paint cu mouse-ul; atunci aş putea să zic că a fost prima dată când am descoperit arta digitală. Acum aproximativ 7 ani am primit prima mea tabletă grafică, cu care am continuat să lucrez ocazional. A urmat o perioadă destul de lungă în care nu am mai folosit-o deoarece preferam să desenez tradiţional, chiar am avut o perioadă de câţiva ani în care renunţasem complet la artă. Însă din fericire am reuşit să trec peste acea situaţie şi m-am înscris la Liceul de Arte. Abia acum doi ani am redescoperit arta digitală şi mi-am dat seama că este ceea ce mă defineşte. De atunci m-am apucat serios să învăţ şi să exersez. De asemenea, am fost pasionată toată viaţa de jocurile video. Recent, datorită unei persoane care face parte din viaţa mea, mi-am descoperit şi pasiunea pentru filme şi cinematografie. Când eram copil, eram fascinată de faptul că aş putea să ajut la crearea acestora prin arta mea. Aş minţi dacă aş spune că lucrurile s-au schimbat din acest punct de vedere, deoarece este un sentiment incredibil să vezi cum ceva creat de tine dictează felul în care arată un proiect care urmează să fie văzut de mii sau chiar milioane de persoane. Acum un an, o dată cu începerea pandemiei, am avut şansa să încep să fac asta profesional. De atunci am ajuns să fac desene pentru o mulţime de persoane, chiar şi pentru jocuri video şi reviste. Momentan, proiectele pentru care lucrez nu s-au lansat, motiv pentru care, din păcate, nu pot da multe detalii despre acestea. Am realizat că am posibilitatea de a urma o carieră care reuşeşte să combine toate pasiunile mele la un loc, însă am avut foarte multe momente în trecut în care am simţit că nu sunt capabilă să fac o meserie din acest lucru. În acelaşi timp, ştiam că nu aş putea să mă văd făcând orice altceva. Pasiunea mea pentru artă m-a motivat să continui şi să trec peste toate aceste situaţii. Iubesc să învăţ lucruri noi, iar de fiecare dată când învăţ ceva nou legat de artă simt că percepţia mea asupra vieţii de zi cu zi, asupra mediului înconjurător şi faţă de persoanele pe care le întâlnesc se schimbă. Observ cu uşurinţă micile detalii pe care mulţi alţi oameni le-ar ignora şi parcă totul devine mai colorat şi mai interesant”, mărturiseşte Amalia Ionescu.

„Colocviile Municipiului Piteşti” - invitat: scriitorul Vasile Ernu

■ **Dezbaterea cu tema “Profilul Psihologic al Emigrantului”**, în cadrul proiectului socio-cultural “Multiculturalism în România”, coordonat de prof. univ. dr. Angelo Sinisi de la Universitatea Bologna, având-o invitată pe trainerul şi profesoara de limba şi literatura franceză Laura Gabriela Niţescu.

■ **Dezbaterea cu tema „Adolescenţă şi sfârşitul comunismului”**, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Colocviile Municipiului Piteşti”, coordonat de redactorul-şef al revistei de cultură “Argeş”, scriitorul dr. Leonid Dragomir, avându-l invitat pe scriitorul Vasile Ernu.

„Vasile Ernu s-a născut în fosta URSS în 1971. Este absolvent al Facultăţii de Filosofie (Universitatea „Al. I. Cuza“, Iaşi, 1996) şi al unui master de filosofie (Universitatea „Babeş-Bolyai“, Cluj-Napoca, 1997). A fost redactor fondator al revistei <Philosophy & Stuff> şi redactor asociat al revistei <Idea artă + societate>. A activat în cadrul fundaţiilor <Idea> şi <Tranzit> şi al editurilor <Idea> şi <Polirom>. În ultimii ani a avut rubrici de opinie în <România liberă>, <HotNews>, <Timpul>, <Adevărul>, <Critic Atac> şi <Libertatea>, precum şi rubrici permanente în revistele <Noua literatură>, <Suplimentul de cultură> şi <Observator cultural>.

A debutat cu volumul <Născut în URSS> (Polirom, 2006, 2007, 2010, 2013), tradus în rusă, bulgară, spaniolă, italiană, maghiară, poloneză, georgiană şi japoneză. Cartea a fost nominalizată la Premiul de debut al revistei <Cuvîntul>, Premiul pentru roman şi memorialistică al revistei <Observator cultural> şi Premiul Opera Prima al Fundaţiei <Anonimul> şi a fost distinsă cu Premiul pentru debut al <României literare> şi cu Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din România. A mai publicat: <Ultimii eretici ai Imperiului> (2009, Polirom; nominalizată la Premiul pentru eseu al revistei <Observator cultural> şi distinsă cu Premiul <Tiuk>, tradusă în Italia; <Ceea ce ne desparte. Epistolarul de la Hanul lui Manuc> (împreună cu Bogdan-Alexandru Stănescu, 2010, Polirom); <Intelighenţia rusă azi> (2012, Cartier); <Sînt un om de stînga> (2013, Cartier); <Mică trilogie a marginalilor. Sectanţii> (2015, 2017, Polirom; distinsă cu Premiul Matei Brâncoveanu pentru Literatură, 2015); <Intelighenţia basarabeană azi. Interviuri, discuţii, polemici despre Basarabia de ieri şi de azi> (2016, Cartier). <Mică trilogie a marginalilor. Banditţii> (2016, 2017, Polirom; distinsă cu Premiul Eseistică/Publicistică al revistei <Observator cultural>, 2017); <Jurnal la sfârşitul lumii – I> (2019, Cartier); <Războiul pisicilor> (2019, Cartier; Ilustraţii de Veronica Neacşu); <Mică trilogie a marginalilor. Izgoniţii> (2019, Polirom).

A coordonat: <Iluzia anticomunismului. Lecturi critice ale Raportului Tismăneanu> (împreună cu Costi Rogozanu, Ciprian Şiulea şi Ovidiu Ţichindeleanu, 2008, Cartier); <Ucraina live. Criza din Ucraina: de la Maidan la război civil> (împreună cu Florin Poenaru, 2014, Tact); <Republica Moldova la 25 de ani. O încercare de bilanţ> (împreună cu Petru Negură şi Vitalie Sprînceană, 2016, Cartier). Este unul dintre fondatorii şi coordonatorii proiectului www.criticatac.ro”, precizează Leonid Dragomir.

■ **Spectacolul de folclor „Cine Trece Argeşul”**, susţinut de Polina Gheorghe, Grupul Zavaidoc, Violeta Dincă, Rodica Oprican, George Popescu, Claudia Şerbănescu, Magdalena Porumbiel, Maia Savu, eveniment care a avut loc pe scena Teatrului de Vară din Parcul Ştrand.

■ **Dezbaterea cu tema „Cultura Cunoaşterii”**, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Ferestre Culturale”, coordonat de jurnalistul de origine palestiniană Ahmed Jaber, avându-l invitat pe jurnalistul Ovidiu Ohanesian, eveniment organizat în parteneriat cu Clubul Româno-Arab de Cultură şi Presă.

“Jurnalist de investigaţii, Ovidiu Ohanesian este membru fondator al Clubului Româno-Arab de Cultură şi Presă. Într-o împrejurare nefericită, în luna martie a anului 2005, a fost răpit în Irak, împreună cu alţi doi jurnalişti. Miza răpirii jurnaliştilor români era retragerea celor 860 de militari români aflaţi în Iraq. Chiar dacă cererea răpitorilor nu a fost îndeplinită, cei trei au fost eliberaţi în luna mai. În ciuda încercărilor prin care a trecut, jurnalistul rămâne un fervent susţinător al lumii arabe şi al culturii ei, aducând argumente pro şi contra în acest sens în diversele interviuri acordate de-a lungul timpului. A scris mai multe cărţi pe această temă; menţionăm cartea, în două volume, <Afacerea răpirea din Iraq>, în care încearcă să explice şi să analizeze această răpire suspectă. Opinia publică a stat cu sufletul la gură în aşteptarea deznodământului, iar după eliberare s-a împărţit în două tabere, fiecare tabără având argumentele proprii. S-a discutat despre poveste, aşa cum a fost ea şi felul în care s-a schimbat viaţa jurnalistului Ovidiu Ohanesian după eliberare, despre cum s-a întâmplat, ce stări, ce emoţii, ce trăiri a avut în timpul detenţiei, despre cum privea jurnalistul lumea arabă înainte de răpire şi despre felul în care s-a schimbat optica sa după eliberare.” ne spune Ahmed Jaber.

■ **Recital instrumental** susţinut de tinerii muzicieni Bogdan Gabriel Leca – la clape şi Andrei-Bogdan Bulf – la chitară.

Originar din Câmpulung Muscel, Bogdan Gabriel Leca a absolvit Şcoala de Muzică din Câmpulung – Secţiunea Pian şi Clarinet, Şcoala Populară de Arte din Piteşti – Secţia Canto Popular şi este licenţiat în Ştiinţe Economice, la Universitatea Piteşti. Andrei Bogdan Bulf este piteştean, absolvent al Liceului Toretic „Ion Barbu” şi este student în anul II, la Universitatea Valahia din Târgovişte, Secţia Muzică. Pasionat de muzică, Andrei Bogdan Bulf a urmat cursul de chitară la Centrul Cultural Piteşti, sub îndrumarea regretatului cantautor Tiberiu Hărăguş. De anul acesta a preluat conducerea Grupului Folk P620, mergând pe urmele mentorului său. Angajaţi ai Centrului Cultural Piteşti, cei doi tineri şi-au propus să formeze un duo muzical, cu un repertoriu inedit de piese instrumentale.

■ **Spectacol de muzică folk-pop şi de dans sportiv**, în Parcul Lunca Argeşului, eveniment susţinut de Grupul Folk P620, coordonat de Andrei Bulf, şi de membri ai Clubului Total Dance, sub îndrumarea coregrafului Alfred Schieb.

■ **Prelegerea cu tema „Biblia Literară”**, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Teme Culturale în Emoţii Raţionale”, coordonat de scriitorul, eminescologul şi profesorul de limba şi literatura română Lucian Costache.

“Noua ediţie a proiectului nostru va fi dedicată unei cărţi de excepţie a poetului, scriitorului, redactor-şef al revistei <Cafeneaua literară>, Virgil Diaconu: <Biblia literară>, o incursiune în textele cu valenţe estetice, literare, poetice din Cartea Sfântă. Volumul cuprinde atât comentarii teologice, dar şi comentarii de valorificare critică, poetică, privite comparativ, din <Cartea Facerii>, <Cântarea Cântărilor>, <Eclesiastul>, <Psalmii>”, spune Lucian Costache.

■ **Prelegerea cu tema “Piteştiul Vechi: Mahalaua Neagră”**, în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul “Biografii de Excepţie”, coordonat de muzeograful şi scriitorul Octavian Dărmănescu.

“Evocarea Mahalalei Negre a oraşului Piteşti aduce reverbativ un timp revolut, plin de figuri şi monumente. Registrele mitrice ale bisericilor, catagrafiile Primăriei şi multe alte documente personale completează destul de rezonabil marele puzzle al Piteştiului de secol XIX, ultima desfăşurare a Evului Mediu la noi. Grandioasă prin desfăşurare, această saga piteşteană, plină de boieri mici, popi, funcţionari ai domniei, staroşti şi meseriaşi, întrevede peste veacuri un oraş destul de dinamic, devenit în timp capitală de judeţ. Mahalaua Neagră se întindea de la Biserica Sf. Ioan până la Sf. Treime, pe a doua mare terasă a oraşului, fiind traversată de vechiul pârâu Scoroboaia. Un loc plin de instituţii vechi, poporeni şi robi ai Coziei. Un timp nostalgic, rămas numai în colbul istoriei”, spune Octavian Dărmănescu.

Rubrică realizată de **CARMEN ELENA SALUB**

actualitate

SPAGNUOLO

Incandescența elegiei pure

(urmare din p. 32)

Unde ne purtăm trupul ce se-nstrăinează
în licoarea morții, dacă n-are nici un suspin?
De s-ar putea așterne iluzia străluminată
printre arbori și păsări, pe străzile pustii,
suflarea vântului ar îmboldi
creierul ce doarme-n torpoarea
unor noi ofense, a unor aliaje neașteptate
căutând străvechiul melos printre versuri.
Acum stăpânești metropole tulburate
întru reînnoirea infamiei ofensei,
lacrimile ce repetă temeri,
stupoarea de tainice solitudini,
târând galaxii pe bulevarde.
De nepătruns scrutând stelele strângi
degete sângerânde spre a culege sunete
între incredibile leziuni ale cugetului.
Este alchimia clepsidrei
ce reduce fărâme din inconștientul meu..

SÂMBĂTĂ

Din nou bariera orelor se răzvrătește,
pe care am urmat-o pân' ce-am căzut în aurul topit
cântând unghere de cale în penumbră
în vreme ce-a serii zarvă răspundea.
Orice țesut cedează palorii frunzelor
spre-a re-nnoi visarea născută din pământ,
substanța și vigoarea-n raza scurtă
numită zbucium.
Minusculele tale bucurii le răsfoiesc
pe căi subțiri de sânge,
și caut sunetul limpid al degetelor
pe- a pleopelor fugară cărăruie,
azi când gura ta-i o nesfârșită tăcere

CAPRICIU

De la mort la mort odată schimbate armurile,
am blestemat războiul,
vanitate de amănunte în așteptare de nădejdi.
Delicte-nchipuite spre a descoperi
au fost adevărații inamici ai poeziei
în acest încins abuz de anarhie.
La marginile solitudinii se istovește aurul cerului
și mă înec fără milă în via ta
umedă și lipicioasă de taine.
În stoarcerea timpului
am încă pe limbă alegerea acră
a schijei tale, și în urechi
capriciul verbal ce ți-a plăcut să-l scandezi.
Tobe încinse de-amintiri comprimă incertitudinile
beznei.

FARMECE

Salturi de memorie se aleargă
pe un subtil fir incandescent
ce readuc fantasme cu farmece noi.
Se reaprinde fiecare gest și
în ungher adăpostesc susurul nesigur
al neantului ce-mprejmuiește sau încalcă
înstrăinându-mă între coronare,
întru gravarea unor multicolore-angoase.
Revoc și alerg după tine căci fiecare urmă
în ciment de-acum vine din urmă
înconjur surprinzător negării tale,
pe vremea când timpul se-nroșea ăn asfințituri
repetând astăzi chiar înțelesul necunoscutului.
Mă risipesc orbit în inconștient,
Scriind vaporoase premize
în aceste zile de august fără tihnă
împurpurat printre bizareriile în fugă
ale orelor ce tresar în arteră.
Dăinuie linia scurtă între rădăcini și pietre
Aici în asfințit spre a revigora amintirile
ca pe un adagiu prin consens la o vremelncie
negrăită

ASFINȚIT ȘI NATURĂ

În vortexul de culori pe care-l propune
asfințitul în fiecare seară, aproape iritat
de spuma valurilor nărăvașe,
îți caut geana cu bruște supărări.
Răscolește cugetul glasul tău
vestind explozia talazului ce se lasă sedus
pe scena adâncului profund, străpuns
albastru- ardezie, ca rădăcina
ce aleargă după lumină, unde totul va fi diferit,
chiar și un refugiu calm, în pereții
scorojiți de timp și de oglinzi.
Dar în aceste ultime zile.
șlefuitul înscris în derivă
o ghirlandă e căldura ușoară-a șipotului,
traversând strâmtul flux al sublimului
ce brodează amintiri, ce străluce
în replica de octave, ca replică-a cerului,
ce fulgeră întru orbirea urletului meu înciudat.
Azi mă scufund în vârtejul indiscret,
când universul oferă evenimente deja inaccesibile,
mânioasă tăcere, pentru această întoarcere
a zgurei unei naturi contamninate și trădate.
În fine s-a rătăcit grațioasa emoție
a alegerii,
fără răspuns infamia pământului

CARNE

Era un dans improbabil și un salt
între oase și carnea deja veștedă
când la timp în pădure vrăjitoarea
și-a început urletele înfipte-n torace
O stranie noutate arcuită în apă
dinstingea ziua de lună
în contrast cu diavolul străin
prin simbolul ce amuțește în minte
supraviețuind incidentului, cu brațele
paralizate de frică, uitând
ceea ce se dorea a fi viitorul,
în timp ce cerul devine verde și explodează
reîncepând să sângereze, sufocat
de o lespede de marmură, falsificată de timp
pulbere ce se va întoarce la obârșii
spulberată în vânt, dincolo de viață,
dincolo de spațiu, dincolo de fruntariile nimicului!

Adrian Vasiliu

Muzică și muzichie

Noi suntem oamenii pe care-i așteptam

La ora la care citiți aceste rânduri știți deja cine-a câștigat campionatul european de fotbal, dar acest rezultat nu este la fel de important precum sunt lecțiile pe care le-am putea reține după luna asta plină de pasiune legată de balonul rotund. Rămasă cu numele de EURO 2020, ca și cum anul trecut n-ar fi existat, întrecerea a prilejuit, dincolo de meciuri de un înalt nivel tehnic, multe momente cu o puternică încărcătură emoțională, atât în legătură cu partidele propriu-zise, dar și cu umanitatea suporterilor. Așa a fost chiar de la început, atunci când danezul Christian Eriksen s-a zbătut, pe gazon, între viață și moarte, în văzul unei lumi întregi. Acel moment, de o tensiune rar întâlnită pe terenul de fotbal, a arătat că suporterii (în cazul respectiv finlandezi) sunt, înainte de toate, oameni, gata să-și ajute cum pot adversarii, cărora le-au împrumutat chiar steagul pentru a-l feri pe coechipierul lor care era resuscitat de camerele de televiziune nemiloase și sensibile doar la banii de publicitate. Iar seria gesturilor de o neașteptată normalitate a continuat cu jucători căzuți pe gazon din cauză de crampe musculare, ajutați de adversari să-și revină, cu rivali cunoscuți care se iau în brațe și se îmbărbătează reciproc și cu multe, foarte multe zâmbete, semn că, pentru prima dată într-o lungă perioadă de timp, fotbalul a fost mai mult sport și mai puțin luptă. Au fost și eroi negativi, precum diverșii suporteri care-au huiduit momentele de început ale partidelor, în care unii jucători au ales să-și arate solidaritatea cu mișcarea de luptă contra rasismului, sau cei care, la vederea imaginii unei fetițe din Germania, care plângea din cauza eliminării favoriților, au avut doar vorbe de ocară pentru ea, pe rețelele sociale. Dar au fost și oameni buni, cum a fost galezul care a simțit nevoia să o ajute pe fetița respectivă și a strâns, în timp record, peste 30.000 de lire sterline, bani care îi vor asigura tinerei suportere un viitor un pic mai ușor, dar care îi vor și aminti de unul din momentele cele mai emoționante din viața ei. Pentru că, la acest campionat, petrecut în perioada pe care cu toții o sperăm să fie cât mai spre finalul pandemiei, am descoperit, mulți dintre noi, că, așa cum cântă și Bono cu colegul The Edge și cu DJ-ul Martin Garrix în imnul competiției, "noi suntem oamenii pe care-i așteptam". Oamenii care sunt sătui de războaie, inclusiv de cel contra virusului, oamenii care au descoperit că sportul, în ciuda mercantilismului ajuns la cote fără precedent, poate să scoată ce e mai bun din noi, fie că suntem jucători, suporteri sau simpli telespectatori. O lecție de viață pe care ar fi bine să n-o uităm când viețile ni se vor întoarce la o oarecare normalitate.

Număr ilustrat cu lucrări de **Mimi Şaraga Maxy**.

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, vă rugăm să trimiteți materiale originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc. Revista **Argeş** primeşte doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate.

universalia

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2021, costul abonamentului fiind de 50 lei/an. Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului**
Redactor-șef: **LEONID DRAGOMIR** (leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU** (fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU, JEAN DUMITRAȘCU**

Redacția: Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iași

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEȘ** răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale. Textele, cărțile, fotografiile, materialele aduse în redacție nu se înapoiază.

SPAGNUOLO

Incandescența elegiei pure

Traducere și prezentare - GEO VASILE

Îndoiala e-n povestea de-acum ruinată,

fragmentata de solzi și tresărindă-n pârăul

unui curcubei indiscret,

parcă spațiul deschis în asfințitul de noi iluzii

în fragila pânză de păianjen ce te-nfășoară.

Pasiunea pentru scris și în special pentru poezie a medicului Antonio Spagnuolo (n. 1931, Napoli) îl cucerește încă din adolescență. La doar 17 ani colaborează activ cu poezii și eseuri scurte la săptămânalul napoletan "Il broccolo", difuzat în toată regiunea Campania.

Pentru primul său volum, "Ore del tempo perduto" (1953), Umberto Saba scrie astfel în privat: "Dragă Spagnuolo, deși nimic nu-mi displace mai mult decât să exprim păreri asupra operei celorlalți, am să vă spun că în versurile dvs. există cu adevărat o vână subtilă de poezie și o atentă și omologată ipoteză de recunoaștere ce se face simțită în aproape toate compozițiile din «Ore del tempo perduto». Un tandru abandon, uneori lucid și reflexiv, dobândește capacitatea de a destăinui și memoria simbolului. Scuzați-mă că vă scriu atât de puțin; mă simt rău și mâine mă internez într-o clinică, deși, sunt conștient că în cazul meu orice tratament e zadarnic. Vă urez spor în ceea ce faceți și vă salut afectuos, al dvs. Saba".

În anii '50 este redactor la revista "Realismo lirico" pe vremea lui Aldo Capasso și Lionello Fiumi, angajat activ ca tânăr poet. În anii '60 se află în fruntea revistei bimestriale "Iride", organ oficial al Asociației Culturale a Medicilor Artiști Italieni, de el fondată și sponsorizată de casa farmaceutică Lenza. În anii '70-'80 se află la cârma revistei "Prospettive culturali", la care colaborează autori de valoare internațională, ca de pildă Domenico Rea, Mario Pomilio, Stelio Maria Martini, Gaetano Salveti. Este fondatorul și directorul colecției "L'assedio della poesia", din 1991 până în 2006, publicând autori de anvergură națională precum Gilberto Finzi, Gio Ferri, Giorgio Bàrberi Squarotti, Massimo Pamio, Ettore Bonessio di Terzet, Giuliano Manacorda, Alberto Cappi, Dante Maffia etc.

În 1959 se căsătorește cu Elena, o femeie a cărei pasiune și tandrețe au fost capabile să ridice iubirea la cotele sublimului, fie prin intensitate, fie prin legământ peren. Mare parte din poezia sa se naște prin inspirația insuflată de această figura feminină unică. Elena însă moare pe neașteptate în 2012, inaugurând în scrisul lui Spagnuolo o nouă stagiune de creativitate.

Referindu-se la volumul "Canzoniere dell'assenza", Giorgio Bàrberi Squarotti îi scrie autorului în privat: "Dragă Spagnuolo, tu ești singurul mare poet care a reușit în zilele noastre să exprime durerea pentru pierderea iubitei și, totodată, frumusețea vieții ce-a fost și care persistă prin forța cuvântului poetic. Chiar și în momentele cele mai triste știi să oferi adevărul autentic al iubirii, ce dăinuie în pofida morții. Soția mea a murit acum un an, iar chinul subsemnatului continuă. Dar eu nu am reușit să mai spun nimic despre ea. Așa se face că îți ascult glasul."

În 2019 întemeiază premiul "L'assedio della poesia 2020" asumându-și președinția Juriului. Actualmente este prezent în numeroase expoziții de poezie vizuală, naționale și internaționale, inclus în multe antologii, colaborează la periodice și reviste de cultură . Conduce colecția "*le parole della Sybilla*" a Editurii Kairòs și revista ra "poetrydream" in *internet* (http://antonio-spagnuolo-poetry.blogspot.com). Este președinte al premiului "L'assedio della poesia 2020".

În volumul "Ritmi del lontano presente", Massimo Pamio examinează operele lui editate între 1979 și 1990. Plinio Perilli în eseul "Come l'ombra di una nuvola sull'acqua" (Kairòs 2007) revizitează ultimele volume publicate între 2001 și 2007.

În 2018 Elio Grasso și Bonifacio Vincenzi realizează pentru el primul volum din colecția "SUD i poeti" , editat de Macabor.

Printre cele mai recente recunoașteri ale valorii sale poetice: - Premio "Libero de Libero 2017" – Premio "Salvatore Cerino 2018" – Premio "L'arte in versi 2018" – Mențiune specială la premio "Aoros 2017" – Lauro d'oro alla carriera, "Premio città di Conza 2017" – Premio "N. e C. Di Nezza", Isernia 2018 – "Premio all'Eccellenza 2019" – Roma. Premio – "Silarus 2020" –

Antonio Spagnuolo a fost tradus în limbile franceză, engleză, greaca modernă, sârbă, spaniolă, română, arabă, turcă.

Volume de poezie publicate: "Ore del tempo perduto", Editura Intelisano, Milano, 1953; "Rintocchi nel cielo", Editura Ofiria, Firenze 1954; "Erba sul muro", Editura Iride, Napoli 1965 – prefazione G. Salveti; "Poesie 74", SEN, Napoli 1974 – prefazione Domenico Rea; "Affinità imperfette", Ed. SEN, Napoli 1978 – prefazione M. Stefanile; "I diritti senza nome", Ed. SEN, Napoli, 1978, prefazione M. Grillandi; "Angolo artificiale", SEN Napoli 1979; "Graffito controluce", Ed. SEN, Napoli 1980 – prefazione G. Raboni; "Ingresso bianco", Glaux, Napoli 1983; "Le stanze", Glaux, Napoli 1983 – prefazione C. Ruggiero; "Fogli dal calendario", Tam-Tam Reggio Emilia 1984 – prefazione G.B. Nazzaro; "Candida", Guida, Napoli 1985 – prefazione M. Pomilio (Premio Adelfi, 85 e Stefanile, 86); "Dieci poesie d'amore e una prova d'autore", Altri Termini, Napoli 1987 (Premio Venezia 87); "Infibul/azione", Hetea, Alatri 1988; "Il tempo scalzato", All'antico mercato saraceno, Treviso 1989; "L'intimo piacere di svestirsi", L'Assedio della poesia, Napoli 1992; "Il gesto-le camelie", All'antico mercato Saraceno, Treviso 1992 (Premio Spallicci 91); "Dietro il restauro" – Ripostes, Salerno 1993 (Premio Minturnae 93); "Attese", Porto Franco, Taranto 1994, illustrazioni di Aligi Sassu; "Inedito 95" (nell'antologia di Giuliano Manacorda "Disordinate convivenze", edizioni L'assedio della poesia, Napoli 1996); "Io ti inseguirò" (venticinque poesie intorno alla Croce), Luciano Editore, Napoli, 1999; "Rapinando alfabeti" – prefazione Plinio Perilli, Napoli 2001; "Corruptions", Gradiva Pubblications, New York, 2004 (trad. Luigi Bonaffini); "Per lembi", Ed. Manni, Lecce 2004 (Premio speciale della Giuria – Astrolabio 2005, Premio Saturo d'argento 2006); "Fugacità del tempo" (prefazione Gilberto Finzi), Ed. Lietocolle, Faloppio 2007; "Ultime chimere", L'arcafelice, 2008; "Fratture da comporre", Ed. Kairòs, Napoli, 2009; "Frammenti imprevisti" (Antologia della poesia contemporanea) Ed. Kairòs, Napoli, 2011; "Misure del timore" (dai volumi 1985/2010), Ed. Kairòs, Napoli, 2011; "Il senso della possibilità", Ed. Kairòs, Napoli, 2013 (premio Sant'Anastasia 2014, Premio speciale Camaiore 2014); "Come un solfeggio", Ed. Kairòs, Napoli, 2014; "Oltre lo smeriglio" Ed. Kairos, Napoli, 2014; "Ultimo tocco", Puntoacapo editrice, Pasturana, 2015; "Da mozzare", Poetikanten, Sesto Fiorentino, 2016; "Non ritorni", Robin, Torino, 2016 (premio Le Nuvole – Bertrand Russell 2017); "Sospensioni", Ed. Eureka, Corato, 2016; "Canzoniere dell'assenza" (prefazione Silvio Perrella), Kairos, Napoli 2018 (premio L'arte in versi); "Svestire le memorie", – premio Libero de Libero, Ed. Fondi 2018; "Istanti o frenesie", Punto a capo editore, 2018; "Polveri nell'ombra", Oedipus editore, 2019.

Volume de proză: "Monica ed altri" – racconti – SEN Napoli, 1980; "Pausa di sghembo" – romanzo – Ripostes – Salerno 1994; "Un sogno nel bagaglio" – romanzo – Ed. Manni, Lecce – 2006; "La mia amica Morèl" – racconti –Ed. Kairòs – Napoli 2008.

Volume de teatru: "Il cofanetto", "L'assedio della poesia", Napoli 1995; "Vertigini di colori" un atto per Frida Kahlo – Napoli 2007 (pus în scenă de Adriana Carli, cu mai multe reprezentații la vestita "Cappella Sansevero", primite cu emoționată prețuire de public).

Despre el au scris numeroși autori cum ar fi: A. Asor Rosa, ce-l găzduiește în al său "Dizionario della letteratura italiana del novecento"și în "Letteratura italiana" (Einaudi); Carmine Di Biase în "La letteratura come valore"; Matteo d'Ambrosio în "La poesia a Napoli dal 1940 al 1987"; Gio Ferri în volumul "La ragione poetica" și în "Forme barocche della poesia contemporanea"; Stefano Lanuzza în volumul "Lo sparviero sul pugno"; Felice Piemontese în "Autodizionario degli scrittori italiani"; Corrado Ruggiero în volumul "Verso dove"; Alberto Cappi în volumul "In atto di poesia", Ettore Bonessio di Terzet în "Genova-Napoli due capitali della poesia", Dante Maffia în volumul "La poesia italiana verso il nuovo millennio"; Sandro Montalto în volumele "Forme concrete della poesia contemporanea" și "Compendio di eresia"; Ciro Vitiello în "Antologia della poesia italiana contemporanea"; Plinio Perilli în "Come l'ombra di una nuvola sull'acqua"; Carlo Di Lieto în "La bella afasia", cărora li se adaugă personalități precum D. Rea, M. Pomilio, D. Cara, M. Fresa, G. Linguaglossa, M. Lunetta, G. Manacorda, Sandro Montalto, Gian Battista Nazzaro , G. Panella, Nazario Pardini, Ugo Piscopo, G. Raboni , E. Rega, Carlangelo Mauro, Pier Antonio Toma, Silvio Perrella și mulți alții.

INEDITE

„DANTELE CU SURPATURI"

Jocul merelor
Ceea ce strângi acum în așternuturi
e numai amintirea smintirilor
după care-ai alergat pe timpul merelor: fantasme
ce îți repetă gesturile halucinante.
Nimic altceva decât închipuiri agățate de un vis
rămas indiscret.
Spațiul pe care degetele reușeau să-l compună
șifona marginea caietelor tainice.
În fulgerarea surpată de privire la vad
brodând fanteziile orizontului
tu erai carnea de mușcat,
colorată prin aiurări totul se risipea inexorabil
printre hârtii și video, în părăsire,
zăbovind cu mâinile pe firul venelor
ce se scurgeau printre minutele necunoscutului.
Iată visele mele adunate spre seară
gata să răvășească vidul mușchilor.
Gata să contureze marginile cerului
cu vocalele de foc ce scindează sensul.
Uneori revine, uneori reia cuvintele
și o lumină ieșită din minți
precum imboldul vinei sau al fugii
reîmprospătează pielea, în vadul lichefiat.
Nu mai are niciun rost gura veștejită
în care vorbea petala stingherind
topirea valului.
Pe neașteptate te trezești și ceri o mângâiere
creuzet de viitoare imprecizii
punct și de la capăt în rombul unui naufragiu.

SE ÎNTÂMPLĂ

E mereu prima oară când alerg după buzele tale
printre negurile visului, ca și cum aș lovi, aș pedepsi
o-ntâlnire clandestină printre spirele vântului.
Încastrată beznă recit monologul
sfidând oglinzile și picătură cu picătură
confund sudoarea incandescentă în cuvintele gravate-n pereți.
Îndoiala e-n povestea de-acum ruinată,
fragmentată de solzi și tresărindă-n pârăul
unui curcubeu indiscret,
parcă spațiul deschis în asfințitul de noi iluzii
în fragila pânză de păianjen ce te-nfășoară.
Încrustarea custode de explozii se preface-n vertij.

MEREU TU

Tot tu reduci la neputință
ieșind din matcă vertiginos
între fălcile flămânde-ale iadului.
Unde ne este dat să putem schimba o vorbă?

(continuare în p. 31)

universalia